

NÓGRÁD MEGYE
SZAKKÉPZÉS-FEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA
(2013-2020)

2013.

I. Tartalom

II. BEVEZETÉS	3
III. HELYZETELEMZÉS	6
1. Jogszabályi környezet vizsgálata, meghatározó rendelkezések értelmezése, felvázolása, az összefüggések feltárása	6
1.1. 2011. évi CLXXXVII. törvény a szakképzésről	6
1.2. 2011. évi CLV. törvény a szakképzési hozzájárulásról és a képzés fejlesztésének támogatásáról ..	8
1.3. 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről	9
1.4. 2011. évi CCIV. törvény a nemzeti felsőoktatásról	10
1.5. 2001. évi CI. törvény a felnőttképzésről	12
1.6. 2011. évi CLXXXIX. törvény Magyarország helyi önkormányzatairól	13
1.7. 150/2012. (VII. 6.) Kormányrendelet az Országos Képzési Jegyzékről és az Országos Képzési Jegyzék módosításának eljárásáról	14
1.8. 202/2012. (VII. 27.) Kormányrendelet a Klebelsberg Intézményfenntartó Központról	15
2. Közigazgatási, intézményi, szervezeti struktúra elemzése	16
2.1. A fővárosi és megyei kormányhivatalok	16
2.2. Klebelsberg Intézményfenntartó Központ	17
2.3. Nemzeti Munkaügyi Hivatal	20
2.4. Oktatási Hivatal	22
2.5. Megyei Fejlesztési és Képzési Bizottság	22
2.6. Kereskedelmi és iparkamara, agrárkamara, gazdasági érdekképviselések, munkavállalói érdekképviselések	25
3. Megyei szakképzési, gazdasági, munkaerő-piaci helyzetkép	27
3.1. Intézménystruktúra	27
3.1.1. A Nógrád megyei középiskolák	27
3.1.2. A Nógrád TISZK múltja, jelene és jövője	29
3.2. Beiskolázási és kibocsátási adatok elemzése	31
3.2.1. Beiskolázási adatok a 2012/2013. tanévben	31
3.2.2. Kibocsátási adatok 2010-2012-ben	36
3.3. Várható tanulólétszámra vonatkozó prognózis	39
3.3.1. A középfokú oktatásba belépők létszámainak alakulása	39
3.3.2. Előrejelzések	40
3.4. A régiós és a megyei fejlesztési és képzési bizottságok döntései, azok érvényesülése	42
3.5. A szakképzett munkaerő kereslet várható alakulása (kamaraik kutatásai megállapításai)	43
3.6. Képzőhelyek jellemzői	45
3.6.1. Tanulószerződéssel képző gyakorlati képzőhelyek	45
3.6.2. A képzőhelyekre vonatkozó 2012/2013. tanévi adatok	46
3.6.3. Az agrár képzőhelyek jellemzői	47
3.7. Tanulószerződéses képzési rendszer	47
3.7.1. A tanulószerződések száma	48

3.7.2.	A tanulószerveződések szakmák szerinti megoszlása	49
3.7.3.	Tanulószerveződések a 2012/2013-as tanévben	52
3.7.4.	Tanulószerveződések az agrárképzésben	54
3.8.	Pályaorientációs tevékenység	55
3.8.1.	A munkaügyi szervezet pályaorientációs tevékenysége	55
3.8.2.	Az NKIK pályaorientációs tevékenysége	58
3.9.	Demográfiai helyzet	61
3.10.	Települési adatok bemutatása	63
3.11.	Foglalkoztatáshoz kapcsolódó adatok elemzése (munkanélküliség, pályakezdők helyzete, munkaerő-kereslet alakulása)	64
3.11.1.	Nógrád megye foglalkoztatási adatai	64
3.11.2.	A pályakezdő álláskereső helyzet a munkaerőpiacon	70
3.11.3.	Munkaerő-kereslet Nógrád megyében	75
3.11.4.	A rövidtávú munkaerő-piaci prognózis 2013-ra vonatkozó előrejelzései	78
3.11.5.	Unió forrásai a foglalkoztatás bővítésében	80
4.	A megyei szakképzés és a megyei területfejlesztés kapcsolata	85
5.	A megyei szakképzés és a köznevelési rendszer kapcsolata	88
6.	SWOT analízis a Nógrád megyei szakképzésre vonatkozóan.....	89
IV.	KONCEPCIÓ.....	91
1.	Nógrád megye szakképzés-fejlesztési koncepciója	91
2.	Jövőkép	92
3.	A Nógrád megyei szakképzés 2020. évi helyzetére vonatkozó átfogó elképzelés.....	92
4.	Stratégiai célok.....	93
5.	Stratégiai célok kifejtése, operatív célok, feladatok	93

II. BEVEZETÉS

A szakképzésről szóló 2011. évi CLXXXVII. törvény 82.§ a) pontja értelmében a megyei fejlesztési és képzési bizottság (MFKB) feladata kidolgozni az adott megye szakképzés-fejlesztési koncepcióját, melynek részét képezi a képzési irányokra és beiskolázási arányokra vonatkozó rövid és középtávú terv is. A koncepciónak hatékonyan hozzá kell járulnia az MFKB munkájához, ugyanakkor olyan szakképzés-fejlesztési célokat és elveket kell meghatároznia, melyek alkalmasak a munkaerő-piac igényeinek megfelelő szakmaszerkezet és megyei szakképzési rendszer kialakítására.

Mint Európai Unió tagállamban élőknek, a megyei szakképzés-fejlesztési koncepció megalkotásakor kiemelt figyelmet kell fordítanunk azokra az iránymutatásokra, fejlesztési célokra, amelyeket az európai uniós fejlesztési dokumentumok az oktatással és képzéssel kapcsolatban megfogalmaznak.

Az Európai Bizottság 2010-ben kidolgozta az Európa 2020 Stratégia című, az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedésről szóló dokumentumot. Kiemelt céljai magukba foglalják az oktatást és képzést érintő EU szintű referenciaértékeket, de a tagállamok saját nemzeti célok meghatározására és teljesítésére is felhívást kaptak.

A technológia, a politika és a társadalom változásai olyan szakképzést kívánnak meg, amely megfelel a munkaerő-piac szükségleteinek és rugalmasan képes követni annak változásait. 2020-ra a munkahelyek több mint egyharmadában magasabb szintű képesítésre lesz szükség, az állások felében felső-középfokú vagy posztszekunder végzettséget fognak megkövetelni. Sok ezek közül szakképesítés. Általában véve a munkahelyek – beleértve az elemi foglalkozásokat – egyre több szakértelmet igényelnek. Jelenleg azonban Európa magas ifjúsági munkanélküliséggel küzd. Még mindig magas azoknak a fiataloknak is a száma, akik megfelelő, stabil foglalkoztatást biztosító képzettség nélkül lépnek ki az oktatásból. A szakképzés akkor lesz vonzó mind a (potenciális) tanulók, mind pedig a munkaadók számára, ha magas színvonalú lesz, és megfelel szükségleteiknek.

Magyarországon a piacgazdaságra történő váltás megváltoztatta a szakképzés szerepét. A vállalatok nagyrészt kivonultak a szakképzésből. A 2000-es évek eleje óta azonban változott a kép: ismét növekedni kezdett a gazdaság szerepe a szakpolitikai döntéshozásban és a képzés biztosításában. Elengedhetetlenül fontos, hogy ez a folyamat megmaradjon, a gazdaság a szakpolitikai döntéshozásban és a gyakorlati képzésben is egyre nagyobb szerepet kapjon.

Ha csak egy rövid pillantást vetünk a magyar iskolarendszerű szakképzésre, az sok hasonlóságot mutathat más országokéval. Magyarországon különféle képzési utak kínálóznak a középfokon tanulók számára. Ezek közül az egyik közvetlenül

szakképzettség megszerzéséhez vezet, a továbbhaladás azonban innen nem könnyű. A másik közvetlen belépést enged a felsőoktatásba, de e szinten csak szakmai alapozó képzést nyújt, mivel a szakképzettség megszerzését az 1990-es években posztsekunder szintre emelték. Így, míg látszólag sok a hasonlóság más országok szakképzésével, valójában sok a különbség is a képzési kimenetek és a továbbhaladási lehetőségek tekintetében. Az azonban tény, hogy a rendszerben biztosítani szükséges az egymásra épülést és az átjárhatóságot.

Más országokhoz hasonlóan Magyarországon is nagy kihívást jelent a korai iskolaelhagyás megelőzése. Az Európa 2020 program oktatás terén kitűzött egyik kiemelt célja, hogy 2020-ig a korai iskolaelhagyók arányát 10% alá kell szorítani.

A munkahelyen történő tanulás ösztönzése az európai trendbe illeszkedik, melyet az EU olyan kiemelkedő programja tűzött zászlajára, mint a Mozgásban az ifjúság (Európai Bizottság, 2010). Az Európa 2020 program célkitűzése, hogy a 30–34 éves korúak körében 2020-ig legalább 40%-ra kell növelni a felsőoktatásban vagy annak megfelelő oktatásban végzettek arányát.

Egy további kihívás, amely a legtöbb ország szakképzését próba elé állítja: annak biztosítása, hogy a szakképzés során a résztvevők az általános és a specifikus (foglalkozáshoz kötődő) készségeknek egy olyan megfelelő arányú összetételét szerezhessék meg, ami megkönnyíti a zökkenőmentes elhelyezkedést, szükség esetén a munkahelyváltást, valamint a foglalkozási pálya során szükséges tanulást, továbbképzést. Magyarország az európai trendet követi azzal, hogy a szakmai készségek oktatása mellett az alapkészségek fejlesztése is hangsúlyt kap.

Mivel manapság már sem az alapképzésben megszerzett készségek, sem pedig az állások nem egész életre szólnak, egyre fontosabbá válik a felnőttek tanulása. Az „Oktatás és képzés 2020” című dokumentum (Európai Unió Tanácsa, 2009) kimondja, hogy biztosítani kell, hogy a felnőttek legalább 15 %-a vegyen részt az egész életen át tartó tanulásban. Magyarországon a felnőttképzésben való részvételi arány még mindig nagyon alacsony (9 %) a felnőttek számára elérhető formális és nem formális tanulási lehetőségek és a felnőttképzéshez nyújtott jelentős európai uniós és állami támogatások ellenére.

Az európai uniós dokumentumokon túl a koncepció készítésekor figyelemmel voltunk a kapcsolódó hazai tervezési dokumentumok (Új Széchenyi Terv, Nemzeti Ifjúsági Stratégia 2008-2023, Nemzeti Felzárkóztatási Stratégia 2011-2020, Széll Kálmán Terv, Nemzeti Reformprogram), valamint a regionális és a megyei fejlesztési dokumentumok (Nógrád Megye Szakképzés-fejlesztési stratégiája, Nógrád Megyei Területfejlesztési Koncepció) céljaival való összhang megteremtésére.

A koncepció épít a helyi szakképzés értékeire, eddig elért eredményeire és hagyományaira. Továbbá konszenzuson alapuló megoldásokat kínál a képzési rendszer problémáira, és előmozdítja, hogy a szakképzés választ adjon a jelenkor és –

lehetőségekhez képest – a jövő kihívásaira. Ennek a kettős célnak olyan koncepció felel meg, amely – a nemzetközi tendenciáknak megfelelően – a fejlesztésre, a résztvevők megnyerésére és ösztönzésére, valamint az elszámoltathatóság erősítésére épül, s a fejlesztési prioritások érvényesítése során elsősorban közvetett eszközök (ösztönzők, fejlesztés, képzés, támogatás és stratégiai kommunikáció) alkalmazására törekszik, melyek teret engednek a helyi prioritások érvényesülésének.

A fejlesztési koncepció két fő részre tagolódik. Az első rész vázlatos helyzetértékelést tartalmaz. A második rész a középtávú program legfontosabb prioritásait, fejlesztési céljait fogalmazza meg és értelmezi.

A Nógrád megyei szakképzés-fejlesztési koncepció célja, hogy olyan szakképzési struktúra és tartalmi fejlesztés megvalósítását segítse elő, mely megfelel a munkaerő-piaci igényeknek, segíti az egyén alkalmazkodóképességének, munkavállalói kompetenciáinak fejlesztését, és alkalmazható tudást biztosít. Ily módon nagymértékben hozzájárul a társadalmi kohézió és Nógrád megye versenyképességének növekedéséhez.

III. HELYZETELEMZÉS

1. Jogszabályi környezet vizsgálata, meghatározó rendelkezések értelmezése, felvázolása, az összefüggések feltárása

Az elmúlt két esztendőben a kormány olyan jogszabályok sorát fogadta el, melyekkel átalakította a közigazgatás és az oktatás rendszerét. A közigazgatási rendszer átalakításának céljaként az egyszerűség és az átláthatóság mellett a szolgáltató, "jó" állam létrehozását, míg az oktatás területén végrehajtott reformok céljaként a közoktatási rendszer szerkezeti és finanszírozási fenntarthatóságának megteremtése mellett a versenyképes tudás megszerzését jelölték meg. Ugyanakkor azt remélik, hogy az oktatás rendszerének átalakítása megfelelő alapot nyújt majd a gazdaság fejlődéséhez is. Az elmúlt két évtizedben ugyanis, bár a szakképzés intézményrendszerében és tartalmában is folyamatosan változott, a szakképzési reformok sorozata mégsem érte el célját. Az iskolarendszer kibocsátása szerkezetében és mennyiségében is egyre távolabb került a munkaerőpiac szakemberigényétől, ami a gazdálkodó szervezeteknél munkaerőhiányt, a pályakezdeket érintően pedig munkanélküliséget eredményezett.

Fenti célkitűzések természetesen egyértelmű összefüggést mutatnak, hiszen a közigazgatás feladat ellátási funkcióinak minősége (pl. tervezés, finanszírozás, irányítás, ellenőrzés, folyamatszabályozás), illetve az oktatás működése, működtetése és hatékonysága között érdemi kapcsolat van, és ez a gazdaságot szorosan érinti. Mindemellett a gazdaság dinamizálása sem lehetséges a munkaerőpiac, továbbá a képzés és átképzés reformja nélkül.

A következőkben az érintett törvények rövid összefoglalására kerül sor azért, hogy a szakképzés működési keretei világossá váljanak.

1.1. 2011. évi CLXXXVII. törvény a szakképzésről

„A törvény célja a munkaerőpiac és a gazdaság által keresett és elismert szakképesítéseknek az esélyegyenlőség elve érvényesítésével történő megszerzésének biztosítása, a globális és a nemzetgazdaság igényeinek kielégítésére egyaránt alkalmas, rugalmas, a foglalkoztathatóságot elősegítő szakképzési rendszer működtetésének elősegítése”.¹

¹ 2011. évi CLXXXVII. törvény a szakképzésről

Főbb elemek:

- Szakközépiskola **felsőfokú szakképzést 2012. szeptember 1-jén** indíthat **utolsó alkalommal**.
- A Térségi Integrált Szakképző Központok (a továbbiakban: **TISZK**) **fogalmának, feladatainak változása** (pl. térségi összehangolás).
- A fenntartó a **szakképző iskolák számát a tanulói létszám alapján** határozhatja meg (kivétel pl. a speciális szakiskola, művészeti iskola).
- **Szakképző iskola** (iskolarendszerű szakképzésben) az oktatott szakképesítések vonatkozásában komplex **szakmai vizsgát bonyolíthat**.
- A **duális szakképzés** erősítése.
- A **kötelező szintvizsga** bevezetése, az első szakképzési évfolyam tanévében, melynek felelőse a gazdasági kamara.
- A **szintvizsga teljesítéséig a gyakorlati képzésre csak a szakképző iskolában** vagy tanműhelyben kerülhet sor.
- Tanulószerződést a gyakorlati képzést szervező gazdálkodó egység, vagy más jogosult köthet (pl. alapítvány, egyesület, egyházi jogi személy, őstermelő), melynek feltétele a nyilvántartásba vétel.
- **Tanulószerződés** csak az elégséges szintvizsgát tett tanulóval köthető.
- Gyakorlati képzés **együttműködési megállapodással** akkor lehetséges, ha:
 - a szakmai és vizsgakövetelményben a gyakorlati képzésre előírt képzési idő 40%-nál kevesebb,
 - csak összefüggő szakmai gyakorlat szerveződik,
 - a gyakorlati képzés feltételei a szakképző iskolánál csak részben biztosítottak,
 - a tanuló gyakorlati képzésére költségvetési szervnél kerül sor.
- A **kerettantervnek** biztosítania kell, hogy a szakiskolában, valamennyi évfolyamon együttesen rendelkezésre álló időkeret 33 %-a a Nemzeti alaptantervben (NAT) meghatározottak átadásához álljon rendelkezésre.
- Az iskolai rendszerű szakképzésben, a szakmai elméleti és az iskolai szakképzés **hatósági ellenőrzése a kormányhivatal** feladata.
- A tanulószerződés alapján folyó gyakorlati képzés **komplex szakmai és hatósági ellenőrzését a gazdasági kamara** látja el. Az együttműködési megállapodás esetében a feltételeket és a szakmai szempontok megvalósulását az iskola ellenőrzi.
- A **komplex szakmai vizsga hatósági ellenőrzését a kormányhivatal** végzi.
- Az **iskolarendszeren kívüli szakmai képzés ellenőrzése a felnőttképzési törvény alapján** folyik.
- A **pedagógiai- szakmai ellenőrzési feladatot a kormányhivatal** látja el.

- A **gyakorlati képzés komplex ellenőrzése a gazdasági kamara feladata**, melyet a Közigazgatási hatósági eljárás (Ket.) alapján végez.
- A regionális fejlesztési és képzési bizottságok feladatait a **megyei fejlesztési és képzési bizottságok** veszik át.

2013/2014-es tanévtől csak az új szabályozók alapján indítható szakiskolai és szakközépiskolai képzés.

A törvény átfogó pontjaihoz kapcsolódó, legfontosabb megállapítások:

- egyértelműen kitűnik a **duális képzés** erősítési szándéka,
- a **szakmai elméleti és gyakorlati oktatás már az első évfolyamtól** lehetővé válik
- a felzárkóztatást **Hídprogramok** támogatják,
- a **tanulószerződéses rendszer** átláthatóbbá, kiterjesztetté, és garanciális szabályokat tartalmazóvá vált,
- a **TISZK rendszer átalakítását**, az uniós támogatásokat nem veszélyeztetve, a hatékony és átlátható működés mentén kell végrehajtani,
- szakiskolában általánossá válik a **3 éves, gyakorlatorientált képzés**, melyben meg kell, hogy jelenjenek szélesebb körben az alapszakmák,
- a szakközépiskolai **szakmai érettségi**, már munkakör betöltésére jogosít,
- a szakmacsoportos oktatás helyett az OKJ-ben rögzített **ágazatok** kerülnek megjelölésre,
- a **kormányhivatal és a gazdasági kamara** fontos, új feladatok ellátására kap felhatalmazást.

1.2. 2011. évi CLV. törvény a szakképzési hozzájárulásról és a képzés fejlesztésének támogatásáról

A törvény célja, hogy ösztönözze a duális szakképzésben a vállalatok/cégek/vállalkozók (a továbbiakban: gazdálkodók) szerepvállalását.

Főbb elemei:

- Átalakításra került a szakképzési hozzájárulás rendszere, amely az adózás rendjéről szóló törvény **eljárási rendjéhez illeszkedik**.
- Az eddig megszokott eljáráshoz képest lényegesen **egyszerűbb**, és kevesebb adminisztrációval teljesíthető.
- A gyakorlati képzés után differenciált, szakmánkénti **normatív (Ft/fő/év) költségek** számolhatók el.
- Saját munkavállalók képzése a szakképzési hozzájárulás terhére korlátozottan és szigorú feltételek mellett **folytatható**.
- A TISZK-ek **közvetlenül nem kaphatnak** fejlesztési támogatást.

A változások kapcsán az alábbi megállapítások említése külön is indokolt:

- a normatív költségelemek tervezhetővé teszik a gyakorlati képzést,
- a támogatási rendszer átlátható, a szak- és felnőttképzés támogatását szolgálja, továbbá egyenlő esélyt biztosít a hozzáféréshez,
- a TISZK-ek közvetlen támogatásának megszüntetése révén, a felszabaduló forrás beemelhető a decentralizált támogatási keretekbe,
- a kapcsolódó 280/2011. (XII.20.) Korm. rendelet egyértelműen szabályozza a gyakorlati képzés költségeinek a szakképzési hozzájárulás terhére figyelembe vehető gyakorlati képzési normatívák mértékét és a csökkentő tétel(ek) számítását.

1.3. 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről

„A törvény célja olyan köznevelési rendszer megalkotása, amely elősegíti a gyermekek, fiatalok harmonikus lelki, testi és értelmi fejlődését, készségeik, képességeik, ismereteik, jártasságaik, érzelmi és akarati tulajdonságaik, műveltségük életkori sajátosságaiknak megfelelő, tudatos fejlesztése révén, és ezáltal erkölcsös, önálló életvitelre és céljaik elérésére, a magánérdeket a köz érdekeivel összeegyeztetni képes embereket, felelős állampolgárokat nevel. Kiemelt célja a nevelés-oktatás eszközeivel a társadalmi leszakadás megakadályozása és a tehetséggondozás”.²

Főbb elemei:

- Köznevelési intézményt az állam, a nemzetiségi önkormányzat, egyházi jogi személy, továbbá más szervezet, vagy személy tarthat fenn, ha a tevékenység folytatásának jogát megszerezte.
- Az **egész napos iskola** – mint új forma – fokozatosan bevezetésre kerül.
- A **kötelező óvodai ellátás kezdete**, a **3. életév**, amely legalább napi 4 órában realizálódik.
- A **tankötelezettségi idő a 16. életév** betöltéséig tart.
- Az érettségi vizsgabizonyítvány kiadásának feltétele **50 óra közösségi szolgálat** elvégzésének igazolása.
- A szakközépiskoláknak 4 évfolyama van, ahol **szakmai elméleti és gyakorlati oktatás** folyik
- A **szakiskolának** – kivéve pl. a speciális és készségfejlesztő szakiskolát – **3 évfolyama van**, ahol közismereti, szakmai elméleti, szakmai gyakorlati oktatás folyik.

² 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről

- Indokolt **köznevelési Hídprogramok indítása** az általános és középfokú iskolákban (bekapcsolódás a képzésbe, a munkába állásba, komplex pedagógiai tevékenységgel). A pedagógusok tevékenységét szakértők és szaktanácsadók támogatják.
- Az **új előmeneteli és illetményrendszer** (életpályamodell) bevezetése.
- **Pedagógus minősítő vizsga** bevezetése, amelynek megszervezése kormányhivatali feladat. Az állami köznevelési intézmény vezetőjét az ágazati miniszter bízza meg.
- **Köznevelési szerződés** (pl. települési önkormányzat a köznevelési feladatokat ellátó intézmények **működtetését**, az államtól köznevelési szerződéssel átveheti)
- A nem állami fenntartású szakképző iskola esetében, a költségvetési támogatás igénybevételenek feltétele, hogy a fenntartó **szakképzési megállapodást** kössön a kormányhivatallal.

Az új törvény kardinális részeiből, a következő alapvetéseket indokolt külön is említeni:

- az **oktatás** nem szolgáltatás, hanem **közzszolgálat**,
- a köznevelési intézmények **fenntartói jogát** az önkormányzatok helyett **az állam** gyakorolja,
- az **önkormányzatok** – rögzített feltételek mentén – szerepet vállalhatnak az **intézmények működtetésében**,
- bevezetésre kerül az egész napos iskola, amely új pedagógiai lehetőségeket kínál,
- az óvodai feladatellátás a gyerekek vonatkozásában az eddigiekhez képest előbb megkezdődik, míg a tanulóknál a tankötelezettségi idő hamarabb befejeződik,
- a középiskolai tanulóknak **közösségi szolgálatot** kell teljesíteniük, amely a társadalmi szolidaritás kialakulásának fontos eleme,
- a szakképzés intézményi szerkezete és szervezése igazodik a gazdaság elvárásaihoz,
- a köznevelési **Hídprogramok** jó lehetőséget kínálnak a képzés, valamint a munkába állás komplex támogatására és a felzárkóztatásra,
- a kormányhivatalok a rendszer működtetésében jelentős, új feladatokat kapnak.

1.4. 2011. évi CCIV. törvény a nemzeti felsőoktatásról

„A törvény célja a felsőoktatás színvonalának emeléséhez, a versenyképes tudás átadásához és megszerzéséhez szükséges feltételrendszer megteremtése, az Alaptörvény X. cikk (3) bekezdése által meghatározott keretek között a nemzeti felsőoktatási intézményrendszer működésének biztosítása”.³

³ 2011. évi CCIV. törvény a nemzeti felsőoktatásról

Főbb elemek:

- A hallgatói tanulás **lehetőségei** az alábbiak:
 - teljes állami ösztöndíj
 - részösztöndíj (50 %-os állami forrás)
 - önköltséges
- Az állami ösztöndíjas hallgatók **12 féléven át** tanulhatnak.
- „Nehezebb” felvételi
 - A felvételi folyamatban – fő szabályként **5 helyet lehet megjelölni** a jelentkezőnek.
 - Az állami forrásból támogatott **képzésbe felvehető hallgatók létszámát és megoszlását**, a véleményezések begyűjtése után (pl. Gazdasági és Társadalmi Tanács), **az ágazati miniszter dönti el.**
- Új finanszírozás beemelése a rendszerbe.
- **Intézmények:**
 - 19 állami egyetem
 - 9 állami főiskola
 - 2 magánegyetem
 - 21 egyházi főiskola
 - 11 magán főiskola
- A felsőoktatási intézményeket lehet egyesíteni. Minőségi opciók:
 - egyetemből kutatóegyetem
 - főiskolából alkalmazott kutatások főiskolája
- A Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság (**MAB**) **19 tagú** lesz.
- **Átalakul a pedagógusképzés**, több szakon osztatlan képzés lesz.
- „Nyelvvizsga amnesztia” a 2013 – 2016 évek között végzettek – ha nincs nyelvvizsgájuk – átvehetik diplomájukat, de belső egyetemi nyelvi vizsga szükséges.
- Felsőoktatási szakképzésben felsőoktatási szakképzettség szerezhető, melyet oklevél tanúsít (önálló végzettségi szintet nem tanúsít).

A törvényi rendelkezésekhez kapcsolódó, lényeges megállapítások:

- A felvehető hallgatók létszámát, valamint a konkrét keretszámokat (intézményi, kari) a gazdaság igényeinek figyelembe vételével indokolt kialakítani.
- A „falak helyett” a hallgatókat támogató finanszírozási rendszer kiteljesítése a cél, **új diákhitel-konstrukció** létrehozásával.
- A **felsőoktatási szakképzés tartalmát gyakorlatorientált módon kell átalakítani.**

1.5. 2001. évi CI. törvény a felnőttképzésről

Bár a kormány tervei között szerepel a felnőttképzési jogszabályok megújítása, a koncepció megírásáig nem jelent meg a felnőttképzésről szóló 2001. évi CI. törvényt felváltó új felnőttképzési törvény.

A hatályban lévő törvény keretjelleggel szabályozza a felnőttképzést, az ahhoz kapcsolódó szolgáltatási és igazgatási tevékenységet, meghatározza a felnőttképzés irányítási rendszerét, az intézményrendszert, valamint a felnőttképzési támogatások elemeit és azok forrásait.

Miután azonban elhatározottnak látszik a szándék, hogy a felnőttképzést, a rendszerben mutatkozó, elsősorban minőségi problémák miatt, megújítsák, a következőkben a hatályban lévő törvény lényeges pontjai helyett a 2012-ben már nyilvánossá vált törvényjavaslat meghatározó elemeit ismertetjük:

A törvényjavaslat a felnőttképzési rendszer megújításának céljai alapján született. E célok az alábbiak:

- A szabályozás egyértelműen a támogatott, a munkaerőpiac igényeinek kielégítését megvalósító képzésekre koncentráljon, maximálisan figyelembe véve a gazdaság igényeit. Ezért a javaslat szerinti szabályozásban jelentős szerepet tölt be a gazdaság igényeivel kapcsolatban megfelelő információkkal és rálátással rendelkező Magyar Kereskedelmi és Iparkamara.
- A szabályozás legyen **átláthatóbb, hatékonyabban ellenőrizhető.**
- Biztosítsa, hogy a támogatott felnőttképzésből **minőségi tudással** kerüljenek ki a résztvevők, a megszerzett bizonyítvány egyenszilárdságú legyen az iskolarendszerben szerzett szakképesítésével.
- A támogatott **képzési rendszer jobban igazodjon a munkaerő-piac strukturális és tartalmi elvárásaihoz.**
- **Növekedjen a támogatott képzések munkaerő-piaci eredményessége,** a felnőttképzésben (szak)képzettséget szerzettek elhelyezkedési aránya.

A törvényjavaslat főbb elemei:

- A javaslat **kizárólag olyan képzések szabályozására irányul, amelyekben az állam kiemelt felelősséget visel.** Ezek az OKJ szerinti szakképesítések megszerzésére felkészítő, valamint a nyelvi képzések, illetve azok a tanfolyamok, amelyekhez államháztartási (önkormányzati) vagy uniós forrásból a résztvevő támogatást kap. **A törvény hatálya alá nem tartozó képzésekre a fogyasztóvédelem általános szabályait kell alkalmazni.**
- A felnőttképzés támogatásának összehangolása érdekében a törvény hatálya a támogató szervezetekre is kiterjed.

- **Bárki számára lehetőség nyílik kidolgozott programkövetelményre vonatkozó javaslat benyújtására.**
- Az új szabályozás a **szakmai képzésekkel összefüggő kérdésekben lényeges jogkörökkel, bizonyos esetekben kizárólagos döntési kompetenciákkal ruházza fel a kamarát**, amely így a felnőttképzésben megfelelő módon tudja érvényesíteni a gazdaság érdekeit.
- Az **új engedélyezési rendszer** kerül kialakításra. Az engedélyezési rendszerben kevesebb adminisztrációval terhelt az eljárás, az engedélyt nem kell időszakonként megújítani, mivel az határozatlan időre szól. A szükséges hatósági döntéseket az erre felhatalmazással és hozzáértéssel rendelkező szervezet hozza, megfelelően felkészült és felelős szakértők javaslata alapján. Az intézmények működésének törvényességi és szakmai ellenőrzése koncentráltabbá, egyben rendszeresebbé válik, amelyet az e feladatra megfelelően felkészült személyek végeznek.
- A javaslat a támogatott egyéb szakmai képzések és a nyelvi képzések körébe tartozó képzések esetében – az OKJ szerinti szakképesítések szakmai és vizsgakövetelményeihez hasonló tartalommal és nyilvánossággal – létrehozza a **felnőttképzési szakmai programkövetelmények, illetve a felnőttképzési nyelvi programkövetelmények nyilvántartását.**
- A képzési programok tartalmának és belső koherenciájának megítélése miatt **az intézmény által kidolgozott programot programszakértővel szükséges minősíteni.**
- A javaslatban foglaltak alapján **az OKJ szerinti, a nyelvi, illetve az egyéb támogatott képzések legfontosabb indikátorairól összesítéseket kell készíteni, s ezeket nyilvánosságra kell hozni.**
- **Pályakövetési rendszer** kerül létrehozásra.
- **Új felnőttképzési szakértői rendszer** kerül kialakításra.

1.6. 2011. évi CLXXXIX. törvény Magyarország helyi önkormányzatairól

Az új törvényből kitűnik, hogy a helyi közügyek alapvetően a lakosság közszolgáltatásokkal való ellátásához kapcsolódnak.

Főbb elemei:

- A helyi önkormányzat kötelező oktatásszakmai feladata az **óvodai ellátás biztosítása.**
- A megyei önkormányzat területi önkormányzatnak minősül, amely területfejlesztési, vidékfejlesztési, területrendezési, valamint koordinációs funkciókat lát el, tehát **intézményfenntartói feladatai megszűnnek.**

- A 2000 fő alatti népességszámú községek helyhatóságai **közös hivatalt működtetnek**, melyhez a 2000 főt meghaladó lélekszámú önkormányzatok is csatlakozhatnak.

A téma szempontjából lényeges elemekből, az alábbi megállapítások rögzíthetők:

- a helyi közügyekben változatlanul fontos szereplő az önkormányzat
- az óvodai ellátáson – mint közszolgáltatáson – túl, a helyhatóságoknak nincs kötelezően előírt fenntartói feladata az oktatásügyben.
- a megyei önkormányzatok feladat-ellátási összetevőiből kikerült az oktatás, de a humán infrastruktúra fejlesztése révén kapcsolódik a közszolgáltatáshoz.
- a kisebb települések önálló hivatalainak megszűnése egyértelműen javíthat az oktatásirányítás és tanügyigazgatás minőségének eddigi színvonalán.

1.7. 150/2012. (VII. 6.) Kormányrendelet az Országos Képzési Jegyzékről és az Országos Képzési Jegyzék módosításának eljárásáról

A törvény 2012. szeptember 1-től hatályos, bevezetése:

Iskolarendszerben:

- 2012. szeptember 1-től választható
- 2013. szeptember 1-től kötelező

Iskolarendszeren kívül:

- 2012. december 31-ig a 2012. augusztus 31-éig hatályos OKJ szerint
- 2013. január 1-jétől a 2012. szeptember 1-től hatályos OKJ szerint

A „régí” és az „új” OKJ közötti különbségek, az új OKJ jellemzői:

- az **iskolarendszerben egységes képzési idő**: (pl. 2 év, 3év) kerül megjelölésre
- felnőttképzés esetén: a maximális óraszámok helyett **képzési időintervallumok** szerepelnek (legjelentősebb változás, hogy a tanfolyami rendszerű szakképzéshez kötelező óraszámokat rendeltek, amelyek – többnyire – jelentősen meghaladják az eddig általánosan elterjedt óraszámokat)
- az új OKJ-ben nem szerepelnek az ún. elágazások, csak szakképesítés, részszakképesítés és szakképesítés ráépülés kategóriákba sorolja a szakképesítéseket
- a szakképesítésektől elkülönítve, külön táblázatban található a részszakképesítések
- a felsőfokú szakképzésben szereshető szakképesítések is kikerültek az OKJ-ből

- a szakképesítéseket egyszerűbb, **7 számjegyű azonosítóval** jelölik
- a **szakképesítések felsorolása** a táblázatban az eddigi rendtől eltérően **magyar ábécé szerint** történik
- az új OKJ 2. mellékletében felsorolásra kerülnek a szakmairánnyal rendelkezőként megjelölt szakképesítések választható szakmairányai
- az új OKJ a 3. melléklete tartalmazza a szakképzésről szóló 2011. évi CLXXXVII. törvény 2. § 40. pontja szerinti ágazati szakmai érettségi végzettséggel betölthető munkakörök megjelölését
- az Sztv. 24. § (5) bekezdésében foglaltak szerinti szakképesítéseket és az előfeltételként elfogadható mestervizsgákat a 4. melléklet tartalmazza.
- a kulturális és nemzeti örökségvédelmi szakképesítéseket az 5. melléklet tartalmazza.
- miután 2012. szeptember 1-jétől a szakközépiskolákban nem szakmacsoportokra, hanem ágazatokra lehet beiskolázni, az OKJ-ban felsorolásra kerülnek a **szakközépiskolai ágazatok**

1.8. 202/2012. (VII. 27.) Kormányrendelet a Klebelsberg Intézményfenntartó Központról

Miután a kormány a közoktatási intézmények 2013. január 1-jétől történő állami fenntartásba vételéről döntött, a Klebelsberg Intézményfenntartó Központról (továbbiakban: KLIK) szóló 202/2012. (VII. 27.) Kormányrendeletet alapján 2012. szeptember 1-jével létrejött a feladatokat ellátó hivatal is.

A Kormányrendelet rendelkezik:

- a KLIK státuszáról,
- területi szerveiről, ezek illetékességi területéről és feladatairól,
- a KLIK szervezeti felépítéséről, vezető tisztségviselőiről, illetve a vezető tisztségviselők kinevezési rendjéről, feladatairól,
- a KLIK együttműködési kötelezettségeiről, valamint arról, hogy kik kerülhetnek foglalkoztatott állományába a KLIK-nél.

Fenti rendelkezések alapján a KLIK a koncepció 2.2 fejezetében részletesen bemutatásra kerül.

2. Közigazgatási, intézményi, szervezeti struktúra elemzése

2.1. A fővárosi és megyei kormányhivatalok

A fővárosi és megyei kormányhivatal(ok) létrehozását megelőzően áttekintésre került 33 önálló szakmai főhatóság feladat- és hatásköre, továbbá működése, melyek régiós, vagy megyei szinten **rendelkeztek szervezeti egységekkel** (képviselő, kirendeltség, stb.). Az Alkotmánybíróság idevágó döntésének figyelembe vételével megszűntek a regionális közigazgatási hivatalok és létrejöttek a fővárosi és megyei szintű szervezetek.

A Parlament által elfogadott, a fővárosi és megyei kormányhivatalokról, valamint a fővárosi és megyei kormányhivatalok (a továbbiakban: kormányhivatal) kialakításával és a területi integrációval összefüggő törvény alapján megalakultak a fővárosban és a 19 megyében az új területi egységek, a **kormányhivatalok**.

- A kormányhivatal tehát a **kormány általános hatáskörű területi államigazgatási szerve**, melyet a **kormány megbízott** közvetlenül vezet.
- A kormányhivatal **törzshivatalból**, valamint **ágazati szakigazgatási szervekből** (a továbbiakban: szakigazgatási szerv) – maximum 17 – áll.
- A törzshivatal és a szakigazgatási szervek egy költségvetési egységet alkotnak.
- A törzshivatal főosztályi felépítésben látja el – többek között – a **hatósági, a törvényességi ellenőrzési és felügyeleti, továbbá a funkcionális feladatokat**.
- A szakigazgatási szervek önálló feladat- és hatáskörrel rendelkeznek.
- Az egyes szakigazgatási **szervek** között vannak olyanok, amelyek **regionálisan**, vagy két megyére kiterjedően végzik munkájukat (pl. Kulturális Örökségvédelmi Iroda).

A kormányhivatalban **kormánytisztviselők** dolgoznak, a munkáltatói jogokat a kormány megbízott gyakorolja. A szervezet kialakításának és működésének legszembetűnőbb újdonsága abban rejlik, hogy az egységes kormányhivatalon belül, a szakigazgatási szervek szakmailag változatlanul, a főhatóságaik irányítása alatt állnak.

Említést érdemel még az Integrált Ügyfélszolgálati Iroda (a továbbiakban: Kormányablak) létrehozása, amely az ún. „egyablakos ügyintézés”, mint végcél elérésének alapját jelenti.

A **Nógrád Megyei Kormányhivatal** 2011. január 1-jén jött létre a Közigazgatási Hivatal bázisán (törzshivatal), további 14 szakigazgatási szerv integrációjával, melyek az alábbiak

- Nógrád Megyei Kormányhivatal Szociális és Gyámhivatala;
- Nógrád Megyei Kormányhivatal Építésügyi Hivatala;
- Nógrád Megyei Kormányhivatal Igazságügyi Szolgálat;

- Nógrád Megyei Kormányhivatal Növény- és Talajvédelmi Igazgatósága;
- Nógrád Megyei Kormányhivatal Földművelésügyi Igazgatósága;
- Nógrád Megyei Kormányhivatal Élelmiszerlánc-biztonsági és Állategészségügyi Igazgatósága;
- Nógrád Megyei Kormányhivatal Földhivatala;
- Nógrád Megyei Kormányhivatal Egészségbiztosítási Pénztári Szakigazgatási Szerve;
- Nógrád Megyei Kormányhivatal Nyugdíjbiztosítási Igazgatósága;
- Nógrád Megyei Kormányhivatal Munkaügyi Központja;
- Nógrád Megyei Kormányhivatal Munkavédelmi és Munkaügyi Szakigazgatási Szerve;
- Nógrád Megyei Kormányhivatal Fogasztóvédelmi Felügyelősége;
- Nógrád Megyei Kormányhivatal Népegészségügyi Szakigazgatási Szerve;
- Nógrád Megyei Kormányhivatal Közlekedési Felügyelősége

A Nógrád Megyei Kormányhivatal munkatársainak létszáma jelenleg 527 fő; 33 szervezeti egysége 25 Nógrád megyei feladat-ellátási helyen működik, melyek közül 11 található a megyeszékhelyen és 14 a megye más városaiban.

2.2. Klebelsberg Intézményfenntartó Központ

A Klebelsberg Intézményfenntartó Központ (a továbbiakban: KLIK) az oktatásért felelős miniszter irányítása alatt működő **központi hivatal, önállóan működő és gazdálkodó országos költségvetési szerv.**

A költségvetési szerv közfeladata

A Klebelsberg Intézményfenntartó Központról szóló 202/2012. (VII. 27.) Korm. rendelet 3. §-ában meghatározottak szerint **részvétel az állami köznevelési feladatellátásban, fenntartói feladatok ellátása.**

A költségvetési szerv alaptevékenységének államháztartási szakfeladat rend szerinti besorolása:

- 811000 Építményüzemeltetés
- 841151 Az állami vagyonnal való gazdálkodással kapcsolatos feladatok
- 841163 Pályázat- és támogatáskezelés, ellenőrzés
- 841212 Oktatás központi igazgatása és szabályozása
- 841222 Oktatás területi igazgatása és szabályozása
- 841232 Oktatás helyi igazgatása és szabályozása

Az Intézményfenntartó Központ központi szervből (1051 Budapest Nádor u. 32.) és területi szervekből áll. Az Intézményfenntartó Központ területi szervei a **járási és megyeközponti tankerületek** (összesen 198), melyeket tankerületi igazgatók irányítanak.

A tankerületek székhelye és illetékességi területe megegyezik a **megyeszékhelyek**, illetve a **járási hivatalok székhelyével és illetékességi területével**. (A főváros 23 kerületében 23 járási szintű tankerület működik.)

A járási hivatalok székhelyén működő tankerületek

A járási szintű **tankeület** az illetékességi területén működő **általános iskolák, alapfokú művészeti iskolák és gimnáziumok** fenntartásával kapcsolatosan ellátja az Intézményfenntartó Központ szervezeti és működési szabályzatában számára meghatározott **egyes fenntartói** feladatokat.

Megyeközponti tankerület

A megyeközponti tankerület a megye székhelyén működik. A megyeközponti tankerület **területi illetékessége az általános iskolák, alapfokú művészeti iskolák és gimnáziumok** tekintetében a járásra, **a szakképző iskolák, a kollégiumok, a pedagógiai szakszolgálati feladatokat ellátó intézmények, valamint a pedagógiai-szakmai szolgáltatásokat ellátó intézmények** tekintetében azon megyére terjed ki, amelynek székhelyén működik.

A megyeközponti tankerület fenti intézményekkel kapcsolatosan ellátja a KLIK szervezeti és működési szabályzatában számára meghatározott **egyes fenntartói** feladatokat.

Működtetési feladatok ellátása

A **háromezer lélekszám alatti településeken** a KLIK végzi az oktatási intézmények **működtetési feladatait** is. Ha a települési önkormányzat a bevételeiből képes finanszírozni az intézmény(ek) működtetését, erről nyilatkozhat, és átveheti a feladatot.

A **háromezer lélekszám feletti településeken az általános iskolák, alapfokú művészeti oktatási intézmények és a gimnáziumok** esetében a **fenntartó a KLIK, de a működtető, üzemeltető a települési önkormányzat**. A 3000-nél nagyobb lélekszámú települések ilyen jellegű terheit is átvállalhatja a KLIK, ha azok nem tudják fedezni a kiadásokat, és erről nyilatkoznak.

A szakképző iskolák, a kollégiumok, a pedagógiai szakszolgálati feladatokat ellátó intézmények, valamint a pedagógiai-szakmai szolgáltatásokat ellátó intézmények tekintetében a működtető a KLIK.

Tankerületi igazgatók

A járási szintű tankerületet és a megyeközponti tankerületet a tankerületi igazgató vezeti. A tankerület igazgatójával kapcsolatban a kinevezés, a vezetői megbízás, a megbízás visszavonása és a jogviszony megszüntetésének jogát – az elnök és a tankerület székhelye szerint illetékes fővárosi és megyei **kormányhivatal kormány megbízottja** véleményének kikérésével – a miniszter gyakorolja.

A tankerületi igazgatók főbb feladata az illetékességi területükön működő **köznevelési intézmények irányítása, pedagógiai munkájának koordinálása, kapcsolattartás az intézményvezetőkkel, pedagógusokkal és a köznevelés egyéb szereplőivel; rendszeres jelentések és adatszolgáltatások készítése; bizonyos esetekben az intézmények működési feladatainak ellátása.**

A járási tankerületi és a megyeközponti tankerületi igazgatók nincsenek alá és fölérendeltségi viszonyban egymással.

Az Intézményfenntartó Központ elnökének feladatai és felelőssége

A költségvetési szerv vezetője az elnök, akit az oktatásért felelős miniszter nevez ki határozatlan időtartamra. Az elnököt az oktatásért felelős miniszter (EMMI) menti fel, valamint gyakorolja az egyéb munkáltatói jogokat.

Az elnök – törvényben meghatározott egyes munkáltatói jogok kivételével – gyakorolja a KLIK-ben foglalkoztatottak feletti **munkáltatói jogokat**.

- **ellátja** – a Nemzeti köznevelési törvény (Nkt.) 83. § (2) bekezdésében meghatározott **fenntartói feladatokat**,
- **értékesíti** és – módszertani segítséget is nyújtva – **értékesített** az irányítása alá tartozó köznevelési intézmények tevékenységében **a közfeladatok ellátására vonatkozó követelményeket, és az erőforrásokkal**, így különösen az Intézményfenntartó Központ **költségvetési előirányzatával, engedélyezett létszámával és a kezelésében álló vagyonnal való szabályszerű és hatékony gazdálkodás követelményeit**,
- **előkészít**, és a miniszternek megküldi az irányítása alá tartozó köznevelési intézmény **vezetőjének kinevezésére és felmentésére vagy megbízására és megbízásának visszavonására vonatkozó dokumentumot**,
- **ellátja** az oktatáspolitikai kialakításához, az azzal kapcsolatos döntés-előkészítéshez szükséges és a költségvetési támogatásból megvalósuló **fejlesztések lebonyolításával** kapcsolatos feladatokat,
- **javaslatot tesz** a tankerületek **illetékességi területének módosítására**, a tankerületek kapacitásai és ellátási területe felosztásának általa kidolgozott módszertana alkalmazásával,
- **elemzi** az irányítása alá tartozó köznevelési intézményben lefolytatott **ellenőrzések eredményeit**, és ennek alapján javaslatot tesz a miniszternek a köznevelés közép- és hosszú távú fejlesztési terveinek kidolgozására, módosítására, és **ellátja** a jogszabályban és az Intézményfenntartó Központ alapító okiratában meghatározott további feladatokat.

A **szakképző iskola** megszüntetésével, átszervezésével, feladatának megváltoztatásával, nevének megállapításával, vezetőjének megbízásával és megbízásának visszavonásával kapcsolatos döntése előtt az elnök KLIK éri a szakképzésért és felnőttképzésért felelős miniszter (NGM) véleményét.

Nógrád megyében hat tankerület jött létre. A megyeközponti tankerület székhelye Salgótarján, járási tankerületek működnek Balassagyarmaton, Bátorfyerenyén, Pásztón, Rétságon és Szécsényben.

2.3. Nemzeti Munkaügyi Hivatal

A Nemzeti Munkaügyi Hivatal (továbbiakban: NMH) a Foglalkoztatási Hivatal bázisán, annak névmódosulásával jött létre 2012. január 1-jén az Országos Munkavédelmi és Munkaügyi Főfelügyelőség és a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet beolvasásával.

Az NMH a Nemzetgazdasági Minisztérium irányítása alatt működő **központi hivatal, önállóan működő és gazdálkodó országos költségvetési szerv.**

Az NMH közfeladatát a Nemzeti Munkaügyi Hivatalról és a szakmai irányítása alá tartozó szakigazgatási szervek feladat- és hatásköréről szóló 323/2011. (XII. 28.) Korm. rendelet határozza meg, amely szerint **foglalkoztatáspolitikai, munkavédelmi, munkaügyi, valamint állami szak- és felnőttképzési feladatokat lát el.**

Az NMH a szak- és felnőttképzéssel összefüggő feladatkörében a következő fő feladatokat látja el:

Kutatás

- szakképzéssel és felnőttképzéssel összefüggő regionális és országos kutatás
- szakmastruktúra-fejlesztés - Országos Képzési Jegyzék - országos modulterkép

Szakképzés és felnőttképzés tartalmi fejlesztése

- szakmai és vizsgáztatási követelmények,
- központi programok,
- tankönyvek,
- tanulmányi segédletek,
- hátrányos és fogyatékkal élők képzéséhez dokumentumok,
- a központi, a regionális, valamint a helyi fejlesztések támogatása,
- szakképzést folytató intézményekben szervezett szakmai képzés eredményességének elemzése,
- hatékony eljárások, módszerek kidolgozása, továbbfejlesztése és elterjesztése,
- hazai és a nemzetközi képesítési követelmények összehasonlítása, összehangolása,
- minőségbiztosítás

Szolgáltatás

- kiadói tevékenység, pedagógiai folyóiratok megjelentetése,
- információs és tájékoztatási szolgálat működtetése (cégszolgálati, adatbázis, könyvtár),
- országos szakmai tanulmányi versenyek,

- előzetes tudásszint-felmérés, pályaaorientáció és tanácsadás, életpálya tanácsadás
- felnőttképzési statisztikai adatok gyűjtése,
- szakképzés, a felnőttképzés, a közoktatás, a felsőoktatás, ill. a közművelődés közötti kapcsolat erősítése,
- pedagógusok, andragógusok szakmai továbbképzése,
- intézmények és programok akkreditálása,
- szakmai vizsgák szervezése,
- szakmai vizsgaanyagok készítése,
- vizsganyilvántartás,
- Europass bizonyítvány-kiegészítő.

Nyilvántartás

- térségi integrált szakképző központok,
- vizsgaszervezési engedélyek,
- szakképzési névjegyzék,
- törzslap.

Koordinálás

- a szakképzésben érintettek szakmai munkájának segítése
- vizsgaelnökök megbízása

Fejlesztés és képzés finanszírozása

- szakképzési és felnőttképzési támogatások kezelése
- decentralizált és egyedi pályázatok kezelése

Intézet mellett működő testületek

- Felnőttképzési Akkreditáló Testület,
- Szakképzési Tankönyv és Taneszköz Tanács
- Nemzeti Képesítési Bizottság
- Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Tanács

Az NMH-t főigazgató vezeti, akit a nemzetgazdasági miniszter nevez ki és ment fel. Az önálló feladat és hatáskörrel rendelkező munkavédelmi és munkaügyi igazgatóságot a munkavédelmi és munkaügyi főigazgató-helyettes vezeti, akit a nemzetgazdasági miniszter nevez ki és ment fel.

Az NMH kormánytisztviselői és kormányzati ügykezelői kormánytisztviselői jogviszonyban állnak, foglalkoztatásukra a kormánytisztviselők jogállásáról szóló 2010. évi LVIII. törvény az irányadó. A Hivatalnál foglalkoztatott munkavállalók munkaviszonyára a 2010. évi LVIII. törvényben meghatározott eltérésekkel a Munka

Törvénykönyvről szóló 1992. évi XXII. törvény az irányadó. A Hivatal alkalmazottai felett a munkáltatói jogokat a Hivatal főigazgatója gyakorolja.

2.4. Oktatási Hivatal

Az Oktatási Hivatal (továbbiakban: OH) **országos illetékességű közigazgatási szerv**, ami az Oktatási Hivatalról szóló 307/2006. (XII.23.) Korm. rendelet alapján jött létre. **Irányító szerve az Emberi Erőforrások Minisztériuma.** Az OH élén elnök áll, akit az emberi erőforrás miniszter nevez ki és ment fel.

Az OH alaptevékenységeit az oktatást közvetve vagy közvetlenül érintő jogszabályok határozzák meg.

Az OH alaptevékenységei

- közoktatás ágazati irányításával összefüggő feladatok
- közhiteles nyilvántartási feladatok
- hatósági szabálysértési feladatok
- szakmai ellenőrzési, mérési, értékelési feladatok
- területfejlesztéssel kapcsolatos feladatok
- pedagógiai szolgáltató tevékenység
- pedagógus-továbbképzéssel kapcsolatos feladatok
- a nyelvvizsgáztatással és a nyelvoktatás-fejlesztéssel kapcsolatos feladatok
- a külföldi bizonyítványok és oklevelek elismerésével, valamint a hazai bizonyítványokról, oklevelekről, és a hazai szakmai gyakorlatról szóló hatósági bizonyítványok kiállításával kapcsolatos szakmai feladatok
- az oktatás valamennyi ágazatához kapcsolódó informatikai, nyilvántartási, adatszolgáltatási feladatok ellátása.

Az OH alkalmazottai kormánytisztviselői jogviszonyban állnak, foglalkoztatásukra a kormánytisztviselők jogállásáról szóló 2010. évi LVIII. törvény az irányadó. Az OH-nál foglalkoztatott munkavállalók munkaviszonyára a 2010. évi LVIII. törvényben meghatározott eltérésekkel a Munka Törvénykönyvről szóló 1992. évi XXII. törvény az irányadó.

2.5. Megyei Fejlesztési és Képzési Bizottság

A szakképzésről szóló 2011. évi CLXXXVII. törvény (továbbiakban: Szt.) 2012. január 1-jei hatályba lépése alapvető változásokat idézett elő a regionális fejlesztési és képzési bizottságok (továbbiakban: RFKB) feladat-ellátásában és működésében.

Az Szt. rendelkezéseinek hatására a 2011-ig szakmai véleményező, javaslattevő, döntéshozó feladat- és hatáskörrel rendelkező RFKB-k feladat- és hatásköre leszűkült, 2012-ben csak véleményezésre és javaslattevésre terjedt ki. Az Szt. alapján azonban ez a feladat- és hatáskör is csak 2012. szeptember 30-ig maradt az RFKB-nál, hisz a törvény értelmében a feladatokat 2012. október 1-jétől át kellett adniuk a megyei fejlesztési és képzési bizottságoknak (továbbiakban. MFKB).

Az MFKB-k a törvény szellemében a szakképzés fejlesztése és a munkaerő-piaci igények érvényesítése **céljából konzultációs, véleményező, javaslattevő és tanácsadó** fővárosi, megyei **testületként** jöttek létre. Közreműködnek a munkaerő-piaci információk, a foglalkoztatási, foglalkoztathatósági adatok és prognózisok alapján a nemzetgazdasági igények és a szakképzés fejlesztésének összehangolásában.

A törvényben meghatározott feladatkörük szerint:

- javaslatot tesznek a gazdaság igényeit és a munkaerő-piaci kereslet adatait, valamint az országos, regionális, fővárosi és megyei beiskolázást figyelembe véve a szakképzés fővárosi, megyei szükségleteire,
- az adott megyében székhellyel rendelkező fenntartó tekintetében, fenntartónként az általuk folytatott szakképzésben indított, állami költségvetési hozzájárulásban részesíthető és a nem támogatott szakképesítések (a szakképzés irányaira) és a fenntartó által indítható szakképesítések keretszámaira (beiskolázási arányaira).

Az MFKB-k javaslattevési jogköre nem terjed ki a szakképzésért és felnőttképzésért felelős miniszter által rendeletben meghatározott, munkaerő-piaci relevanciával nem rendelkező művészeti, kulturális, kézműves, hagyományőrző, továbbá a honvédelmi és rendészeti szakképesítésekre.

A szakképzés irányaira és a beiskolázási arányokra vonatkozó javaslatot tesznek az MFKB-k:

- a felnőttoktatást is magába foglaló iskolai rendszerű szakképzésben az állam által elismert szakképesítésekre, és a szakközépiskolák ágazati képzéseire,
- az iskolarendszeren kívüli szakképzésben az államháztartás vagy az európai uniós források által támogatott, állam által elismert szakképesítésekre vonatkozóan a szakképzésért és felnőttképzésért felelős miniszter által meghatározott formai követelményeknek megfelelően készítik el.

Az MFKB-k javaslatukat a javaslattal érintett tanévet megelőző évben március 31-ig teszik meg elsősorban a munkaerő-piaci kereslet, a hiány-szakképesítések és az Szt. 82. § a) pontjában meghatározott szakképzés-fejlesztési koncepció alapján, a fenntartók által részükre megküldött javaslatok figyelembevételével.

Az MFKB javaslatát az állami szakképzési és felnőttképzési szerv készíti elő a Kormány az Szt. 84. §-ban meghatározott döntésének meghozatala céljából.

Az MFKB

- kidolgozza az iskolai rendszerű szakképzés fejlesztésének az adott megyére vonatkozó, a szakképzés irányainak és a beiskolázási arányok rövid és középtávú tervét tartalmazó **konceptióját** (szakképzés-fejlesztési koncepció), amely a megye hosszú és középtávú területfejlesztési stratégiájának, illetve a fővárosi, megyei fejlesztési terv részét képezi,
- javaslatot tesz az adott megyében a szakiskolai tanulmányi ösztöndíjról szóló kormányrendeletben meghatározott ösztöndíjra jogosító szakképesítésre (**hiány-szakképesítés**),
- közreműködik az iskolai rendszerű szakképzés és az iskolarendszeren kívüli szakképzés, valamint a köznevelésben és a felsőoktatásban folyó **szakképzés összhangjának** megteremtésében,
- kezdeményezi az arra hatáskörrel rendelkező szervezetek és intézmények felé az MFKB által indokolt **változtatások** megtételét,
- részt vesz az iskolai rendszerű szakképzés fejlesztésével összefüggő, a decentralizált kerettel kapcsolatos és az egyéb szakképzési **pályázatok** elkészítésében, kiírásában és értékelésében, javaslatot tesz a decentralizált keret pályázatainak nyerteseire és az általuk elnyert összeg nagyságára,
- fenntartói megkeresés esetén **állást foglal** a szakképzést érintő fenntartói döntések fővárosi, megyei munkaerő-piaci kereslettel összefüggő megalapozottságáról,
- **együttműködik** a regionális fejlesztési tanáccsal a szakképzési feladatok és a szakképzésfejlesztés tervezésében,
- közreműködik a **pályaorientációs és a pályakövetési feladatok** megvalósításában.

Az MFKB-k összetételét a Szt. 83. § (1) bekezdése határozza meg, mely alapján a bizottság létszáma hét fő. A bizottság az Nemzeti Gazdasági és Társadalmi Tanácsban képvisellel rendelkező országos munkaadói, munkavállalói szövetségek, illetve azok szervezetei (kettő fő), a területi gazdasági kamarák (kettő fő), a kormányhivatal (egy fő a foglalkoztatási, egy fő a köznevelési feladatellátás tekintetében), valamint a megyei közgyűlés (egy fő) képviselőiből áll.

Az MFKB elnökét, társelnökét és tagjait a szakképzésért és felnőttképzésért felelős miniszter kéri fel hároméves időtartamra a bizottság munkájában való közreműködésre. A bizottság elnökére a bizottság tagjai közül az országos kereskedelmi és iparkamara tesz javaslatot.

A szakképesítésért felelős miniszter képviselője a bizottság munkájában tanácskozási joggal vehet részt.

Az MFKB működtetésével, a hatáskörébe tartozó javaslatok, állásfoglalások előkészítésével és a végrehajtással kapcsolatos feladatokat az **MFKB**

munkaszervezeteként a gazdasági kamara látja el. A bizottság működtetési költségeinek forrását a gazdasági kamara biztosítja.

A bizottság működési rendjének részletes szabályait az egységes döntés-előkészítő, javaslattevő funkciója érvényesülése érdekében a szakképzésért és felnőttképzésért felelős miniszter rendeletben állapítja meg.

A rendelkezésekhez kapcsolódó alapvető megállapítások:

- Az MFKB összetétele reprezentálja, a szakképzés megyei szintű szereplőit.
- A gazdasági kamara feladatai és felelőssége, jelentősen megnő.
- Az MFKB érvényesíti az állam által támogatott képzések körében a gazdaság igényeit.
- A bizottsági döntések betartása egyértelmű feltétele a teljes, vagy részbeni állami támogatás biztosításának.

A Nógrád Megyei Fejlesztési és Képzési Bizottság alakuló ülése 2012. október 31-én volt, a bizottságba a következő szervezetek delegáltak tagot:

1. Magyar Kereskedelmi és Iparkamara (delegáltja az MFKB elnöke)
2. Magyar Agrárkamara
3. ÁFEOSZ
4. Munkástanácsok Országos Szövetsége (munkavállalói képviselő)
5. Nógrád Megyei Kormányhivatal Munkaügyi Központ
6. Nógrád Megyei Kormányhivatal Oktatási Főosztály
7. Nógrád Megye Önkormányzatának Közgyűlése

2.6. Kereskedelmi és iparkamara, agrárkamara, gazdasági érdekképviseltek, munkavállalói érdekképviseltek

Az állam gazdasági szerepvállalásának csökkentéséhez szükség van a gazdasággal összefüggő közfeladatok egy részének a gazdálkodó szervezetek által **köztestületi formában**, öngazgatás útján történő ellátására. Ezért az Országgyűlés elismerve a gazdasági tevékenységet folytatók önkormányzat alakításához való jogát, megalkotta a gazdasági **kamarákról szóló 1999. évi CXXI. törvényt** az egyesülési jog alapján működő társadalmi szervezetek jogainak és érdekeinek tiszteletben tartásával a gazdaság fejlesztésével, támogatásával, általános érdekeinek előmozdításával, az Európai Unió tagsággal a regionális fejlesztéssel kapcsolatos tevékenységek elősegítése céljából.

E törvény felhatalmazása, céljainak megvalósítása érdekében, figyelemmel az országos koordinációt igénylő kamarai feladatokra, gazdaságfejlesztési törekvésekre az Magyar Kereskedelmi és Iparkamara megalkotta **Alapszabályát**, amelyben lefektetésre kerültek a kamara közjogi feladatai.

Az MKIK a területi kamarákon keresztül a szakképzés területén a következő közjogi feladatokat látja el:

- Tanulószerződések kötése, nyilvántartása
- Tanulószerződéses foglalkoztatással kapcsolatos tanácsadás
- Gyakorlati képzőhelyek ellenőrzése, nyilvántartásba vétele
- Gyakorlati oktatók pedagógiai felkészítése
- Szakmai záróvizsgákra elnök, tag delegálása
- Szintvizsga szervezése
- A Szakma Kiváló Tanulója Verseny (SZKTV) elődöntő szervezése, lebonyolítása
- SZKTV verseny országos döntőjére látogatás szervezése pályaválasztás előtt álló 6-7. osztályos tanulók részre
- Mestervizsgára felkészítő képzés szervezése és vizsgáztatás
- Megyei fejlesztési és képzési bizottság munkaszervezetének biztosítása
- Rendezvények, konferenciák, előadások szervezése a szakképzéshez kapcsolódó aktuális témákban
- Új gyakorlati képzőhelyek felkutatása
- Kapcsolattartás a szakképzésben részt vevő képző intézményekkel és gazdálkodó szervezetekkel
- Pályaorientációs feladatok

A kereskedelmi és iparkamara fenti feladatait az **agrárkamarával és a gazdasági érdekképviselletekkel közösen** végzi.

3. Megyei szakképzési, gazdasági, munkaerő-piaci helyzetkép

3.1. Intézménystruktúra

3.1.1. A Nógrád megyei középiskolák

1. táblázat

A Nógrád megyei középiskolák beiskolázási adatai, 2011

	Intézmény	Székhely	Szakközép-iskola	Szakiskola	Speciális szakiskola	Gimnázium
1.	Balassi Bálint Gimnázium	Balassagyarmat				x
2.	Bolyai János Gimnázium és Szakközépiskola	Salgótarján				x
3.	Borbély Lajos Szakközépiskola, Szakiskola és Kollégium	Salgótarján	x	x		
4.	Fekete István Általános Iskola és Szakmunkásképző Szakiskola	Nógrádsáp		x		
5.	Illyés Gyuláné Óvoda, Általános Iskola, Speciális Szakiskola és Egységes Pedagógiai Szakszolgálat	Salgótarján			x	
6.	J. L. Seagull Szakképző Iskola	Salgótarján	x			
7.	Kalocsay Kálmán Gimnázium	Bercel				x
8.	Lipthay Béla Mezőgazdasági Szakképző Iskola és Kollégium	Szécsény	x	x		
9.	Madách Imre Gimnázium és Szakközépiskola	Salgótarján	x			x
10.	Mikszáth Kálmán Gimnázium, Postaforgalmi Szakközépiskola és Kollégium	Pásztó	x			x
11.	Mikszáth Kálmán Gimnázium, Szakközépiskola és Szakiskola	Balassagyarmat	x	x		x
12.	II. Rákóczi Ferenc Bölcsőde, Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium és Szakközépiskola	Szécsény	x			x
13.	RIDENS Szakképző Iskola, Speciális Szakiskola és Kollégium	Balassagyarmat			x	
14.	Stromfeld Aurél Gépipari, Építőipari és Informatikai Szakközépiskola	Salgótarján	x			
15.	Szent Imre Keresztény Általános Iskola, Gimnázium és Szakképző Iskola	Balassagyarmat				x
16.	Szent József Katolikus Szakiskola és Speciális Szakiskola	Egyházasgerge		x	x	
17.	Szent-Györgyi Albert Gimnázium és Szakközépiskola	Balassagyarmat	x			x
18.	Szondi György Szakközépiskola, Szakiskola és Speciális Szakiskola	Balassagyarmat	x	x	x	
19.	Táncsics Mihály Közgazdasági, Ügyviteli, Kereskedelmi és Vendéglátó-ipari Szakközépiskola és Szakiskola	Salgótarján	x	x		
20.	Teleki József Általános Iskola és Szakiskola	Szirák		x		
21.	Uzoni Péter Gimnázium és Általános Iskola	Salgótarján				x
22.	Váci Mihály Gimnázium	Bátonyterenye				x

Forrás: OH, beisk. jegyzék

Mint a táblázatból is látható, Nógrád megye középiskoláinak jelentős része a megyeszékhelyen, Salgótarjánban, illetve Nyugat-Nógrád központjában, Balassagyarmaton található. Ezek az intézmények általában a megye „nagy múltú” oktató intézményei.

Az utóbbi években azonban nem volt szokatlan az sem, hogy kis lélekszámú falvakban (Szirák, Bercel, Nógrádsáp, Egyházaskerge) jöttek létre szakképző iskolák és gimnáziumok. Ezek az intézmények azt a tanulói réteget célozták meg, amely a városi iskolákból kimaradt, vagy anyagi lehetőség híján el sem jutott oda. Tehát a falvakban élő hátrányos helyzetű családok gyermekeit. Ilyen nagyrészt speciális programmal működő, felzárkóztatást a zászlajára tűző szakképző intézmény a Nógrádsápon működő Fekete István Általános Iskola és Szakmunkásképző Szakiskola és a sziráki Teleki József Általános Iskola és Szakiskola

A 22 nógrádi középiskola csaknem mindegyike többcélú intézmény. Hat iskolának van benne a profiljában az általános iskolai képzés, tizenegynek a gimnáziumi képzés, s tizennyolcnak a szakképzés. Mint az Oktatási Hivatal által összeállított, 2012/2013. tanévre szóló beiskolázási adatokból látható azonban, ezek közül az intézmények közül több, a valóságban nem végez szakképzést. Nagy valószínűséggel profiljukat csak azért bővítették a szakképzéssel, hogy legyen módjuk szakképzési hozzájárulást elfogadni.

Négy középiskola speciális szakiskolaként is tevékenykedik. Közülük kettő leginkább szegregált (RIDENS Szakképző Iskola, Speciális Szakiskola és Kollégium, Illyés Gyuláné Óvoda, Általános Iskola, Speciális Szakiskola és Egységes Pedagógiai Szakszolgálat), kettő integrált (Szent József Katolikus Szakiskola és Speciális Szakiskola, Szondi György Szakközépiskola, Szakiskola és Speciális Szakiskola) módon képzik a sajátos nevelési igényű tanulókat.

Az utóbbi években jelentősen átrendeződött a közoktatási intézmények, ezen belül a szakképző intézmények fenntartói szerkezete is. 2013. január 1-jétől az ország más szakképző intézményeihez hasonlóan a Nógrád megyei szakképző intézmények döntő többsége is állami fenntartásba került. A 2011-ig önkormányzati fenntartásban lévő iskolák közül mindössze a Nógrád Megyei Intézményfenntartó Központ fenntartásában lévő iskolák átvétele nem történt meg. Várhatóan azonban 2013. április 1-jével erre is sor kerül. Az állami szerepvállalás a szakképző intézmények esetében azonban nem merül ki a fenntartásban, ezeknél az intézményeknél a működtetés is az állam feladata lett, aki feladatait a Klebelsberg Intézményfenntartó Központon keresztül hajtja végre.

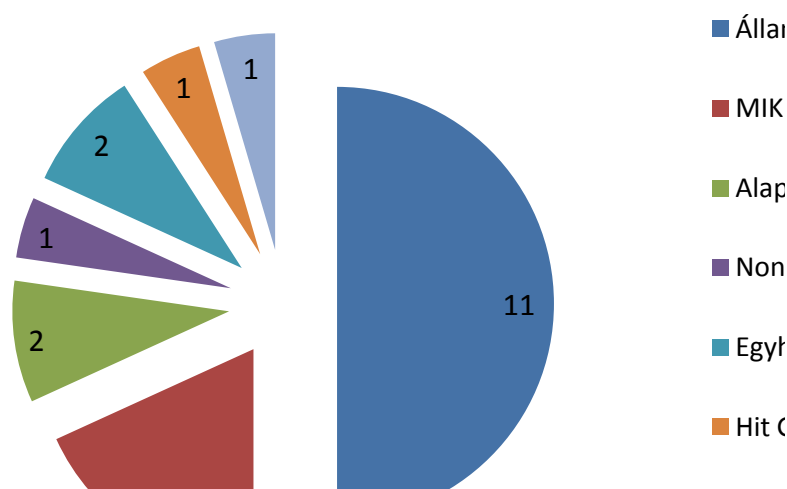
Az állam mellett szerepet vállalnak a megyei iskolák fenntartásában egyházi jogi személyek, alapítványok, közhasznú nonprofit kft-k, a Hit Gyülekezete és az Országos Roma Önkormányzat is.

Egyházi jogi személy fenntartásban működik a Szent Imre Keresztény Általános Iskola, Gimnázium és Szakképző Iskola és a Szent József Katolikus Szakiskola és Speciális

Szakiskola. A J. L. Seagull Alapítvány tartja fenn a J. L. Seagull Szakképző Iskolát, az Ilona Kiss Hooper Alapítvány a Kalocsay Kálmán Gimnáziumot. A RIDENS Szakképző Iskola, Speciális Szakiskola és Kollégium fenntartója a Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Nonprofit Kft. A Hit Gyülekezete hozta létre és tartja fenn az Uzoni Péter Gimnázium és Általános Iskolát és az Országos Roma Önkormányzat a sziráki Teleki József Általános Iskola és Szakiskolát.

1. ábra

A Nógrád megyei középiskolák megoszlása fenntartók szerint, 2013

Forrás: saját szerk.

Az 1. ábra azt mutatja, hogy hamarosan a középiskolák 68 %-a (állami iskolák a MIK-es iskolákkal kiegészítve) állami fenntartásban lesz Nógrád megyében. Arról nincs információ, hogy a nem állami fenntartók terveznek-e átalakítást középiskolaik vonatkozásában a közeljövőben.

3.1.2. A Nógrád TISZK múltja, jelene és jövője

Nógrád megyében 2008-ban a szakképző iskolát működtető fenntartók szakképzés-szervezési társulás formájában egy TISZK-et hoztak létre. A TISZK a megye minden jelentősebb szakképző intézményét tömörítette. Lebonyolította a TISZK-ek számára kiírt két nagy európai uniós projektet, ezek révén kialakította a közös képzőhelyi bázison együttműködő szakképzési rendszert a megyében. 2011-től aktívan bekapcsolódott a felnőttképzésbe.

Az Országgyűlés által 2012. december 17-én elfogadott, az egyes szakképzési és felnőttképzési tárgyú törvények módosításáról szóló 2012. évi CCXV. törvény 43. §-a alapján azonban a társulást alkotó önkormányzatok képviselő-testületei úgy határoztak, hogy a társulást 2012. december 31-ei hatállyal jogutód nélkül megszüntetik.

A TISZK-től a projektfenntartási feladatokat, valamint a közös képzőhelyek működtetését a KIK vette át.

Az új szakképzési törvény (továbbiakban: törvény) alapján a TISZK Nógrád megyében a következő szervezeti formákban működhet tovább:

Miután Nógrád megyében az állami fenntartású szakképző iskolai tanulólétszám a tízez főt nem éri el, de a négyezer főt meghaladja, a megyei szakképző iskolai feladatok legfeljebb két - legalább kétezer tanulóval működő - állami fenntartású szakképző iskola keretében láthatóak el.

A törvényi rendelkezés eredményeként a jövőben a TISZK szerepét Nógrád megyében az állami fenntartó (KIK) által valószínűleg 2013 nyarán létrehozott egy vagy két szakképző iskola tölti majd be. Hogy a megyében egy – vagy két szakképző iskola, és ezáltal egy vagy két TISZK alakul, a megyeközponti tankerület döntése lesz.

A TISZK fogalma is változik némiképp a törvény hatására:

„A térségi integrált szakképző központ a szakképzési feladatellátás olyan együttműködési rendszere, amelynek feladata az állami, önkormányzati feladatellátásban a szakképzés térségi feladatainak összehangolása, a képzés és a forrásfelhasználás hatékonyságának növelése, a szakképzési feladatellátás optimalizálása, a párhuzamos képzések és fejlesztések kiküszöbölése, valamint a munkaerő-piaci igények iskolai rendszerű szakképzésben való érvényesítése. A térségi integrált szakképző központ tagjai egyéb feladatok végrehajtásában is együttműködhetnek.” A felnőttképzésről szóló törvényben meghatározottak szerint a TISZK továbbra is részt vehet az iskolarendszeren kívüli szakképzésben.

3.2. Beiskolázási és kibocsátási adatok elemzése

3.2.1. Beiskolázási adatok a 2012/2013. tanévben

Az elmúlt években folyamatosak voltak a szakképzési rendszer megújítását célzó törekvések. Ennek eredményeként, különösen a szakiskolai képzésben, számtalan képzési forma él egymás mellett. Ezen ok miatt nem lehet igazán összehasonlítani az elmúlt évek beiskolázási adatait. Hogy mégis képet kapjunk a jelenlegi helyzetről a 2012/2013. tanév beiskolázási adatai kerülnek a koncepcióban ismertetésre.

2. táblázat

A 2012/2013. tanév beiskolázási adatai iskolatípusok szerint

Iskola típus	Meghirdetett helyek száma	Jelentkezők száma	1. helyen jelentkezők száma	Felvettek száma	1. helyen jelentkezők közül a felvettek száma
gimnázium	561	1113	355	359	329
szakközépiskola	786	2070	484	466	359
szakiskola	1335	1882	481	410	287
összesen	2682	5065	1320	1235	975

Forrás: KIR

Mint a táblázatból látható, bár a szakiskolák Nógrád megyében csaknem kétszer annyi helyet hirdettek meg a 2012/2013-as tanévben, mint a szakközépiskolák, a diákok 41%-a mégis szakközépiskolába jelentkezett. Csak a tanulók 37%-a adta be jelentkezését szakiskolába, és 22%-uk jelentkezett gimnáziumba.

A jelentkezők közül az adott iskolatípusba első helyen jelentkezők aránya a szakközépiskolában 23%, a szakiskolában 25% és a gimnáziumban 32% volt.

Azok közül, akik első helyen jelentkeztek az adott iskolatípusba, a gimnáziumokba csaknem mindenkit felvettek (93%), a szakközépiskolákba 1. helyen jelentkezőknek csak 74 %-át, a szakiskolába jelentkezőknek pedig 60 %-át. Miután a szakiskolákban nagymértékben érvényesül a kontraszelekció, érdemes elgondolkodni azon, hogy az első helyen szakiskolába jelentkezett diákok 40%-a hol tanult tovább.

Összegezve a különböző iskolatípusokba 1. helyen jelentkezett diákoknak 74%-a bekerült abba a képzésbe, amit a leginkább preferált.

3. táblázat

A 2012/2013. tanév szakközépiskolai beiskolázási adatai

Szakmacsoport megnevezése	Meghirdetett helyek száma	Jelentkezők száma	1. helyen jelentkezők száma	Felvettek száma	1. helyen jelentkezők közül a felvettek száma
egészségügy	120	230	90	97	76
egyéb szolgáltatások	70	101	34	29	26
építész	32	131	24	32	20
faipar	0	7	1	0	0
gépészet	42	146	47	35	30
informatika	177	402	72	88	59
kereskedelem-marketing, üzleti adminisztráció	85	234	35	38	20
könnyűipar	0	16	1	0	0
környezetvédelem-vízgazdálkodás	15	24	6	7	6
közgazdaság	62	213	46	43	36
mezőgazdaság	35	22	7	6	6
ügyvitel	30	132	21	29	21
vendéglátás-idegenforgalom	83	405	100	62	59
nyelvi előkészítő (szakmacs. nélkül)	35	7	0	0	0
összesen	786	2070	484	466	359

Forrás: KIR

A szakközépiskolákban 11 szakmacsoportban indult szakmacsoportos alapozó képzés a 2012/2013-as tanévben. Bár volt jelentkezés, nem indult képzés a faipar és a könnyűipar szakmacsoportokban.

Az informatika, az egészségügy, a kereskedelem-marketing, üzleti adminisztráció és vendéglátás-idegenforgalom szakmacsoportban hirdették meg a legtöbb helyet az iskolák. A jelentkezők száma is csaknem leképezi ezt az arányt. A legtöbben vendéglátás-idegenforgalom és informatika szakmacsoportba jelentkeztek. Jelentős azonban a kereskedelem-marketing, üzleti adminisztráció, egészségügy és közgazdaság szakmacsoportba jelentkezők száma is.

A legnagyobb túljelentkezés, négy-ötszörös, a vendéglátás-idegenforgalom, ügyvitel és építész szakmacsoportokban volt.

Első helyen legtöbbször a vendéglátás-idegenforgalom, az egészségügy és az informatika szakmacsoportot választották. A legtöbb jelentkezőt is ezekbe a szakmacsoportokba vették föl.

Az adatok alapján elgondolkodtató, hogy a kereslet évek óta alig változik. Az informatika és a vendéglátás-idegenforgalom szakmacsoportok hosszú évek óta a legtöbb diákot vonzzák. Ami némi elmozdulást mutat, az az egészségügy szakmacsoport iránti érdeklődés. Ennek magyarázata lehet a megyében a kórházak részéről megfogalmazott munkaerő-igény és a külföldi munkavállalási lehetőségek az ilyen jellegű végzettséggel.

4. táblázat

A 2012/2013. tanév szakiskolai beiskolázási adatai (pályaorientációs alapozó képzés)

Szakmacsoport megnevezése	Meghirdetett helyek száma	Jelentkezők száma	1. helyen jelentkezők száma	Felvettek száma	1. helyen jelentkezettek közül a felvettek száma
egyéb szolgáltatások	140	60	13	10	6
építészet	0	12	3	0	0
faipar	10	15	2	4	2
gépészet	155	64	19	22	18
kereskedelem-marketing, üzleti adminisztráció	58	168	30	32	17
könnyűipar	20	23	3	6	2
mezőgazdaság	70	75	20	32	20
vendéglátás-idegenforgalom	108	372	99	78	50
összesen	561	789	189	184	115

Forrás: KIR

A 2012/2013-as tanévben az iskolák még mindig meghirdették az un. 2+2-es képzési formát, azaz a 9-10. évfolyamon az un. pályaorientációs képzést. A legtöbb helyet a gépészet, az egyéb szolgáltatások és a vendéglátás-idegenforgalom szakmacsoportokban tették közé.

A tanulók között a magasan legnépszerűbb a vendéglátás-idegenforgalom szakmacsoport volt, illetve sokan jelentkeztek még a kereskedelem-marketing, üzleti adminisztráció szakmacsoportos pályaorientációs képzésre is.

Az pályaorientációs képzésbe jelentkezők közül azonban csak 24%-a jelölte első helyen ezt a képzési típust. Az első helyen jelentkezőknek 61%-a be is került a megjelölt képzésbe.

A képzési típus népszerűtlenségének oka mindenki számára ismert. Az elmúlt években ugyanis az iskolák meghirdethetik az un. előrehozott szakképzéseket is, aminek keretében a diákok 1-2 évvel hamarabb juthatnak szakképzettséghez.

5. táblázat

A 2012/2013. tanév szakiskolai beiskolázási adatai (előrehozott szakképzés)

Szakképesítés megnevezése	Meghirdetett helyek száma	Jelentkezők száma	1. helyen jelentkezők száma	Felvettek száma	1. helyen jelentkezők közül a felvettek száma
ács-állványozó	0	24	6	0	0
bútorasztalos	53	75	18	11	7
élelmiszer- és vegyiáru eladó	34	55	10	12	8
festő, díszítő, mázó és tapétázó	47	63	9	9	3
fodrász	24	70	25	16	13
gazda	35	30	13	16	13
gépi forgácsoló	35	33	4	3	3
gépjármű-mechatronikus	35	29	3	1	1
hegesztő	51	89	38	25	22
karosszerialakatos	12	24	5	5	4
kőműves	68	86	28	21	15
központifűtés- és gázhálózat rendszerszerelő	12	27	6	7	6
műszakicikk eladó	12	19	0	1	0
női szabó	35	30	6	3	2
panziós, falusi vendéglátó	35	40	15	10	9
pincér	24	42	10	3	3
porcelán- és edényáru-eladó	0	1	0	0	0
szakács	77	177	54	38	28
szerkezetlakatos	35	36	6	4	3
vendéglátó eladó	12	16	0	0	0
villanyszerelő	35	30	2	1	1
víz-, csatorna- és közműrendszerszerelő	0	19	1	0	0
összesen	671	1015	259	186	141

Forrás: KIR

A 2012/2013. tanévben az Nógrád megyei szakiskolák 671 helyet hirdettek meg az előrehozott szakképzésben. A 671 helynek azonban csak a 28%-át töltötték föl. Bár a jelentkezők száma magas volt, a jelentkezők közül az első helyen ezt a képzési formát is csak 25% jelölte.

Ebből le kell szűrünk azt a tanulságot, hogy a kétkezi szakmák népszerűsége még mindig nincs a megfelelő szinten.

A szakmák közül a legtöbb helyet a szakács, bútorkészítő és hegesztő szakmában hirdették. Ehhez, a keresleten túl, hozzájárul az is, hogy ezeket a szakmákat több iskolában is oktatják a megyében.

A diákok részéről a legnagyobb kereslet magasan a szakács szakma iránt volt. De sokan jelentkeztek hegesztő, bútorkészítő, fodrász, festő, díszítő, mázó és tapétázó képzésre is. Az előbb felsorolt szakmák legtöbbje a munkaerő-piacon is keresett, a fodrász szakmában folyó túlképzést azonban ez ideig sem sikerült rendezni.

6. táblázat

A 2012/2013. tanév szakiskolai beiskolázási adatai (speciális képzések)

Tanulmányi terület leírás	Meghirdetett helyek száma	Jelentkezők száma	1. helyen jelentkezők száma	Felvettek száma	1. helyen jelentkezettek közül a felvettek száma
10 hónapos, a szakképzést előkészítő képzés	12	6	2	3	2
SNI pályaorientációs képzés	91	72	31	37	29

Forrás: KIR

A sajátos nevelési igényű, illetve az egyéb hátrányokkal küzdő tanulóknak is kínálnak lehetőséget a szakiskolák. A sajátos nevelési igényű tanulók számára, a kifejezetten nekik készült tantervek alapján, több szakmacsoportban is hirdetnek képzéseket a speciális szakiskolák. Továbbá 10 hónapos, a szakképzést előkészítő képzésre is lehetett jelentkezni a Borbély Lajos Szakközépiskola, Szakiskola és Kollégiumban.

3.2.2. Kibocsátási adatok 2010-2012-ben

Az elmúlt három évben Nógrád megyében 129 szakmában összesen 642 szakmai vizsga került megszervezésre, melyeken összesen 7514 vizsgázó vett részt. A vizsgacsoportok átlagos létszáma 11 fő volt.

Fenti vizsgák közül 250 db iskolarendszerű, 392 db iskolarendszeren kívüli vizsga volt. Az iskolarendszerű vizsgákon 2460 fő tanuló, az iskolarendszeren kívüli vizsgákon 5054 fő hallgató vett részt.

A három év viszonylatában a legtöbb vizsga 2012-ben került megszervezésre, ekkor volt legmagasabb a vizsgázók száma is. 2012-ben a vizsgák száma 1,3, a vizsgázók száma 1,2-szeresére emelkedett a 2010. évihez viszonyítva.

7. táblázat**Szakképesítések, amelyekben a legtöbb vizsgázó volt 2010-ben**

Szakképesítés neve	2010.					
	Összesen		Iskolarendszeren kívüli		Iskolarendszerű	
	db	fő	db	fő	db	fő
Emelőgép-kezelő	15	419	15	419	0	0
Targoncavezető	8	136	8	136	0	0
Élelmiszer- és vegyiáru-eladó	13	116	12	100	1	16
Vendéglátó eladó	9	94	9	94	0	0
Nehézgépkezelő	5	82	5	82	0	0
Ruházati eladó	9	72	8	62	1	10
Szakács (338110310000000)	4	64	4	64	0	0
Konyhai kisegítő	3	48	3	48	0	0
Panziós, falusi vendéglátó	3	48	2	38	1	10
Kéz- és lábápoló, műköröm-építő	4	47	4	47	0	0
Szobafestő-mázoló és tapétázó	3	46	0	0	3	46
Szakács (33782602)	2	46	0	0	2	46
Fodrász	3	45	0	0	3	45
Hegesztő	2	45	0	0	2	45
Marketing- és reklámügyműintéző	3	43	0	0	3	43

8. táblázat

Szakképesítések, amelyekben a legtöbb vizsgázó volt 2011-ben

Szakképesítés neve	2011.					
	Összesen		Iskolarendszeren kívüli		Iskolarendszerű	
	db	fő	db	fő	db	fő
Könnyűgép-kezelő	21	370	21	370	0	0
Targoncavezető	21	367	21	367	0	0
Élelmiszer- és vegyiáru-eladó	14	176	10	137	4	39
Vendéglátó eladó	9	102	9	102	0	0
Szakács	6	60	1	15	5	45
Ruházati eladó	10	57	8	44	2	13
Hegesztő	5	56	0	0	5	56
Kéz- és lábapoló, műköröm-építő	5	48	5	48	0	0
Karosszerialakatos	3	45	0	0	3	45
Villanyszerelő	3	45	2	32	1	13
Marketing- és reklámügymintező	2	42	0	0	2	42

9. táblázat

Szakképesítések, amelyekben a legtöbb vizsgázó volt 2012-ben

Szakképesítés neve	2012.					
	Összesen		Iskolarendszeren kívüli		Iskolarendszerű	
	db	fő	db	fő	db	fő
Targoncavezető	27	425	27	425	0	0
Könnyűgép-kezelő	18	232	18	232	0	0
Élelmiszer- és vegyiáru-eladó	14	176	13	167	1	9
Szakács	14	135	4	58	10	77
Kereskedő, boltvezető	7	104	7	104	0	0
Földmunka-rakodó- és szállítógép kezelő	13	99	13	99	0	0
Raktárkezelő	5	74	5	74	0	0
Ruházati eladó	10	72	9	64	1	8
Hegesztő	5	66	0	0	5	66
Fodrász	5	52	0	0	5	52
Kőműves	4	48	0	0	4	48
Tisztítás-technológiai szakmunkás	3	48	3	48	0	0
Fogyóelektródás hegesztő	3	47	3	47	0	0
CNC-forgácsoló	3	47	3	47	0	0
Társadalom-biztosítási és bérügyi szakelőadó	3	47	3	47	0	0
Kézapoló és műköröm-építő	4	46	4	46	0	0
Informatikai hálózattervező és üzemeltető	4	41	1	16	3	25
Vendéglátó eladó	4	40	4	40	0	0

Látható, hogy évről-évre szinte ugyanazokban a szakmákban szereztek a legtöbben végzettséget. Felmerül a kérdés, hogy valóban a munkaerő-piaci kereslet határozta-e meg ezeket a számokat, vagy a képzők érdekei. Ismereteink szerint mindkét ok igaz. A képzők igyekeztek a hallgatók számára vonzó szakmákat kínálni, de a népszerűséget esetenként a munkaerő-piaci kereslet alapozta meg.

Az előzőektől némileg eltérő képet kapunk, ha csak az iskolarendszerű képzésben szervezett vizsgákat tekintjük át. Itt ugyanis nem jelenhetnek meg a csak felnőttképzésben oktatható, rövidebb idejű, inkább betanító jellegű képzések, mint a felnőttképzésben igen népszerű targoncavezető, könnyű- és nehézgépkészítő, vagy emelőgép-kezelő.

10. táblázat

Szakképesítések, amelyekben az iskolarendszerű képzésben a legtöbb vizsgázó volt 2010-ben

Szakképesítés neve	2010.					
	Összesen		Iskolarendszeren kívüli		Iskolarendszerű	
	db	fő	db	fő	db	fő
Szobafestő-mázoló és tapétázó	3	46	0	0	3	46
Szakács	2	46	0	0	2	46
Hegesztő	2	45	0	0	2	45
Fodrász	3	45	0	0	3	45
Marketing- és reklámügymintező	3	43	0	0	3	43
Asztalos	3	37	0	0	3	37
Gépgyártás-technológiai technikus	3	36	0	0	3	36
Logisztikai ügmintező	2	33	0	0	2	33
Vendéglős	4	31	0	0	4	31
Internetes alkalmazás-fejlesztő	2	30	0	0	2	30

11. táblázat

Szakképesítések, amelyekben az iskolarendszerű képzésben a legtöbb vizsgázó volt 2011-ben

Szakképesítés neve	2011.					
	Összesen		Iskolarendszeren kívüli		Iskolarendszerű	
	db	fő	db	fő	db	fő
Hegesztő	5	56	0	0	5	56
Karosszerialakatos	3	45	0	0	3	45
Szakács	6	60	1	15	5	45
Marketing- és reklámügymintező	2	42	0	0	2	42
Élelmiszer- és vegyiáru-eladó	14	176	10	137	4	39
Vendéglős	4	37	0	0	4	37
Irodai asszisztens	1	35	0	0	1	35
CAD-CAM informatikus	2	34	0	0	2	34

12. táblázat
Szakképesítések, amelyekben az iskolarendszerű képzésben a legtöbb vizsgázó volt 2012-ben

Szakképesítés neve	2012.					
	Összesen		Iskolarendszeren kívüli		Iskolarendszerű	
	db	fő	db	fő	db	fő
Szakács	14	135	4	58	10	77
Hegesztő	5	66	0	0	5	66
Fodrász	5	52	0	0	5	52
Kőműves	4	48	0	0	4	48
Karosszérialakatos	4	35	0	0	4	35
Festő, mázó és tapétázó	5	35	0	0	5	35
Kereskedelmi ügyintéző	2	34	0	0	2	34
Irodai asszisztens	2	33	0	0	2	33
Pincér	5	33	0	0	5	33
Jogi asszisztens	2	30	0	0	2	30

Megállapítható, hogy töretlenül népszerű az iskolarendszerű képzésben is a szakács és a hegesztő képzés. Magas számban képeztük azonban az iskolarendszerben az un. irodai szakképesítéseket is, mint a marketing – és reklám ügyintéző, logisztikai ügyintéző, irodai asszisztens. Az ilyen képzettséggel rendelkezőknek olyannyira magas lett a száma, hogy mára már veszítettek népszerűségükből, s az iskolák is jórészt felhagytak a képzésükkel.

A fodrász szakma azonban, 2011. évet kivéve, az iskolarendszerű képzés jóvoltából továbbra is a legnépesebb szakmák között szerepel.

Fenti adatok azt bizonyítják, hogy a munkaerő-piaci keresletet és a képzési kínálatot se az iskolarendszerű, se a felnőttképzés vonatkozásában nem sikerült még teljesen összehangolni.

3.3. Várható tanulólétszámra vonatkozó prognózis

3.3.1. A középfokú oktatásba belépők létszámainak alakulása

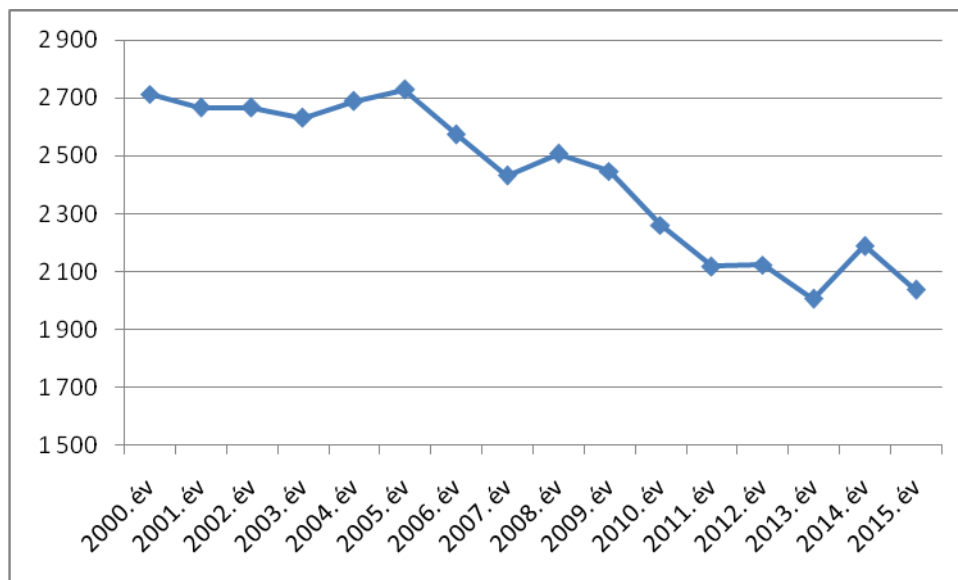
A középfokú oktatás és egyben a szakképzés szempontjából is a népességstatisztikák tekintetében legfontosabb azon gyerekek száma, akik a (középfokú oktatásba) belépők korosztályát alkotják. Egész Magyarországra, így Nógrád megyére vonatkoztatva is elmondható, hogy a 14 éves fiatalok száma csökkenő tendenciát mutat.

A diagramon (2. ábra) jól látható, hogy a 2000-2005 közötti években (a későbbi időszakokhoz viszonyítva) gyakorlatilag jelentős változás nélkül, 2 700 fő körüli szinten ingadozott a Nógrád megyei 14 éves korosztályba tartozók száma. Az első nagyarányú

csökkenés a 2006-2007-es években következett be. Ekkor a korábbi értékekhez viszonyítva 10,53%-os fogyás ment végbe!

2. ábra

A 14 éves korosztály létszámának elmúlt néhány évi, valamint a várható alakulása 2015 végéig (Az előrejelzés nem tartalmazza a természetes fogyás és a földrajzi mozgás hatásait.)

Forrás: Saját szerk. (KSH korfák adatai alapján)

A következő nagyarányú, 14 éves korú gyermeklétszám csökkenés 2011. december 31-ig tartott. Ez a tendencia a 2007 végén rögzített adatokhoz képest 12,91%-os, a 2005 végén jegyzettekhez viszonyítva pedig 22,39%-os fogyást jelent! A 2015-ig tartó időszakban a legalacsonyabb érték vélhetően ebben az évben, 2013-ban következik majd be. Ekkor a 14 évesek létszáma Nógrád megyében alig több mint 2 000 fő lesz!

Az előző összehasonlítást elvégezve láthatjuk, hogy ez az érték a 2007-es adatokhoz képest 17,51%-os, a 2005-ös év végi állapotokat mutatókéhoz viszonyítva pedig 26,49%-ot kitevő fogyást jelent! A 2014-ben és 2015-ben bekövetkező ingadozást követően, a korábbiaknál enyhébb meredekséggel rendelkező, további létszámcsökkenéssel számolhatunk!

3.3.2. Előrejelzések

A Központi Statisztikai Hivatal Népeségtudományi Kutatóintézete által készített lakónépesség előrejelzések adatai megerősítik fenti számítások eredményeit. Az alábbi táblázatból jól látható, hogy Nógrád megye lakosságának száma hogyan változik majd az elkövetkező több mint 8 év során az egyes korcsoportok vonatkozásában. A 2006-ban lejegyzett értékekhez viszonyítva a megye 60 év alatti lakossága nagymértékű létszámcsökkenést, a 60 év feletti pedig nagyarányú létszámnövekedést fog elszenvedni 2021-ig. A százalékban kifejezett változás jól mutatja, hogy előreláthatólag több mint

negyedével emelkedik majd a 75 évnél idősebb lakosság száma! Ez a torzulás leginkább a 25 év alatti korosztály kárára következik majd be.

13. táblázat

Nógrád megye lakónépességének várható alakulása rövid-, közép-, és hosszú távra vonatkoztatva

Korcsoport	2006.	2011.	2016.	2021.	Változás 2006-tól 2021-ig
0-4	9 994	9 523	9 169	8 787	-12,08%
5-9	10 803	9 996	9 509	9 187	-14,96%
10-14	12 775	10 733	9 914	9 446	-26,06%
15-19	13 125	12 353	10 356	9 538	-27,33%
20-24	13 697	12 965	12 197	10 231	-25,30%
25-54	91 305	85 524	81 295	78 769	-13,73%
55-59	14 135	16 313	14 365	12 372	-12,47%
60-64	12 978	13 082	15 224	13 506	4,07%
65-74	21 362	21 340	21 935	24 366	14,06%
75-	14 650	16 039	17 184	18 591	26,90%
Összesen	214 824	207 868	201 148	194 793	-9,32%

Forrás: KSH - Népszámtudományi Kutatóintézet

A teljes népességet érintő, közel 10 %-os fogyás legkiemelkedőbb mértékű lecsapódása a 15-19 éves korosztályon, azaz a középiskolásokon várható. A KSH által közzétett adatok szerint, az ebbe a korcsoportba tartozók száma 2021-re (a 2006-os értékekhez viszonyítva) több mint 27%-kal csökken! Nógrád megyében alig több mint 8 év múlva, gyakorlatilag a jelenlegi iskolapadok minden negyedike üres marad majd!

A kritikus időszak elhúzódását jelzi még az a tény, hogy 2021-re a 10-14 éves korosztály, vagyis a középiskolák következő generációját képező korcsoport is az említettekhez hasonló létszámcsökkenésen megy majd keresztül. Ennek okán a középfokú oktatás helyzetében Nógrád megyében 2025-ig nem várható javulás!

A középiskolás korú fiatalok létszámcsökkenésének mértéke várhatóan eltérő mértékeket fog ölteni az egyes kistérségekben, egyenlőtlen nyomást kifejtve ezáltal a különböző területi egységekre.

Világos, hogy a jelenlegi trendek pozitív irányú javulásának elmaradása esetén, (amely javulás bekövetkezésének a közeljövőben nincsenek meg a reális alapjai), néhány éven belül Nógrád megye lakónépességében jelentős mértékű létszámcsökkenés fog bekövetkezni. A natalitásnak a mortalitáshoz viszonyított alacsony mértéke, valamint a nagyarányú, negatív tartományban mozgó vándorlási különbözet a fiatalabb népesség körében érvényesíti súlyosabb következményeit. Fontos leszögezni, hogy a fentiekben leírt létszámcsökkenés szakképzésre gyakorolt hatásait, a jelenlegi iskolaválasztási arányok rögzülése, vagy azok gimnáziumok javára történő további eltolódása, jelentős

mértékben súlyosbíthatja, és a megfelelő lépések megtétele nélkül várhatóan súlyosbítani is fogja.

3.4. A régiós és a megyei fejlesztési és képzési bizottságok döntései, azok érvényesülése

A Nógrád Megyei Szakképzés-szervezési Társulás (továbbiakban: Társulás, TISZK), mint önálló feladat- és hatáskörrel rendelkező szerv megalakulásától folyamatosan ellátta és gyakorolta mindazokat a feladatokat és hatásköröket, amelyeket a jogszabályok - alapvetően a közoktatási és a szakképzési törvény - biztosítottak számára, illetve amit alapító okiratában ezeken a feladatokon túl vállalt.

E feladatok körében az Észak-magyarországi RFKB döntésének megfelelően a szakképzés fejlesztési irányára és beiskolázási arányára tekintettel beiskolázási terv keretében meghatározta a Társulás tagjai és együttműködő partnerei által fenntartott 16 szakképző intézményben a szakképzési évfolyamokon indítható osztályok számát, ill. egyetértési jogot gyakorolt a 9. évfolyamos beiskolázások szakmacsoportos profilja kérdésében.

E tevékenység eredményeként jórészt sikerült megszüntetni a megyében a céltalan párhuzamos képzéseket, ill. a képzési struktúrát az RFKB döntésének megfelelően a munkaerő-piaci igényekhez igazítani. A Társulás tagjai és együttműködő partnerei által fenntartott intézményekben a szakképző évfolyamokon a 2010/2011. tanévben a tanulóknak 33 %-a (800 fő) kiemelten támogatott, 59 %-a támogatott (1460 fő) és 8 %-a (197 fő) nem támogatott szakképzésben tanult (2009. évi RFKB döntés szerint).

A 2011/2012. tanévben ez az arány a következőképpen alakult: a tanulóknak 46 %-a (1182 fő) kiemelten támogatott, 46 %-a támogatott (1172 fő) és 8 %-a (199 fő) nem támogatott szakképzésben vett részt (2010. évi RFKB döntés szerint).

A beiskolázás időszakában az iskolák és a TISZK között az egyeztetés és a kapcsolattartás folyamatos volt, így sikerült elérni, hogy a Társulás számára megadott képzési keretszámok a legoptimálisabban kerüljenek kihasználásra.

A 2012/13-as tanévre vonatkozóan, az új szakképzési törvény rendelkezései következtében, a TISZK már nem készített beiskolázási tervet, hisz a törvény szellemében a beiskolázás arány és irányszámait a Kormány már rendeletben határozta meg a fenntartók részére.

A Társulást a 2012. december 27-én hatályba lépett, az egyes szakképzési és felnőttképzési tárgyú törvények módosításáról szóló 2012. évi CCXV. törvény 43. §-a alapján a Társulás tagjai 2012. december 31-ei hatállyal megszüntették. A TISZK alap- és projektfenntartási feladatait a KLIK vette át.

Az MFKB javaslatai alapján megszületett, rendeletbe foglalt arány-irány döntésnek a betartatása az iskolákkal, mint fenntartónak, a KLIK-nek a feladata lett.

3.5. A szakképzett munkaerő kereslet várható alakulása (kamarai kutatások megállapításai)

Nógrád megyére vonatkozó megállapítások:

- Egyéves és négyéves távlatban is a megkérdezett Nógrád megyei vállalatoknak több, mint 10%,-a a szakképzett munkaerő létszámcsoökkentését tervezi.
- Nógrád megyében se kritikusan magas, se kritikusan alacsony kínálatú szakma nincs 2013-ban.

14. táblázat

A Nógrád megyei szakképzési kibocsátási adatok és munkaerő-piaci kereslet (2014-2017)

	kínálat			kereslet	eltérés	
Nógrád megye	Beiskolázás szakiskola és szakközép- iskola szakképző évfolyamára 2014/2015, fő (becslés)	Kilépés, szak- iskolából és szakközép- iskolából – 2016, fő (becslés)	Adott szakma effektív munkakínálatának részét képezők száma, fő (becslés)	Vállalati kereslet, 2016-2017, fő (becslés)	Szakiskolai kibocsátás és kereslet 2016- 2017-es országos szakmankénti eltérése (becslés)	Munkaerő- kínálat és - kereslet 2016- 2017-es országos szakmankénti eltérése (becslés)
fő	1109	988	455	150	838	388

Egy éves időtávlatra vonatkozó megállapítások

- A létszámváltozás mértéke várhatóan Pest illetve Borsod-Abaúj-Zemplén megyében lesz a legnagyobb.
- A tisztán hazai tulajdonú cégek fogják várhatóan a legnagyobb keresletet támasztani a szakképzett munkaerő iránt.
- Az ágazatok szerinti megoszlás szerint a feldolgozóipar és a szolgáltatások területén működő cégek tervezik a legnagyobb mértékű létszámbővítést.

Négyéves távlatra vonatkozó megállapítások

- Észak-Magyarországon legnagyobb arányban a feldolgozóiparban és az építőiparban tervezik növelni a szakképzett munkavállalók számát.
- Pest, Veszprém, illetve Zala megye esetében várható a leginkább, hogy növekedni fog a szakképzett munkaerő iránti kereslet.
- Az egy milliárd forint feletti bevétellel rendelkező vállalatok tervezik végrehajtani a legnagyobb mértékű létszámbővítést.
- A feldolgozóipar és a szolgáltatások területén működő cégek tervezik a leginkább megnövelni szakképzett munkaerő iránti keresletüket.

Összefoglaló megállapítások

- Összességében országosan a jelenlegi trendek fennmaradása esetén túlkínálatra, tehát túl magas szakmunkás kibocsátásra lehet számítani, ami azonban jelentős szakma szerinti eltéréseket rejt maga mögött.
- A végzett tanulók jelentős része várhatóan mégsem jelenik meg szakmája munkaerő-piacán, így összességében a vállalatok a szakemberek hiányát is tapasztalhatják majd.
- Az országos túlkínálati adat mögött jelentős részben néhány magas túlkínálatú szakma áll, ezek a szociális gondozó és ápoló a logisztikai ügyintéző, a fodrász, az informatikai rendszergazda és a gyógy- és sportmasszőr.
- A szakmákat tekintve megállapítható, hogy a legnagyobb túlkereslet az eladó szakképesítés iránt mutatkozik meg. (A 2011. évi OKJ bolti eladó szakképesítésre 2012-ben és 2011-ben jelentős túlkereslet, 2010-ben jelentős túlkínálat, 2009-ben pedig szintén jelentős túlkereslet volt jellemző.) Mellette az autószerelő a szakács a pincér a lovász szakmák esetében várható jelentős munkaerő igény.
- Még azokban a szakmákban is csak a frissen végzett szakmunkások töredéke helyezkedik el, amelyekben jelentős a munkaerő-piaci hiány. Ezt a jelenséget néhány esetben úgy jellemezhetjük, hogy egyszerre áll fent a szakmunkások hiánya és túlkínálata ugyanabban a szakmában. Valószínűsíthető, hogy a végzős szakmunkások tudásának minőségével lehetnek problémák, valamint a lokális munkaerő-piacok közötti alacsony mobilitás okozhatja az anomáliákat. Elképzelhető, hogy az egyéb, magasabb bért kínáló szakmákban helyezkednek el a diákok.
- Sok végzett szakiskolai diák eleve más szakmában kereshet csak állást, mert nincs kereslet az adott szakmában az adott lokális munkaerő-piacon.
- Bizonyos régiókban és megyékben (pl. Nyugat-Dunántúl, Pest megye) jelentős szakmunkás-hiányra lehet számítani, ugyanakkor a legtöbb régióban és megyében jelentős a várható túlképzés a jelenlegi trendek alapján.
- A tanulószereződéses képzésben részt vevő diákok száma összességében emelkedett az elmúlt években a gazdasági válság ellenére is.
- A vállalatok relatíve elégedettek a pályakezdőkkel.
- A pályakezdőknek leginkább munka- és élettapasztalatra lenne szükségük, illetve az önálló munkavégzés képességét kellene fejleszteniük a vállalatok véleménye alapján.

3.6. Képzőhelyek jellemzői

3.6.1. Tanulószerződéssel képző gyakorlati képzőhelyek

Öt éves viszonylatban áttekintettük, hogy hány képzőhely végzett tanulószerződéses képzést. **Évenként átlagosan 120-150 ilyen képzőhelyet** regisztráltunk. Éves viszonylatban 10-16 olyan képzőhely van, ahol 10-nél több tanulót foglalkoztatnak.

Egy kiemelt képzőhely van a megyében, ahol éves viszonylatban 180 fő körüli a tanulószerződéses tanulók száma. Ez a képzőhely főállású gyakorlati képzőhely, ahol az összes tanulószerződésnek mintegy 1/5-ét regisztrálja az NKIK.

Érdekes adat, hogy **jórészt azok a képzőhelyek vesznek részt folyamatosan a gyakorlati képzésben, akik már 2007-et megelőzően is felismerték a tanulószerződéses képzés előnyeit.**

A gyakorlati képzésbe bekapcsolódó gazdálkodó szervezetek gazdálkodási forma szerinti megoszlását tekintve megállapítható, hogy **túlnyomó többségében kft-k, illetve egyéni vállalkozók vállalnak gyakorlati képzést.**

A kft-k magasabb létszámban (10 fő fölött is), míg az egyéni vállalkozók, cégük méretéből adódóan, csak kis létszámban (1-2 fő) fogadnak tanulókat.

A gyakorlati képzést végző gazdálkodók között kisebb számban betéti társaságok, közkereseti társaság, részvénytársaságok is megtalálhatók.

A gyakorlati képzésbe való bekapcsolódás hajlandósága a cégek részéről az előző években némi visszaesést mutatott. A kisebb cégeknek ugyanis nagy terhet jelentett a tanulók foglalkoztatásának költsége. 2011-ig ugyanis a képzéssel kapcsolatosan felmerült költségeket csak utólag, legtöbb esetben évente, a szakképzési hozzájárulás terhére lehetett elszámolni.

2012-től a gyakorlati képzés finanszírozásának rendszere átalakult. Az adminisztrációs terhek csökkentek, egyszerűsödött és gyakoribbá (havonta) vált az elszámolás. A szakmacsoportos, majd 2012. szeptember 1-jétől a szakképesítésenkénti normatív támogatás egyszerűbb, áttekinthető elszámolási, bevallási rendszert eredményezett. Ez nagyban hozzájárulhat a tanulószerződések számának növekedéséhez.

2012. szeptember 1-jétől az anyagigényes szakmák tekintetében a normatív támogatás mértékét emelték. 2013. január 1-jétől normatív támogatás nem változott. Ebben az évben is az előző év végi támogatás szerint vehetik igénybe a gazdálkodók a tanuló gyakorlati képzése utáni állami támogatást.

3.6.2. A képzőhelyekre vonatkozó 2012/2013. tanévi adatok

A 2012/2013-as tanévben 98 gazdálkodó szervezet vesz részt a tanulószerveződéses képzésben.

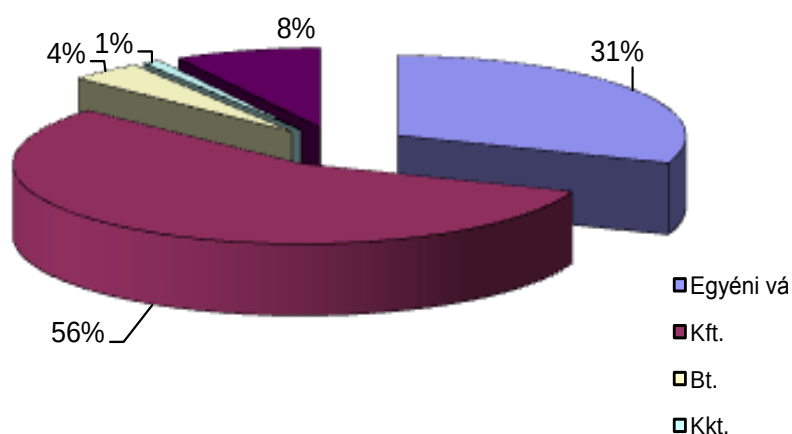
15. táblázat

A gazdálkodó szervezetek cégforma szerinti megoszlása

Cégforma	Gazdálkodó szervezetek száma
Egyéni vállalkozás	30
Kft.	55
Bt.	4
Kkt.	1
Zrt.	8
Összesen:	98

Forrás: NKIK

3. ábra

Gazdálkodó szervezetek cégforma szerinti megoszlása
2012/13-as tanév

Forrás: NKIK

A gazdálkodó szervezetek között legnagyobb számban ez évben is korlátolt felelősségű társaságok, ill. az egyéni vállalkozások találhatók. A képzők között 8 részvénytársaság is jelen van. Kis számuk ellenére jelentős a náluk lévő tanulószerveződéses képzések száma, hisz az összes tanulószerveződés 14,9 %-a ennél a 8 cégnél jelenik meg. Minimális a képzők között ez évben is a betéti társaságok és a közkereseti társaságok száma.

3.6.3. Az agrár képzőhelyek jellemzői

Az agrár gyakorlati képzésben résztvevő gazdálkodók elsősorban egyéni vállalkozók, jellemzően 1-3 főt foglalkoztatnak tanulósz szerződés keretében. A Szécsényi Agro-Help Nonprofit Kft az a cég, amely folyamatosan, nagyobb létszámban (5-8 fő) is köt tanulósz szerződést. Legkevésbé az őstermelői kör és leginkább a nagyobb vállalkozások hajlandók gyakorlati képzésre fogadni a tanulókat.

Mivel az iskola rendelkezik tanműhellyel, ill. tanüzemmel, így a legtöbb diák gyakorlati képzése is az iskolán belül valósul meg.

Az elmúlt 5 évben 12 egyéni vállalkozó, 5 kft, 1 zrt., 1 őstermelő, 1 vadásztársaság és 1 családi gazdaság végezte mezőgazdasági képzésben résztvevő tanulók gyakorlati képzését tanulósz szerződéssel.

3.7. Tanulósz szerződéses képzési rendszer

A tanulósz szerződés keretében folytatott gyakorlati képzésben a tanulók külső gyakorlati képzőhelyen sajátítják el a szakmai vizsga megszerzéséhez szükséges ismereteket.

A gyakorlati képzésbe bekapcsolódó gazdálkodó szervezeteknél a tanulók **valós munkakörnyezetben** szerzik meg az adott szakma végzéséhez szükséges gyakorlati ismereteket, illetve a megszerzett tudást begyakorolják. **A valós munkakörnyezet lehetőséget biztosít arra is, hogy a tanulók megismerjék az adott vállalkozásnál elfogadott munkakultúrát, motiválttá váljanak a munkavégzésre.** Egy jól szervezett és hatékonyan megvalósuló gyakorlati képzés komoly helyzeti előnyhöz juttathatja a szakmai vizsga megszerzését követően a pályakezdő fiatalot. Sok esetben a tanulósz szerződéses képzőhely lesz a későbbi első munkahelye a tanulóknak.

A képzőhelyen folyó gyakorlati képzést az állam többféle forrással támogatja. Egyik ilyen forrás a Nemzeti Foglalkoztatási Alap képzési alaprészének **decentralizált keretéből** nyújtott támogatás, mely arra irányul, hogy a gyakorlati képzésben részt vevő gazdálkodó szervezetek részére vissza nem fizetendő támogatást biztosítson a gyakorlati képzés tárgyi feltételeinek fejlesztésére.

Forrás lehetőséget biztosít a gyakorlati képzést végző gazdálkodó szervezeteknek a TÁMOP-2.3.4.A-13/1 program keretében kiírt, **Gyakornoki program** a tanulósz szerződés keretében tanult pályakezdők támogatására című pályázat is. E pályázat révén a mikro-, kis- és középvállalkozásoknak módjuk nyílik arra, hogy a tanulósz szerződéssel foglalkoztatott tanulót a szakmai vizsgát követően, mint pályakezdő, támogatás igénybevételeivel továbbfoglalkoztassák.

Nagyon fontos a „**napi szintű**” **kapcsolat** a kamara szakképzési tanácsadó hálózata, a **gyakorlati oktatást végző gazdálkodó szervezetek és az elméleti képzést biztosító szakképző iskola között.** A kamara szakképzési tanácsadói folyamatosan segítik, tanácsokkal látják el a gyakorlati oktatást végző személyeket, felügyelik a gyakorlati

képzést. A kamara hitvallásának tekinti a duális képzés kiterjesztését, ami az egyre nagyobb számú tanulószerveződéses gyakorlati képzésben valósulhat meg. A duális képzés eredményeként pedig egyre több kiemelkedő szakmai felkészültséggel és gyakorlati jártassággal rendelkező pályakezdő kerülhet a munkaerő-piacra.

A gyakorlati képzésbe bekapcsolódó gazdálkodóknak elsődleges feladatuk az, hogy megfelelő személyi és tárgyi feltételeket biztosítva, az adott képzési program, szakmai és vizsgakövetelmény szerint felkészítsék a tanulókat a szakmai gyakorlati vizsgára. Természetesen, ha a gazdálkodó előrelátó, a gyakorlati képzés ideje alatt kinevelheti saját munkaerő-utánpótlását is.

3.7.1. A tanulószerveződések száma

Nógrád megyében a **2007-2012-es időszakban a tanulószerveződések számának fokozatos növekedése figyelhető meg.** 2007-ben 612 tanulószerveződést regisztrált a kamara, 2012-ben 760 szerveződést. Ez 24,2 %-os növekedést jelent 6 éves viszonylatban.

16. táblázat

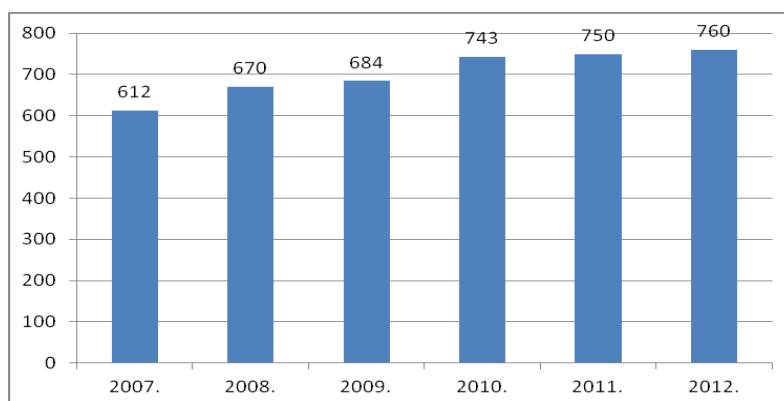
A tanulószerveződések számának változása 2007-től

Év	Tanulószerveződések száma	Növekedés	Változás (%) Előző időszak=100%	Változás (%) 2007=100%
2007.	612	-	-	-
2008.	670	30	109,5	109,5
2009.	684	55	102,1	111,8
2010.	743	46	108,6	121,4
2011.	750	7	100,9	122,5
2012.	760	10	101,3	124,2

Forrás: NKIK

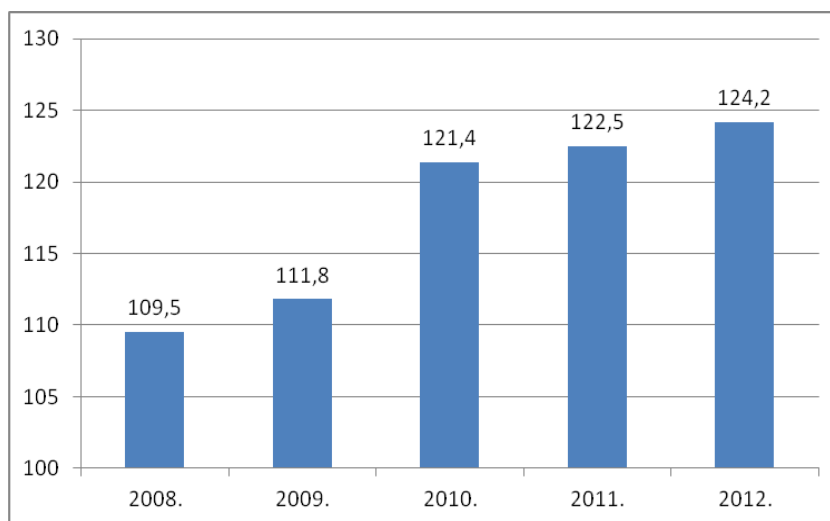
4. ábra

A tanulószerveződések számának változása 2007-től (fő/év)

Forrás: NKIK

5. ábra
A tanulószereződések számának változása (%)
 2007 = 100 %

Forrás: NKIK

Jelenleg a szakképzésben részt vevő tanulók **vegyes képzési rendszerben** tanulnak. A köznevelési törvény rendelkezései szerint a 2012/2013-as tanévben még mód volt arra, hogy az iskolák a régi, az ún. 2+2-es képzési rendszer szerint iskolázzanak be a 9. évfolyamra. Ez azt jelenti, hogy a tanulók ebben a képzési formában a 9-10. osztályban még pályaaorientációs képzésben vesznek részt, majd ezt követően kezdik csak meg a szakképzést. Lehetőségük volt a szakképző intézményeknek arra is, hogy a képzéseket az előrehozott képzési programok szerint indítsák el, azaz a 8. osztály elvégzését követően a tanulók 3 éves szakmai képzésben vegyenek részt.

3.7.2. A tanulószereződések szakmák szerinti megoszlása

Évente átlagosan 30 szakképesítésben folyik gyakorlati képzés tanulószereződés keretében. A 2009/2010-es tanévtől az Észak-magyarországi régióban hiány-szakképesítés volt az ács, állványozó, gépi forgácsoló, hegesztő, kőműves, és géplakatos szakma. Géplakatos szakmában egyetlen egy tanulószereződés sem kötöttett, illetve ebben a szakképesítésben beiskolázás sem történt a megyében. Minimális, évente 1-2 fő az ács, állványozó szakképesítésben a tanulószereződések száma.

Nagyobb számban születtek szerződések a gépi forgácsoló és a kőműves szakmákban, de magasan a legtöbb tanulószereződést hegesztő szakmában kötötték. Ez évek-óta népszerű szakma. **Korábban a hiány-szakképesítésben tanulók számára a törvény kiegészítő pénzbeli juttatást biztosított (20%) az alapjuttatáson felül.** Ezt a rendelkezést a szakképzésről szóló 2011. évi törvény már nem tartalmazza. A 2012/2013-as tanévben az 5 szakképesítés közül már csak 3 szakképesítésben folyik képzés a megyében

17. táblázat

Hiány szakképesítések 2009-2011 között

Szakképesítés	2009.	2010.	2011.	2012.
Ács, állványozó	1	2	4	2
Gépi forgácsoló	21	24	13	0
Géplakatos	0	0	0	0
Hegesztő	78	71	100	94
Kőműves	31	20	28	19

Forrás: NKIK

Kiemelten magas a tanulószerveződések száma az utóbbi 3 évben a szakács, pincér, az élelmiszer- és vegyiáru eladó, ruházati eladó, műszaki cikk eladó, karosszerialakatos, cukrász, pincér, autószerelő, bútorasztalos, épületasztalos szakmákban.

Évek óta 1, illetve 1-2 tanulószerveződés került regisztrálásra: ács, állványozó, festő, mázoló és tapétázó, vízvezeték- és vízkészülék szerelő, központifűtés- és csőhálózat-szerelő, gázvezeték- és készülék-szerelő szakmákban. Ezekben a szakmákban egyéni vállalkozók végzik a tanulók képzését, s a vállalkozás jellegéből adódóan kis létszám kapacitással rendelkeznek, nem tudnak több tanulót fogadni. Célunk, hogy egyre több egyéni vállalkozót tudjunk bevonni a tanulószerveződéses gyakorlati képzés rendszerébe.

Kiemelt céljaink között szerepel a tanulószerveződések számának emelése. A 2012-es év törvényi változásai a szakképzésben, a szakképzési hozzájárulás elszámolási rendszerében reméljük, segíteni fogja célunk elérését. Hatékony, célirányos munkával meg kell győznünk a gazdálkodó szervezeteket, hogy közös érdekünk a tanulók valós gazdasági környezetben való felkészítése a szakmai munkavégzésre.

18. táblázat

Tanulószerveződések számának alakulása az elmúlt öt évben

Szakképesítés	2008	2009	2010	2011	2012
ABC-eladó	4	0	0	0	0
ács, állványozó	1	1	2	4	2
asztalos	45	22	0	0	0
autóelektronikai műszerész	4	0	0	0	0
autószerelő	17	18	11	28	33
autótechnikus	0	0	1	1	0
burkoló	0	1	1	1	0
bútorasztalos	1	12	28	21	28
bútoripari technikus	0	0	0	0	1
cserépkályha és kandalló-építő	1	0	0	0	0
cukrász	16	31	30	29	12
dekoratőr	3	0	2	0	0
élelmiszer és vegyiáru kereskedő	21	0	0	0	0

Szakképesítés	2008	2009	2010	2011	2012
élelmiszer- és vegyiáru-eladó	19	77	77	94	89
épületasztalos	0	3	20	26	8
épületburkoló	0	1	0	0	0
fémforgácsoló	4	3	0	0	0
fényező-mázoló	1	0	0	0	0
festő, mázó és tapétázó	0	1	1	1	0
fogtechnikus	0	0	0	0	1
fodrász	115	59	49	48	31
gázfogyasztó-berendezés- és csőhálózat-szerelő	1	0	0	1	1
gázvezeték-és készülék-szerelő	1	0	0	0	0
gépi forgácsoló	0	21	24	13	0
házvezető(nő)	11	0	0	0	0
hegesztő	46	78	71	78	94
ipari informatikai technikus	1	0	0	0	0
járműfényező	0	0	0	0	5
karosszérialakatos	38	43	42	24	13
kereskedő	0	0	0	0	22
kozmetikus	23	14	12	4	1
kőműves	22	31	20	35	19
közlekedés-gépészeti technikus	1	0	0	0	0
központifűtés- és csőhálózat-szerelő	0	3	2	2	0
lakástextil varró és javító	1	0	0	0	0
motorkerékpár-szerelő	0	1	0	0	0
műszakicikk eladó	8	12	22	32	27
női szabó	0	20	23	12	21
nyomdai gépmester	0	0	0	0	1
panziós, falusi vendéglátó	0	0	21	20	40
pék	2	15	20	25	21
pék-cukrász	20	1	1	0	0
pincér	43	47	64	66	45
postai ügyintéző	14	19	20	14	9
ruházati eladó	21	29	26	15	8
szakács	59	89	126	106	149
szerkezetlakatos	50	12	15	25	25
szobafestő, mázó, tapétázó	16	1	0	0	0
varrómunkás	12	0	0	0	0
vas- és műszaki kereskedő	1	0	0	0	0
vendéglátó technikus	1	0	0	0	0
vendéglős	0	0	0	2	32
villanszerelő	12	11	9	22	21
vízvezeték- és központifűtés-szerelő	14	6	1	0	0
vízvezeték- és vízkészülék-szerelő	0	2	2	1	1
Összesen:	670	684	743	750	760

Forrás: NIK

A fenti táblázat a tanulószerveződések számát tartalmazza szakképesítésenkénti bontásban a 2008 és 2012 közötti időszakban. Az OKJ változásai miatt egy-egy szakképesítés több néven szerepel (pl. asztalos, bútorasztalos és épületasztalos, vagy szobafestő, mázoló, tapétázó vagy festő, mázoló és tapétázó), így a táblázat az adott év OKJ szerinti szakképesítések elnevezéseit tartalmazza.

3.7.3. Tanulószerveződések a 2012/2013-as tanévben

Nógrád megyében 2012/2013-as tanévben 12 szakmacsoportban folyik tanulószerveződéses képzés. A legtöbb tanulót a vendéglátás-idegenforgalom (278 fő) szakmacsoportban, a legkevesebb tanulót az egészségügyben (1 fő) és nyomdaiparban (1 fő) foglalkoztatják.

19. táblázat

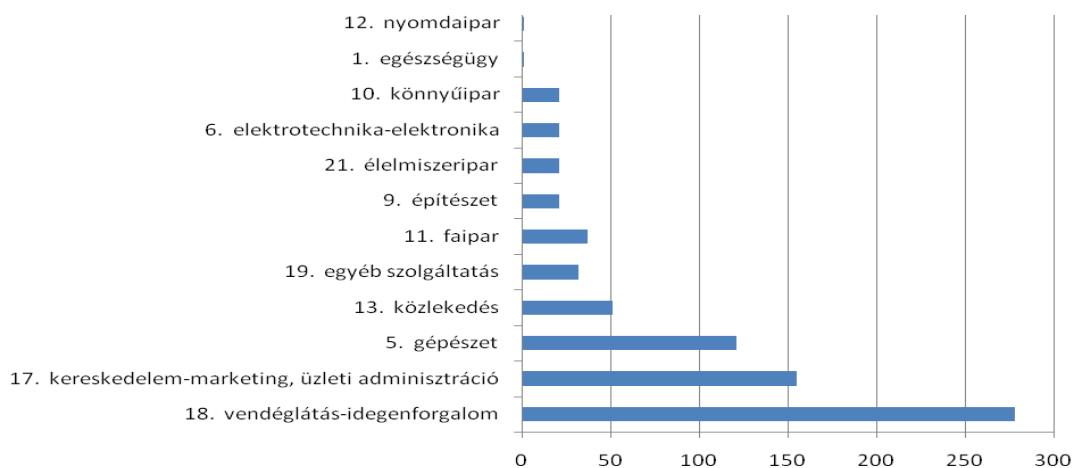
A tanulószerveződések száma szakmacsoportonként a 2012-2013-as tanévben

Szakmacsoport	Tanulószerveződések száma (db)
18. vendéglátás-idegenforgalom	278
17. kereskedelem-marketing, üzleti adminisztráció	155
5. gépészet	121
13. közlekedés	51
19. egyéb szolgáltatás	32
11. faipar	37
9. építészet	21
21. élelmiszeripar	21
6. elektrotechnika-elektronika	21
10. könnyűipar	21
1. egészségügy	1
12. nyomdaipar	1
Összesen	760

Forrás: NIK

6. ábra

A tanulószerveződések száma szakmacsoportonként a 2012-2013-as tanévben (db)

Forrás: NIK

A megyében 186 képzőhelyen folyik gyakorlati képzés.

20. táblázat

A képzőhelyek száma szakmánként

<i>Szakképesítés megnevezése</i>	<i>Képzőhelyek száma (db)</i>
szakács	43
élelmiszer- és vegyi áru eladó	36
pincér	17
vendéglős	13
autószerelő	8
fodrász	8
hegesztő	7
kereskedő	7
cukrász	7
pék	6
műszakicikk eladó	5
bútorasztalos	4
karosszerialakatos	4
szerkezetlakatos	3
ruházati eladó	3
épületasztalos	2
fogtechnikus	1
gázfogyasztó-berendezés és csőhálózat-szerelő	1
vízvezeték- és vízkészülék-szerelő	1
villanyszerelő	1
ács, állványozó	1
kőműves	1
női szabó	1
bútoripari technikus	1
nyomdai gépmester	1
járműfényező	1
postai ügyintéző	1
panziós, falusi vendéglátó	1
kozmetikus	1

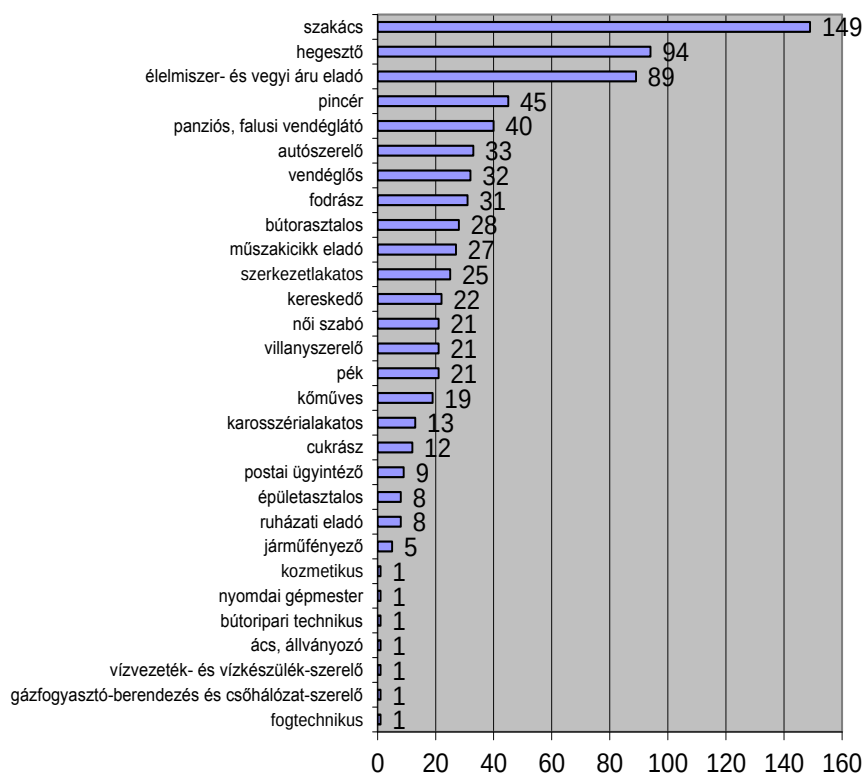
Forrás: NKIK

A legtöbb a képzőhely a szakács szakmában 43, ezt követi 36 képzőhellyel az élelmiszer- és vegyi áru eladó szakma. Pincéreket 17 képzőhelyen, vendéglős tanulókat 13 képzőhelyen foglalkoztatnak. Általában elmondható, hogy a vendéglátás területén működő képzőhelyek mind a három szakképesítésben (szakács-pincér-vendéglős) kötnek tanulószerveződést. Sok szakképesítés esetében elaprózódik a képzőhelyek száma, 1-1 gazdálkodó vesz részt például ács, állványozó, kőműves, női szabó, panziós, falusi vendéglátó, kozmetikus, járműfényező képzésben.

A gyakori törvényi változások miatt a tanulószerveződések folyamatos módosítása szükséges, ami az adminisztrációs feladatokat növeli mind a gazdálkodó szervezeteknél, mind a nyilvántartó szervnél.

7. ábra

Tanulószerződések száma a 2013. február 1-jei állapot szerint

Forrás: NKIK

3.7.4. Tanulószerződések az agrárképzésben

Az elmúlt öt évben a következő számban vettek részt diákok agrárképzésben a megye egyetlen mezőgazdasági szakképző intézményében, a Liphay Béla Mezőgazdasági Szakképző Iskola és Kollégiumban:

- 2008/2009: 100 fő
- 2009/2010: 151 fő
- 2010/2011: 166 fő
- 2011/2012: 215 fő
- 2012/2013: 261 fő

Bár a tanulók száma, mint az adatok is mutatják, nő, a gazdálkodókhöz gyakorlatra kihelyezett diákok száma csökken. Bár a jelenlegi viszonyok tükrében úgy tűnik, hogy ez a tendencia a következő tanévben visszafordulhat.

A képzés formája azonban a csökkenés ellenére fokozatosan eltolódott az együttműködési megállapodástól a tanulószerveződés felé. Bonyolultsága ellenére a gazdálkodók felismerték a tanulószerveződéses képzés előnyeit. A 2012/2013-as tanévben 14 tanulószerveződést tart az Agrárkamara nyilván.

A képzés színvonalának javítása érdekében szükség lenne a képzőhelyek gyakorlati oktatóinak pedagógiai felkészítésére, mivel mindössze egyetlen képzőhely egy oktatója bír csak pedagógiai végzettséggel.

A műszaki fejlesztések mind a képzés, mind pedig a gazdálkodás színvonalát növelhetnék. Elengedhetetlen szükség volna a szakképzés tárgyi feltételeit javító beruházások támogatására, tárgyi eszköz beszerzésére irányuló pályázatok kiírására. Ezeket több csatornán kellene propagálni mind a szakképző iskolák, mind a gazdálkodó szervezetek felé.

3.8. Pályaorientációs tevékenység

3.8.1. A munkaügyi szervezet pályaorientációs tevékenysége

Nógrád megye hátrányos munkaerő-piaci helyzetéből való elmozdulás érdekében hatékony eszköz a szakképzéshez kapcsolódó feladatok kiemelt kezelése, a pályakezdő álláskeresők számának és fokozódó munkaerő-piaci hátrányának csökkentése.

A munkaügyi szervezet a pályaválasztás, pályaorientáció terén egyedülálló évtizedes szakmai tapasztalattal, infrastrukturális háttérrel rendelkezik.

A tevékenység intézményesített rendszereként országos viszonylatban Nógrádban az elsők között került kialakításra a *Foglalkozási Információs Tanácsadó* (FIT).

A FIT öninformációra épülő, komplex szolgáltatást nyújtó hely, amely elsősorban a pályaválasztás, pályakorrekció előtt álló személyek széles körű tájékoztatását, helyes döntéshozatalát segíti elő. Működésének kiemelkedő előnye, más hasonló tevékenységet folytató intézményekkel szemben, hogy a munkaügyi szervezet részeként naprakész, igény szerint speciális munkaerő-piaci információkkal rendelkezik.

Eddigi működése alatt a megye területén több tízezer pályaválasztás előtt álló számára nyújtott segítséget a helyes pályairány kialakításában.

A szolgáltatások egyéni és csoportos formái:

- pályaválasztási tanácsadás
- pályaorientációs tanácsadás.

A pályaválasztási tanácsadói tevékenység speciális feladat, mely ötvözi a hagyományos tanácsadói kompetenciákat, az önismeret fejlesztésére alkalmas technikák alkalmazását, a szakmai és munkaerő-piaci információk helyes használatával.

A FIT tevékenységei:

- Az általános iskolák 7-8. osztályosai részére rendszeresen pályaaorientációs csoportfoglalkozások szervezése
- A pályaválasztási időszakban szülői értekezleteken részvétel
- A középiskolákban tanulók részére, jellemzően a felsőfokú oktatási intézményekbe jelentkezés határideje előtt, érettségi utáni képzésekhez, szakmai irány kiválasztásához tanácsadás
- A külföldön tanulni szándékozók részére EUROFIT tanácsadás
- Évente visszatérő feladat a végzős középiskolások tájékoztatása
- Csoportos formában aktuális munkaerő-piaci információk, szolgáltatások ismertetése
- A 10. középiskolai osztályt befejezők részére fakultációválasztáshoz tanácsadás

A FIT-ben a tanácsadók munkáját önismereti kérdőívek és több mint 300 digitalizált szakma bemutató film, foglalkozások szakmai, egészségügyi követelményrendszerét bemutató szakmaismertető mappa segíti.

Az öntájékozódást segítő számítógépes programok az érdeklődés, képességek felmérése mellett segítséget nyújtanak abban, hogy a pályaválasztó a pályaválasztást, mint egy strukturált gondolkodási folyamatot valósítsa meg. A tanácsot kérőt belső munkára készíti, mely képessé teheti az önálló problémamegoldásra.

A hazai pályaaorientációs rendszer fejlesztésében nagy jelentőséggel bír a Foglalkoztatási és Szociális Hivatal gondozásában elindított TÁMOP 2.2.2 „A pályaaorientáció rendszerének tartalmi és módszertani fejlesztése” című projekt.

Eredményeként a nemzetközi trendekhez igazodó „lifelong guidance” LLG (élethosszig tartó tanácsadás) szemléletben elkészült a *pályaaorientáció-képzés-munka* folyamatát átfogó internet alapú „Nemzeti Pályaaorientációs Portál” (www.eletpalya.munka.hu).

A projekt részeként új információs mappák és filmek készültek.

A szakemberek munkájában nagy segítséget nyújt a portál használata. Előnye, hogy nem helyhez kötött, internet kapcsolattal bárhol elérhetőek a kérdőívek, a tanácsadókkal az értékelés résznél szükséges a kapcsolatfelvétel.

A projekt további fejlesztése a 2013-ban elindult, hiánypótló funkciót betöltő „*Életpálya tanácsadás*” folyóirat, amely letölthető a Nemzeti Pályaaorientációs Portál nyitóoldaláról.

A pályaaorientációhoz kapcsolódó szolgáltatások a megyeközponton kívül a *járási munkaügyi kirendeltségeken* is elérhetőek. A FIT információs háttérével felszerelt *mini FIT*-ekben szakmaismertető DVD filmekkel, foglalkozásismertető mappákból tájékozódhatnak az érdeklődők. A kirendeltségeken dolgozó tanácsadók igény szerint pályaaorientációs, pályaválasztási tanácsadást nyújtanak.

Pályaaorientációs, pályaválasztási tevékenység kiemelt feladata az évente ismétlődő „képzés és iskolaválasztást segítő *”Pályaválasztási Kiállítás”* rendezése, szervezése.

A rendezvények a megye több helyszínén zajlanak, ahol a továbbtanulni szándékozó általános és középiskolások, pedagógusok, szülők, képzést, átképzést tervező pályakezdők ismerhetik meg az oktatási intézmények képzési kínálatát.

A kiállítók között közép- és felsőfokú oktatási intézmények, felnőttképző intézmények jelennek meg. A kiállítás ideje alatt a középfokú oktatási intézmények gyakorlati szakmabemutatóin a résztvevők megismerkedhetnek a szakmák, foglalkozások eszközeivel, munkafolyamataival, emellett lehetőségük nyílik arra, hogy egy-egy tevékenységet, munkaeszközt ki is próbáljanak. Az információk átadását kiadványok, szórólapok segítik, hogy azok a későbbiekben is elérhetők, hasznosíthatók legyenek a fiatalok számára.

A kiállítás keretében hagyományosan *Szakmai fórum* megrendezésére is sor kerül, melyre az oktatási intézmények, felnőttképző intézmények, gyakorlati képzést folytató munkáltatók, a szakképzésben, pályaaorientációban érintett szakemberek kapnak meghívást. Az aktuális szakmai témákat ismertető előadások utáni konzultáción a résztvevők a felmerülő kérdéseikre is választ kaphatnak.

A pályaválasztási kiállítás kísérő rendezvényeként az utóbbi években több munkáltató is lehetőséget biztosított a tanulóknak arra, hogy a gyakorlatban, a munkavégzés helyszínén szerezzenek tapasztalatot, ismerkedjenek meg az egyes szakmák, foglalkozások elsajátításához szükséges készségekkel, képességekkel, a munkakörülményekkel, a munkavégzés folyamatával.

A Nógrád Megyei Kormányhivatal Munkaügyi Központja 2012. november 15-16-án 13. alkalommal rendezte meg a Pályaválasztási Kiállítást, melyet 2 145 tanuló, tanár, szülő, illetve álláskereső látogatott meg, akiknek 19 középiskola, 5 felsőoktatási intézmény és 11 felnőttképző intézmény mutatta be képzési kínálatát. További 160 általános és középiskolai tanuló pedig üzemlátogatáson vehetett részt a rétsági kistérség négy munkáltatójánál.

A munkaügyi szervezet pályaaorientációs tevékenységét, a városi, szakmai szervezetekkel együttműködve, hosszú idő óta az intézmény falain kívül is végzi (GYIEF üléseken való részvétel, SITI nyílt pályaválasztási napjain tanácsadás, városi pályaválasztási heteken programok szervezése).

A pályaaorientációs, pályaválasztási tanácsadás mellett a regisztrált álláskeresőket a munkaügyi szervezet korszerű álláskeresői ismereteket nyújtó *Álláskereső Klub* működtetésével is segíti. A szolgáltatás igénybe vétele révén nagymértékben lerövidíthető az álláskeresővel eltöltött idő.

Álláskereső Klubban az álláskeresők segítése jelenleg:

- egyéni álláskeresői tanácsadás, illetve
- álláskeresői tréning formájában (3 napos időtartam) történik.

A tanácsadásokon a szakemberek elsősorban önéletrajz és motivációs levél írásához, személyes találkozóra való felkészüléshez, telefonálástechnika módszertanának begyakorlásához nyújtanak segítséget.

A klub a csoportfoglalkozásain részt vett ügyfelei részére 3 hónapig az álláskereséshez kapcsolódó irodai háttérrel (önéletrajzok nyomtatása, telefon használata, fénymásolás) is biztosítja.

Az Álláskereső Klub Salgótarján és környéke mellett önkéntes bejelentkezés alapján fogadja a megye más kirendeltségeiről is az érdeklődőket.

A munkaügyi szervezet pályaaorientációs tevékenységének meghatározó eleme a megyei és városi oktatási intézmények pályaválasztási felelőseivel, intézményvezetőivel több éve kialakított személyes kapcsolat.

A hátrányos munkaerő-piaci helyzetből való elmozdulásnak elengedhetetlen feltétele a pályakezdők, pályaválasztók körében végzett megalapozott pályaaorientációs munka, a fiatalok piacképes képzések felé irányítása. A tevékenység sikeres folytatásához azonban elengedhetetlen az igényekhez igazodó infrastrukturális háttér megteremtése.

3.8.2. Az NKIK pályaaorientációs tevékenysége

A Nógrád Megyei Kereskedelmi és Iparkamara (NKIK) egyik fő feladata a pályaaorientációs feladatok ellátása. A tevékenység célcsoportjába a megye azon 6-7. osztályos tanulói tartoznak, akik valamilyen szakma megszerzését tűzték ki célul.

A pályaaorientáció keretében a kamara célja elsősorban a kétértelmű munka és a szakmák megismertetése, megkedveltetése, valamint sikeres életpályának a bemutatása.

A kamara pályaaorientációs munkájában arra a sok éves tapasztalatra alapoz, amit a szakképzés területén már felhalmozott. Épít a gyakorlati oktatást végző gazdálkodóknál szerzett tapasztalataira éppúgy, mint a tanulók körében végzett felméréseire.

Egy részről segíti a gazdálkodókat, hogy megfelelő tanulót választhassanak, másrészt segíti a diákokat a képzőhely választásban. Így a gazdálkodó szervezetek számára biztosítva lesz a megfelelő munkaerő-utánpótlás, a diákok számára pedig a megfelelő képzőhely. Ugyanakkor ezzel az iskoláknak is megkönnyíti a dolgát.

A megyében a szakképzésben való továbbtanulást elsősorban a (halmozottan) hátrányos helyzetű fiatalok választják, akik környezetüktől a pályaválasztáshoz kevés információt, segítséget kapnak. A pályát választó fiatalok egy részének jövőre vonatkozó elképzelése messze esik képességeitől és valós helyzetétől. Sokuk családjában nem érték a munka, vagy miután mindkét szülő munkanélküli, nincs követendő példa. A pályaválasztás esetükben így legtöbbször nem kellőképpen átgondolt, minek eredményeként alacsonyan a motivációjuk, magas azonban a lemorzsolódások száma. Ezért van tehát nagy

jelentősége annak, hogy ezek a gyerekek megismerhessék a választható szakmákat, példaképeket, mesterembereket, sikeres vállalkozókat.

Ugyanakkor számos olyan tehetséges fiatal is van a szakképzésben, aki kellő segítséggel, egy jól megválasztott szakma birtokában, kiemelkedő sikereket ér el.

A pályaválasztási tanácsadás során használt eszközökkel, melyek között szerepelnek hagyományos eszközök is, mint például tájékoztató kiadványok készítése, kiállítások-, üzemlátogatások-, iskolalátogatások szervezése, elősegítjük a tudatos pályaválasztást és ez által a sikeres és eredményes életpálya modell megalapozását. Módszereink elsősorban saját élményű tapasztalatszerzésen alapulnak, és alkalmazkodnak a korosztály érdeklődéséhez, befogadó képességéhez. Például táborokban, barkács-műhelyekben sikeres mesterek segítségével mutatjuk be, és tesszük vonzóvá számukra a szakmákat

Az új szakképzési törvény rendelkezéseinek megfelelően a területi kamarák önálló pályaaorientációs tanácsadói feladatkört látnak el. Ez a terület olyan határterület, amelyen különböző intézmények munkálkodnak, az azonban egyre jobban érzékelhető, hogy igazi sikereket csak az érintett szervezetek jól koordinált munkájával és összefogásával lehet elérni. Ennek érdekében a kamara elengedhetetlennek tartja a megye általános iskoláival, szakképző intézményeivel és gazdálkodó szervezeteivel való hathatós együttműködést, rendszeres tapasztalatcserét.

A kamara által megszólítani kívánt korosztály elsősorban az általános iskolák 6-7. osztályosai, valamint az ő szüleik, s az őket tanító pedagógusok. De fontos kihangsúlyozni azt is, hogy társadalmi szintű szemléletváltásra van szükség ahhoz, hogy emelkedjen a kétkezi szakmák presztízse, társadalmi elismertsége.

A tanulók figyelmét a pályaaorientációs szakemberek ráirányítják azokra a szakképesítésekre, melyek esetében a gazdaság részéről munkaerő-igény mutatkozik. Azok a diák, aki a gazdaság által igényelt, ún. hiány-szakképesítések közül választ, tanulmányi ösztöndíjban részesülhet.

A nehéz szociális helyzetben élő fiatalok számára mentőöv lehet a tanulmányi idő alatt kapott ösztöndíj, valamint a gyakorlati képzővel kötött tanulószerveződés révén járó juttatás.

A szakmák megismertetését és presztízisének növelését szolgálják az alábbi módszerek:

- Erős motiváló hatása van a jól kidolgozott versenyrendszernek. A Nógrád Megyei Kereskedelmi és Iparkamara rendezi meg minden évben a Szakma Kiváló Tanulója (SZKTV), valamint az Országos Szakmai Tanulmányi Verseny (OSZTV) Nógrád megyei elődöntőjét. A verseny célja a magyar szakképzés színvonalának emelése, a szakmák társadalmi presztízisének és vonzerejének

növelése, a szakmunkás pályamodell bemutatása, népszerűsítése. Ennek a versenysorozatnak a csúcspontja az évenként megrendezésre kerülő Szakma Sztár verseny a Hungexpo területén.

Erre a versenyre a NKIK több mint 500, 12-17 éves tanulót visz el. A verseny során a diákok személyesen tapasztalhatják meg társaik sikerét, és a magas szintű szakmai tudás, felkészültség értékét. Az Szakma Kiváló Tanulója versenyen sikeresen szereplő tanulók közül kerülnek ki a nemzetközi rangú *Euro Skills*, illetve *World Skills versenyek* résztvevői is.

- A kamara által szervezett *táborok* keretében a tanulók egy-egy szakma rejtélyeibe pillanthatnak bele. A táborok célja a kétkezi munka szeretetére való nevelés, a szakma megismertetése, a kéziszerszámok, eszközök használatának elsajátíttatása, a tanulók sikerélményhez juttatása egy munkadarab saját kezű elkészítése által. A műhelytevékenységeken túl a táborozóknak lehetőségük nyílik egyéb programokon is részt venni. Ezek egy része téma szerint kapcsolódik a szakmai programhoz, a másik része a tanulók pihenését, kikapcsolódását, egészséges életmódját hivatott szolgálni.
- *Rajzpályázat*ot is hirdettek alsó és felső tagozatos gyermekek számára „*Szaktár dicsérete*” címmel. A pályázat témája a mesterek munka közbeni bemutatása, a szakma szépségének kiemelése, az alkotó munka megbecsülésének kihangsúlyozása. Cél ebben az esetben az, hogy a tanulók figyelmét a szaktár felé irányítsák, ugyanakkor a tanácsadó is megismerje a diákok érdeklődési körét.
- „*Személyre szabott tanácsadás*” is zajlik, melynek keretében a pályaválasztás előtt álló tanuló és szülője együtt kereshetik fel a kamara tanácsadó kollégáját. Ebben az esetben a személyre szabott segítség a cél.
- A „*Szaktapróba sorozat*” elnevezésű rendezvényen a pályaválasztás előtt álló gyermekek számára mód nyílik arra, hogy betekintést nyerjenek a szakképző intézmények tanműhelyeibe, mégpedig úgy, hogy a foglalkozásokat az iskolában tanuló diákok tartják. A cél ebben az esetben az, hogy megismerjék saját korosztályuk tapasztalatait, azáltal, hogy szakmájukat szerető, motivált tanulókkal találkoznak.
- „*Műhelybeszélgetések*” címmel mesterek mutatják be szakmájukat, mesélnek inas éveikről, életútjukról, szakmájuk rejtelméről. Ezek a személyes találkozások meggyőzik a pályaválasztás előtt álló fiatalokat arról, hogy egy kétkezi szakma birtokában az ember sikeres életutat járhat be, az egzisztenciája biztosított lesz, társadalmi szempontból pedig példaértékű életet élhet. Élményt ad a gyermek számára, ha olyan emberrel találkoznak, akinek a szakmája az élete.

3.9. Demográfiai helyzet

Nógrád megyében a népességet alakító tényezők közül 2006-ban még a természetes fogyás volt a meghatározó, a vándorlás lényegesen kisebb szerepet játszott. A következő évek folyamán viszont e két tényező egyre közelített egymáshoz, s 2010-ben átmenetileg megfordultak az arányok. A **foglalkoztatási krízishelyzetben lévő megyéből** ugyanis **egyre többen költöztek el**.

A 2006-2011 közötti években bekövetkezett 15 891 fős csökkenésből 48,9 %-ot, vagyis 7 768 főt a természetes fogyás határozott meg, míg a vándorlási veszteség 51,1 %-kal, 8 123 fővel járult hozzá a Nógrád megyében lakók számának csökkenéséhez.

A lakónépesség fogyása a vizsgált időszakban Nógrádban (-7,4 %) **intenzívebb volt mind az észak-magyarországi régió átlagánál** (-6,3 %), **mind az országos átlagnál** (-1,2 %). Az előzetes adatok szerint 2012-ben tovább apadt a megye népessége.

21. táblázat

A demográfiai adatok alakulás Nógrád megyében

Megnevezés	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Élveszületés	1 961	1 863	1 814	1 779	1 668	1 590	1 650
Halálozás	3 107	3 122	3 004	3 090	3 016	3 104	2 900
Természetes fogyás	-1 146	-1 259	-1 190	-1 311	-1 348	-1 514	-1 250
Vándorlás	-648	-1 589	-1 355	-1 409	-1 650	-1 472	...
Népesség-fogyás	-1 794	-2 848	-2 545	-2 720	-2 998	-2 986	...

Forrás: KSH

Nógrád megye lakosságának korösszetétele az országosnál kedvezőtlenebb, a demográfiai öregedés folyamata intenzívebb, mint a megyék átlagában.

A *gyermekkoriúak aránya* a 2006. január 1-jei 15,6 %-ról 2012 elejére 14,2 %-ra *csökkent*, miközben a *65 évesek és idősebbeké* 16,8 %-ról 18,4 %-ra *nőtt*. Országosan is hasonló folyamatok figyelhetők meg, azzal a különbséggel, hogy a negatív változások kevésbé rontották az arányokat, mint Nógrádban.

22. táblázat

A korösszetétel, az eltartottsági ráta és az öregedési index alakulása, %

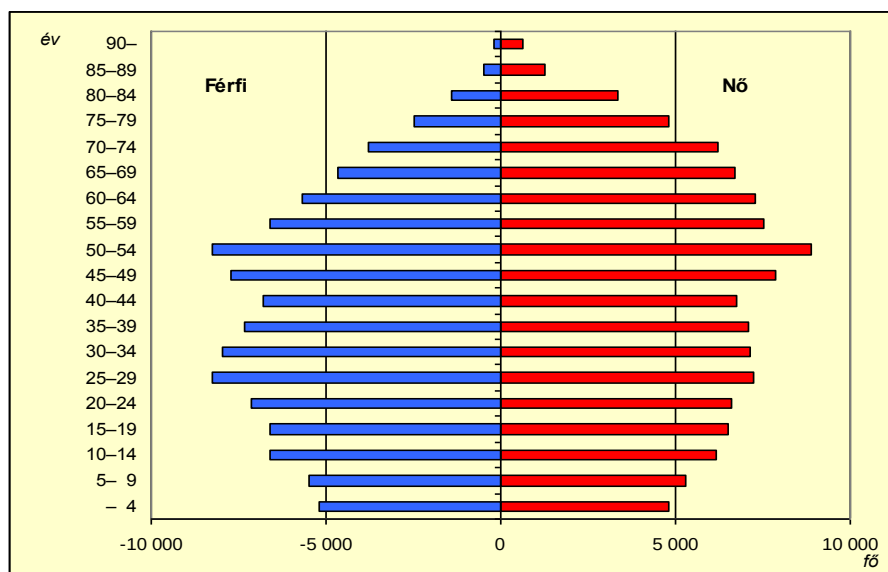
Megnevezés	Nógrád megye		Észak-Magyarország		Országosan	
	2006	2012	2006	2012	2006	2012
14 éves és fiatalabb	15,6	14,2	16,6	15,2	15,4	14,5
15-64 éves	67,6	67,4	67,4	67,5	68,8	68,6
65 éves és idősebb	16,8	18,4	16,1	17,3	15,8	16,9
Népesség összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Az eltartott népesség rátája	47,9	48,3	48,4	48,2	45,4	45,7
Öregedési index	107,3	129,2	97	113,6	102,4	116,6

Forrás: KSH

Az eltartottsági ráta (a 0-14 évesek és a 65 évesek és idősebbek aránya a 15-64 évesekhez képest) **a megyék közül Nógrád megyében a 2. legmagasabb**: 2012. január 1-jén száz 15-64 évesre 48,3 gyermek és időskorú személy jutott, míg országos átlagban 45,7. A korösszetétel változását jól szemlélteti az *öregedési index*, mely legfrissebb adata szerint - 2012. január 1. - *100 gyermekkorúra 129-130 idős ember jutott*, míg országosan 116-117.

8. ábra

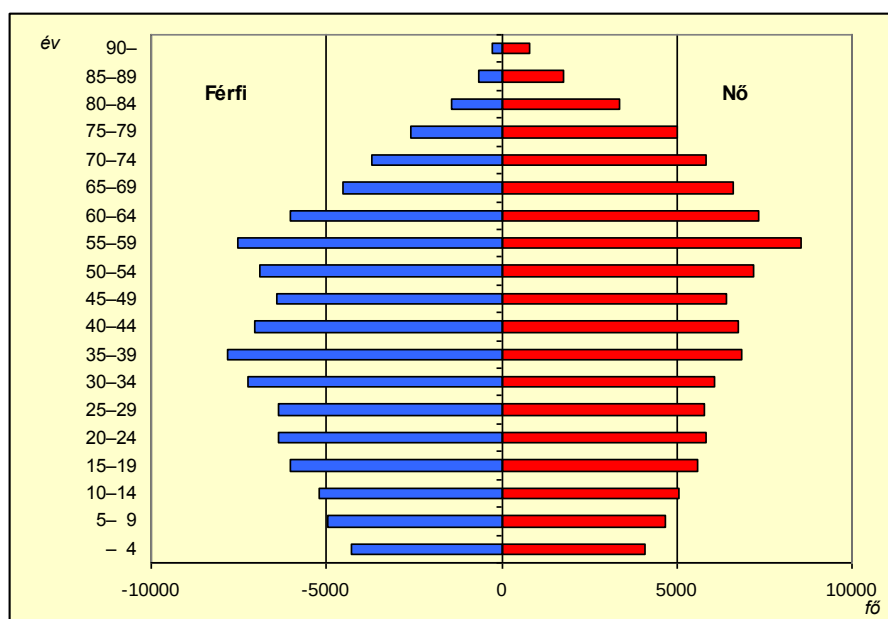
Nógrád megye népessége nem és életkor szerint, 2006. január 1.

Forrás: KSH

9. ábra

Nógrád megye népessége nem és életkor szerint, 2012. január 1.

Forrás: KSH

A születések számának csökkenő trendje következtében egyre kevesebb gyermekkorú lakosa van Nógrád megyének, s ezt a negatív tendenciát a növekvő elvándorlás tovább fokozza. 2012 elején a 10-14 éves korcsoportba 10 277 fő tartozott, akik a következő években folyamatosan átkerülnek a 15-19 évesek, vagyis a középiskolai tanulmányaikat megkezdők táborába. A születési adatok vizsgálata szerint évente kétezer fő körüli tanuló fejezi be az általános iskola 8. osztályát, s választ pályát.

Az utóbbi évek tapasztalatai szerint az alapfokú szakképzés felé többnyire a gyengébb tanulmányi eredményekkel rendelkező fiatalok nyitottak, akik tankötelezettségük teljesítése érdekében kezdik meg a szakiskola 9. évfolyamát. A továbbtanulni vágyók, illetve érettségizni, azt követően szakmát tanulni kívánók a gimnáziumot vagy a szakközépiskolát preferálják. Mindebből az következik, *hogy a pályaválasztóknak – vagyis az évi kb. kétezer főnek – csak töredéke kerül be szakképző évfolyamra 14-15 éves korában.* Ezzel szemben a 18-19 évesek jelentős része iskolai éveiket meghosszabbítva szakképzésbe, esetleg felsőfokú szakképzésbe kapcsolódik be, amely többnyire nem jár iskolaváltással.

A szakiskolák presztízsvesztésének megállítása, a munkaerő-piaci igényekhez igazodó képzések indítása valamelyest növelheti az ilyen típusú iskolákba jelentkezők számát, ami azonban a csökkenő gyermekszám miatt legfeljebb a szinten tartáshoz lehet elegendő.

3.10. Települési adatok bemutatása

Nógrád megye az ország második legkisebb területű és egyben a legkisebb lélekszámú középfokú közigazgatási egysége. A megye településszerkezetét az aprófalvak túlsúlya jellemzi, a települések többségben a lakosok száma nem éri el az ezer főt sem.

A megyében hat város és 125 közigazgatásilag önálló község található, a városok egy-egy kistérség központjai. A megyeszékhely Salgótarján.

A megye lakónépessége 2012 elején 198 933 fő volt, amely az elmúlt hat évben 7,4%-kal csökkent. A megye lakónépességének több mint két évtizede tartó fogyása alapvetően két okra vezethető vissza: egyfelől a csökkenő termékenységhoz magas halandóság társul, másfelől a megye gazdasági okok miatt már hosszú ideje nem vonzó a bevándorlók számára, így többen költöznek el innen, mint amennyien beköltöznek. Ez a demográfiai folyamat okozza a korösszetétel romlását, a népesség előregedését.

Nógrád megye hat statisztikai kistérsége között gazdasági fejlettség, illetve teljesítmény tekintetében jelentős különbségek vannak. Salgótarján és Balassagyarmat valamennyi gazdasági folyamat alakulásában vezető szerepet játszik. Rétság gazdasági súlyának csökkenése megállni látszik, ennek ellenére jelentős a lemaradása a két fejlettebb térség mögött. Bátonyterenye, Pásztó és Szécsény, valamint vonzáskörzetük a kisebb volumenű térségek közé sorolható.

23. táblázat
A kistérségek fejlettségük növekvő sorrendjében

Megnevezés	LHH, komplex program (1)	Leghátrányosabb helyzetű (2)		Hátrányos helyzetű (1)	Nem kedvezményezett (2)	
	Bátony- tereny	Szécsény	Salgótarján	Pásztó	Rétság	Balassa- gyarmat
Komplex mutató	2,06	2,19	2,19	2,69	2,95	2,96
Országos helyezés	20.	35.	37.	77.	96.	97.

Forrás: NMKH MK

A foglalkoztatási, gazdasági, szociális, infrastrukturális és társadalmi indikátorok alapján kialakított komplex mutató alapján - melynek országos átlaga 2,90 - 94 kistérség tekinthető területfejlesztési szempontból kedvezményezett térségnek, melyből **négy nógrádi**. A 2007. évi felülvizsgálat során a rétsági és a balassagyarmati térségek kikerültek a kedvezményezettek köréből, bár szorosan követik a kedvezményezettek záró sorát.

A rendelkezésünkre álló (becsült) kistérségi foglalkoztatási adatok alapján elmondhatjuk, hogy **Nógrád megye mind a hat kistérsége lényegesen rosszabb helyzetben van a hazai átlagnál**. Ezzel összefüggésben a munkanélküliség szintje is magasabb a 174 térség átlagánál. 2012-ben a nyilvántartott álláskereső aránya a munkavállalási korú állandó népességből 10,6 és 19,3% között változott a nógrádi kistérségekben.

Az alacsony foglalkoztatási szintnek, másrészt az országostól jelentősen elmaradó jövedelmeknek köszönhető, hogy **az egy adófizetőre jutó személyi jövedelemadó-alapot képező jövedelem kistérségenként 10-31%-kal maradt el az országos átlagtól 2011-ben**.

3.11. Foglalkoztatáshoz kapcsolódó adatok elemzése (munkanélküliség, pályakezdekők helyzete, munkaerő-kereslet alakulása)

3.11.1. Nógrád megye foglalkoztatási adatai

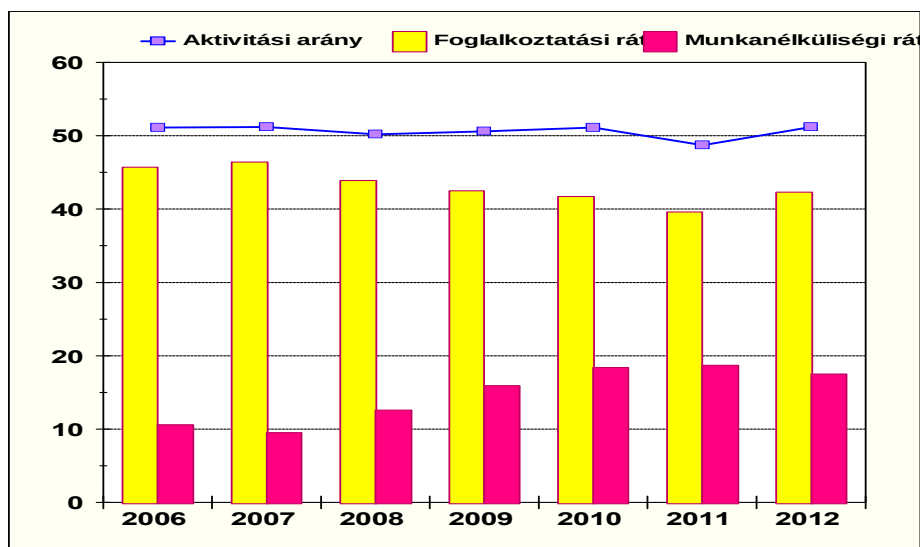
A KSH adatai szerint **Nógrád megye a foglalkoztatási, munkanélküliségi mutatók szempontjából az egyik legkritikusabb térségnek számít hazánkban**. A foglalkoztatás szintje folyamatosan alacsonyabb, mint az országos átlag, miközben a munkanélküliségi ráta rendre magasabb értéket mutat. A megye hátrányos helyzetét jól bizonyítja, hogy az

utolsó két évben, vagyis 2011-2012-ben a foglalkoztatás szintje országos viszonylatban itt volt a legalacsonyabb, miközben a munkanélküliségi ráta a legmagasabb értéket mutatta.

Az elmúlt években jelentősen romlottak a lakosság gazdasági aktivitást jelző mutatói, 2012-ben viszont összességében némi javulást jelzett a statisztika, ami döntően a rövid idejű közfoglalkoztatás megszűnése miatt következett be.

10. ábra

A gazdasági aktivitást jelző mutatók alakulása a 15-74 éves népesség körében Nógrád megyében, %

Forrás: KSH-MEF

2006-ban Nógrád megyében a 15-74 éves népesség alig több mint fele, 51,1%-a volt jelen a munkaerő-piacon foglalkoztatottként vagy álláskeresőként, ez az arány 2011-ben azonban már csak a 48,7%-ot érte el. A foglalkoztatási arány ugyanezen időszakban 45,7%-ról 39,6%-ra csökkent, s ezzel soha nem tapasztalt szintre süllyedt. A munkanélküliségi ráta ezzel párhuzamosan 10,6%-ról 18,7%-ra emelkedett, ami a KSH adatgyűjtése óta szintén a legrosszabb értéknek számított. 2012-ben megtört a kedvezőtlen tendencia, az aktivitási arány újra 51% fölé emelkedett, a foglalkoztatási arány 42,3%-ot, míg a munkanélküliségi ráta 17,5%-ot mutatott.

A pénzügyi-gazdasági válság jelentősen rontotta a megye egyébként is rossz foglalkoztatási helyzetét. A gazdasági folyamatokat azóta is többnyire stagnáló, illetve negatív tendenciák jellemzik a térségben, amiknek munkaerőpiacra gyakorolt kedvezőtlen hatása megmutatkozik a megye foglalkoztatási mutatóiban.

24. táblázat

A gazdasági aktivitás alakulása a 15-74 éves népesség körében Nógrád megyében

Megnevezés	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2012/2006
	ezer fő							%
Foglalkoztatottak	74,9	75,6	70,6	67,1	65,1	61,0	64,1	-14,4
Munkanélküliek	8,9	7,9	10,2	12,7	14,7	14,1	13,6	52,8
Inaktívak	80,2	79,6	80,2	77,9	76,4	78,9	74,0	-7,7

15-74 éves népesség	164,0	163,1	161,0	157,7	156,2	154,0	151,7	-7,5
---------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	------

Forrás: KSH-MEF

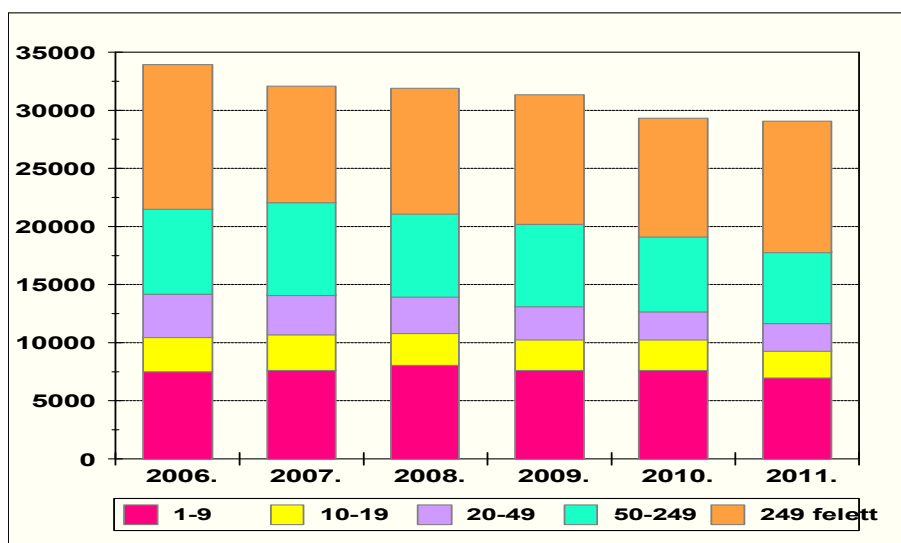
A megye foglalkoztatási helyzetének romlását jól szemléltetik az előző táblázat adatai. A KSH által vizsgált - 15-74 éves - népesség száma évről évre folyamatosan csökkent, aminek hatására 2012-ben 7,5%-kal kevesebben szerepeltek a megfigyelt körben. A foglalkoztatottak száma ezzel egy időben közel 11 ezer fős, 14,4%-os csökkenést mutatott, holott a nyugdíj-korhatár folyamatos emelkedése miatt elvileg ezzel ellentétes folyamatnak kellett volna érvényesülnie. **A válság kibontakozásának évében, illetve 2011-ben volt a legintenzívebb a foglalkoztatottak számának apadása**, amit döntően az önfoglalkoztatók tevékenységének megszűnése határozott meg, de az alkalmazásban állók száma is kedvezőtlenül alakult. 2012-ben a mutató javulását a hosszabb idejű közfoglalkoztatás eredményezte.

A munkanélküliek száma 2008-2010-ben folyamatosan nőtt a megye területén, s bár 2011-ben már némi javulást tükröztek az adatok, **hat év alatt** így is **közel 53%-kal emelkedett** az aktívan munkát keresők létszáma. **A válság kezdetén állástalanná váltak jelentős része azóta sem talált vissza a munkaerőpiacra, miközben az iskolából kikerülők esetében is jelentősen hosszabbá vált a munkahelykeresés időszaka.**

Az országos átlagnál súlyosabb helyzetben lévő Nógrád megye társadalmi-gazdasági leszakadása tovább folytatódott az elmúlt években, s szinte minden fontosabb gazdasági mutató tekintetében a megyék rangsorában az utolsó helyre került. Mindez magyarázatot ad arra, hogy miért romlottak az országos átlagot meghaladó mértékben Nógrád megye foglalkoztatási mutatói.

11. ábra

Az alkalmazásban állók* számának alakulása Nógrád megyében a munkáltató létszámnagysága szerint, fő

*Helyi költségvetési szervek adatai nélkül

Forrás: NMKH MK

A munkáltatók létszámnagyság szerinti vizsgálata megmutatja, hogy a megyében jellemzően milyen típusú szervezetek vesznek részt a foglalkoztatásban, aktivitásuk hogyan alakult az elmúlt években.

25. táblázat

Az alkalmazásban állók* száma Nógrád megyében

Megnevezés	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2011/2006
	fő						%
1-9 fő	7 515	7 655	8 046	7 656	7 663	7 014	-6,7
10-19 fő	2 995	3 028	2 770	2 642	2 660	2 318	-22,6
20-49 fő	3 665	3 473	3 159	2 852	2 332	2 306	-37,1
50-249 fő	7 370	7 931	7 162	7 072	6 470	6 230	-15,5
250 fő és felette	12 399	9 980	10 755	11 113	10 186	11 199	-9,7
Összesen	33 944	32 067	31 892	31 335	29 311	29 067	-14,4

*Helyi költségvetési szervek adatai nélkül.

Forrás: KSH

A KSH által publikált - alkalmazásban állók számára vonatkozó - adatokból jól látható, hogy **folyamatosan csökkent a munkaviszony keretében dolgozók száma a megye területén**. 2006 és 2011 között ennek hatására 14,4%-os létszámfogyás mutatható ki, amelyhez döntően a kis és közepes méretű munkáltatói kör járult hozzá, de a mikrocégek és a nagy létszámú szervezetek is létszámleadók voltak.

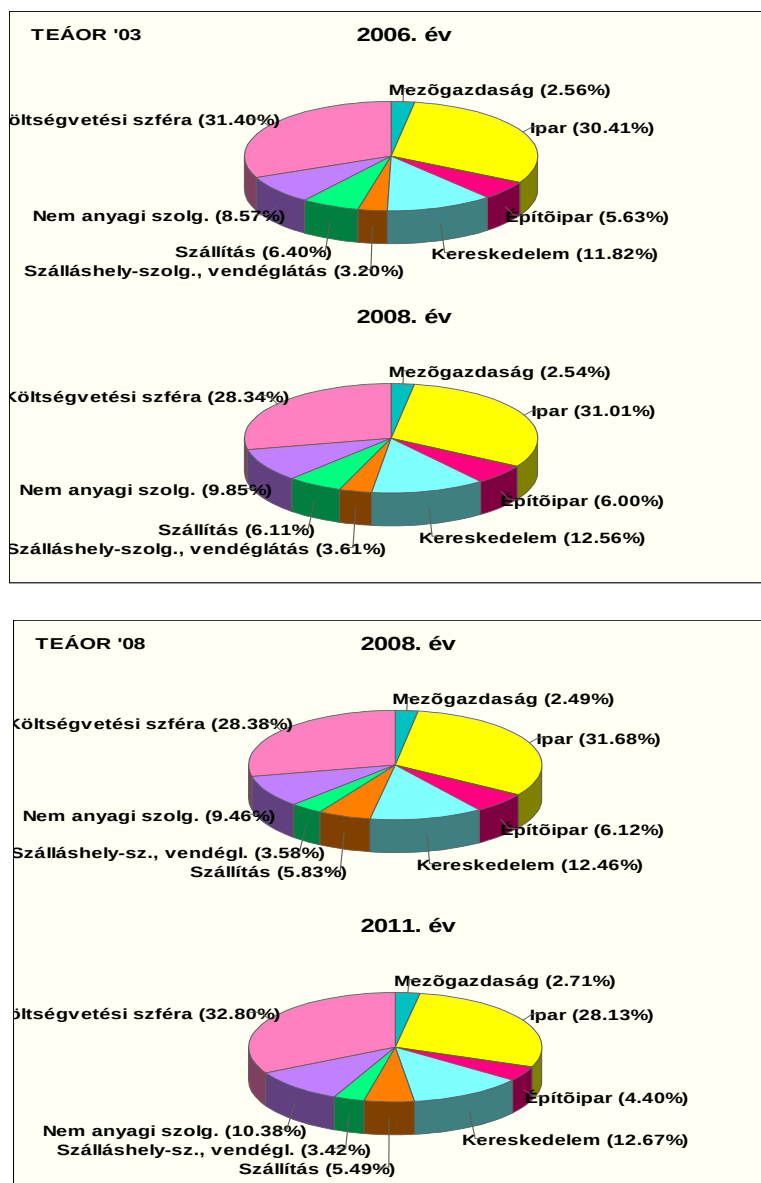
A létszámnagysága szerint megfigyelt, versenyszférába tartozó munkáltatói csoport 13,5%-os létszámvesztést szenvedett el 2006-tól 2011-ig, s a vállalkozások körére is az előbbi megállapítások vonatkoznak.

A rendelkezésre álló legfrissebb adatok szerint Nógrád megyében a versenyszférában alkalmazásban állók 44,4%-át az 50 főnél kevesebb létszámmal tevékenykedő vállalkozások foglalkoztatták, míg a közepes méretű cégek 21,5%-kal, a nagyvállalatok pedig 34,1%-kal részesedtek a munkaerőpiacon.

A KKV-k foglalkoztatásban, munkahelymegtartásban betöltött szerepe 2010-ig növekedett, 2011-ben viszont megfordult e tendencia. A gazdaságélénkítő, munkahelyteremtést segítő támogatások kihelyezésével pozíciójuk erősíthető lenne.

12. ábra

Az alkalmazásban állók megoszlásának alakulása Nógrád megyében gazdasági ágak szerint

Forrás: KSH

2006-ban az alkalmazásban állók 28%-a a feldolgozóiparban (gépipar 9,6%, fémipar 5,2%) dolgozott Nógrád megyében, míg a második legnagyobb foglalkoztató a gazdasági szektorban a kereskedelem volt közel 12%-os részesedéssel, amit a szállítás követett 6,4%-kal. Ezek az arányok alig változtak a következő két évben. Míg a feldolgozóipar és a kereskedelem növelte részesedését, addig a szállítás a jelentős létszámleadás következtében veszített súlyából. Figyelemre méltó volt ebben az időszakban a pénzügyi és gazdasági szolgáltatások térnyerése, ahol együttesen 15%-os létszámbővülés valósult meg. A közszféra létszámát döntően a központi intézkedések alakítják, melyek a létszámcsökkenés irányába hatottak.

26. táblázat

Az alkalmazásban állók száma Nógrád megyében gazdasági ágak szerint

Megnevezés	2008	2009	2010	2011	2011- 2008	2011/ 2008
	fő				fő	%
Mezőgazdaság	1 077	1 014	1 068	1 093	16	1,5
Ipar	13 705	12 249	10 660	11 352	-2 353	-17,2
Építőipar	2 648	2 287	2 219	1 777	-871	-32,9
Kereskedelem	5 392	5 237	5 354	5 113	-279	-5,2
Szállítás, raktározás, posta, távközlés	2 524	2 526	2 438	2 214	-310	-12,3
Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	1 549	1 466	1 615	1 381	-168	-10,8
Egyéb gazdasági szolgáltatások	3 426	3 738	3 552	3 526	100	2,9
Közigazgatás, oktatás, egészségügy	12 277	13 374	14 116	13 234	957	7,8
Egyéb szolgáltatások	668	604	649	661	-7	-1,0
Összesen	43 266	42 495	41 671	40 351	-2 915	-6,7

Forrás: KSH

A gazdasági válság egyik legnagyobb vesztese a feldolgozóipar volt, egyes területein összességében több mint 18%-kal esett vissza a foglalkoztatottak száma 2008 és 2011 között, ezért az ágazatok közötti súlya 25,4%-ra csökkent. A megye húzóágazatának számító gépipar sem állt még talpra, bár továbbra is a megye ipari termelésének 60%-át adja, így a fejlődés motorja. Az építőiparban a vállalkozások súlya dominál, a munkaviszony keretében alkalmazottak száma elenyésző, s e létszám is évről évre egyre csökkent az ágazat hanyatlása következtében.

A kereskedelem a fizetőképes kereslet alacsony szintje ellenére megőrizte pozícióját, amit a 2010-ig stagnáló létszámnak, illetve a hosszabb távon mért átlagosnál mérsékeltőbb létszámcsökkenésnek köszönhetett. A szállítás és a vendéglátás foglalkoztatásban betöltött szerepe szinte változatlan maradt, míg az egyéb szolgáltatási területek évről évre lassan növekvő súlyt képviseltek a megye gazdaságában.

2011-ben a költségvetési szférában dolgozott minden harmadik munkavállaló, számuk 3 év alatt közel 9%-kal bővült a közfoglalkoztatás egyre fokozódó térhódítása következtében.

Összegzőként elmondható, hogy az ágazati foglalkoztatási folyamatok az elmúlt években a termelő szférában, illetve az anyagi szolgáltatások területein összességben kedvezőtlenül alakultak, ezért az anyagi ágak munkaerő-piacon betöltött szerepe valamelyest csökkent, miközben a nem anyagi szolgáltatások térhódítása évről évre nőtt. A költségvetési szektorban dolgozók ingadozó száma döntően a közfoglalkoztatásra vezethető vissza, s a legfrissebb adatok szerint ennek tulajdonítható, hogy hosszú idő távlatában növekedett a közigazgatás, oktatás és az egészségügy munkaerőpiacon elfoglalt helye.

3.11.2. A pályakezdő állás keresők helyzete a munkaerő-piacon

Az utóbbi évtizedben jelentős szemléletváltás történt a fiatalok gondolkodásában és demográfiai magatartásában. A hangsúly a tanulásra, a képzettség szintjének emelésére helyeződött. A képzésben töltött idő egyre növekszik, sokan a munkaerő-piaci belépéstől tartva hosszabbítják meg iskolai éveiket, s választják az érettségire épülő iskolarendszerű vagy felsőfokú képzéseket. A pályaválasztók (és szüleik) értékrendjében elsődleges vonzerővel az érettségi, majd a diploma bír. **A diákok nagy része rendszerint nem a munkaerő-piaci igények, hanem a helyi képzési kínálat alapján választ iskolát, szakmát.**

A szakiskolai képzés presztízsvesztése évek óta megfigyelhető, a kínálat nagyrészt a „fiús” szakmákra koncentrálódik, miközben a lányok lehetőségei jelentősen korlátozottak, s a gyakorlati oktatás is szinte ellehetetlenült.

A fiatalok társadalmi beilleszkedése összetett probléma, melynek kulcskérdése az iskola-rendszerből a munkaerőpiacra történő átmenet folyamata. A tanulmányaikat befejező vagy tovább tanulni nem szándékozó szakmával vagy érettségivel rendelkezők, illetve a diplomások többsége fő feladatának a munkába állást tekinti. A foglalkoztatottá váláshoz vezető első lépcsőfok az állás keresés, amely egyrészt önállóan, egyrészt a munkaügyi szervezet segítségével, illetve együttesen valósul meg. Az állást keresők egy része - döntően a képzetebbek - nem veszi igénybe a munkaügyi kirendeltségek segítségét, ezért a munkaerő-kínálat egy részéről nem rendelkezünk információkkal.

A pályakezdő állás keresőket főként a támogatott képzések és munkahelyek ösztönzik az együttműködésre, de sokan csak a segélyezés miatt tartják a kapcsolatot a munkaügyi kirendeltségekkel.

A foglalkoztatási törvény szerint *pályakezdő állás kereső az*, aki nem töltötte be a 25. életévét - felsőfokú végzettségű esetén a 30. életévét -, a munkaviszony létesítéséhez szükséges feltételekkel rendelkezik, a munkaügyi központ által nyilvántartott állás kereső, feltéve, ha tanulmányai befejezését követően munkanélküli ellátásra nem szerzett jogosultságot.

Az iskolarendszerű oktatásból kiáramló pályakezdő fiatalok elhelyezkedési gondjai Nógrád megyében, akárcsak az ország más területein évek óta egyre súlyosbodó problémát jelentenek.

27. táblázat

A regisztrált pályakezdő állás keresők havi átlagos létszáma Magyarországon és Nógrád megyében (fő)

Megnevezés	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Országosan	38 749	40 386	41 441	49 329	52 637	52 943	61 454
Nógrád megye	1 420	1 616	1 731	1 972	1 892	1 853	2 131

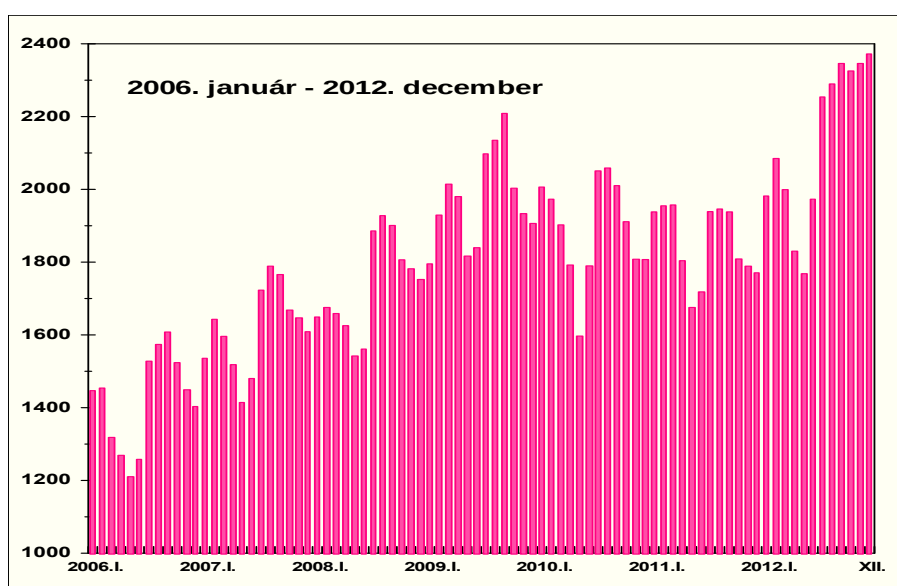
Forrás: NMKH MK

A legutóbbi hat évre visszatekintve a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat adataiból jól látható, hogy a munkaügyi kirendeltségeken nyilvántartott pályakezdők száma 2006-tól folyamatosan emelkedik hazánkban. A 2007-2008. évi mérsékelt növekedést követően 2009-ben az álláskeresők e csoportjának létszáma ugrásszerűen megemelkedett, egyrészt a gazdasági válság foglalkoztatásra gyakorolt hatása, másrészt az oktatásból kilépők növekvő száma miatt. 2010-2012. években az elhúzódó válság, a telített munkaerőpiac és a továbbtanulási lehetőségek szűkülése továbbra sem kedvezett a pályakezdők nagyobb számú munkába állásának.

Nógrád megyében az országostól kissé kedvezőbb létszámalakulás figyelhető meg, ugyanis 2010-2011-ben lassú csökkenést mutatott a pályakezdők száma, 2012-ben viszont a munkaügyi szervezet erőfeszítései, célirányos programjai ellenére soha nem tapasztalt szintre emelkedett. Országosan 58,6%-kal gyarapodott a nyilvántartott pályakezdő álláskeresők száma hat év távlatában, Nógrádban ugyanakkor 8,5%-ponttal alacsonyabb volt a létszámbővülés mértéke.

13. ábra

A regisztrált pályakezdő álláskeresők száma Nógrád megyében, fő

Forrás: NMKH MK

A pályakezdő munkanélküli fiatalok a regisztrált álláskeresők egy sajátos csoportját alkotják. Létszámuk alakulása évről-évre hasonló hullámzó mozgást mutat, amit egyrészt a tanév kezdete, illetve vége, másrészt a foglalkoztatás szezonális jellege befolyásol alapvetően.

A megyében az álláskereső pályakezdők összetétele pozitív irányba módosult az elmúlt években, de a munkaerő piaci esélyek szempontjából továbbra is rendkívül kedvezőtlen. Hosszú idő után 2010-ben csökkenni kezdett a legfeljebb csak általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya, de még mindig számos fiatal (40,6%)

elhelyezkedési esélyét nehezíti az alacsony iskolai végzettség. A középfokú képesítéssel rendelkezők pályakezdőkön belüli aránya ugyanakkor növekvő tendenciát mutat, miközben a diplomások súlya alig változik.

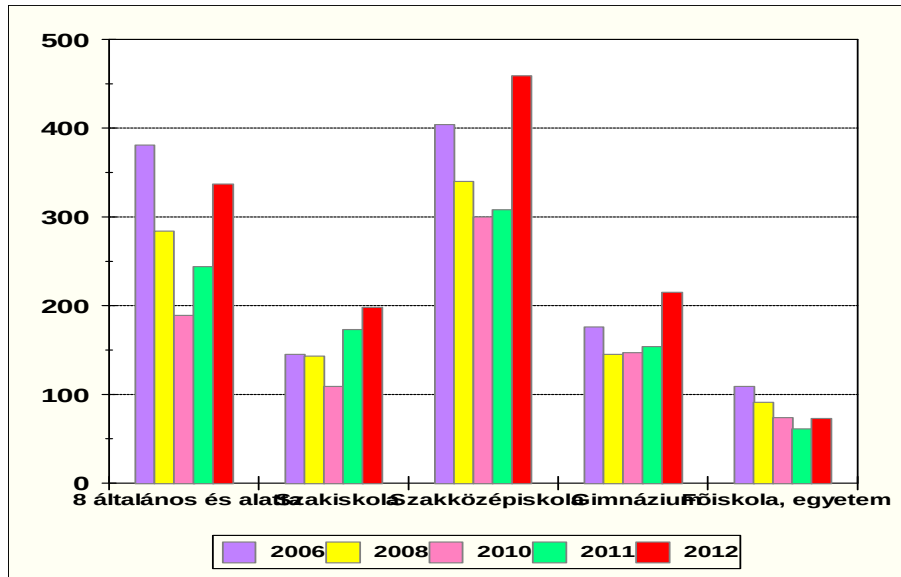
Az alacsony iskolai végzettségűek havi átlagos számának, illetve arányának csökkenését jelentős mértékben befolyásolta, hogy az önkormányzatok a fiatalok közül az utóbbi években sok személyt vontak be a közfoglalkoztatásba, illetve a hiányzó alap- vagy szakképzettséget pótló képzésbe.

A regisztrációban lévő pályakezdők összetételét egy-egy időszakban jelentősen befolyásolja a beáramlók, illetve a kilépők megoszlása. *Az első alkalommal regisztrálást kérők szinte kivétel nélkül a frissen végzettek közül kerülnek ki, ezért elsősorban ők jelzik az iskolák kibocsátása és a munkaerő-piac igénye között mutatkozó eltéréseket.*

Nógrád megyében 2006-2012. években összesen 7 195 fő, tanulmányait valamilyen szinten befejező fiatal került be a munkaügyi nyilvántartásba. Számuk kisebb-nagyobb intenzitással 2010-ig folyamatosan csökkent, majd 2011-ben közel 15%-os, míg 2012-ben közel 37%-os növekedés történt körükben. Az egyes iskolatípusok esetében azonban nem volt ilyen egységes a kép, amint azt az alábbi ábra szemlélteti.

14. ábra

Az új belépő pályakezdő álláskeresők száma iskolai végzettség szerint, fő

Forrás: NMKH MK

A fiatalok jelentős hányada sajnos úgy kíván belépni a munkaerőpiacra, hogy a tankötelezettsége végéig legfeljebb csak az általános iskolai végzettséget szerzi meg. Számuk ugyan jelentősen csökkent 2010-ig, de 2011-ben megfordult ez a kedvező tendencia.

A szakiskolában tanult, tehát valamilyen szakma birtokában lévő új belépő pályakezdő álláskeresők száma 2006-2012-ben 109 és 192 fő között változott, s a legmagasabb

értéket 2012-ben mutatta. E jelentős létszámbővülés háttérében a nehéz gazdasági helyzeten túl nagy valószínűséggel az iskolázottsági szint növekedése húzódik meg, vagyis egyre több hátrányos helyzetű fiatal szerez legalább alapfokú szakképesítést.

A szakközépiskolában tanult fiatalok közül állást keresők száma 2009-ig évről évre csökkent, aminek háttérében egyrészt az érettségire épülő szakképzés elterjedése, másrészt a felsőfokú tanulmányokat választók növekvő száma húzódott meg. Az érettségivel és szakképesítéssel is rendelkezők elhelyezkedési esélyei ugyanis az átlagosnál kedvezőbbek voltak. A gazdasági válság hatására azonban a beszűkült munkaerőpiac nem, vagy csak korlátozott számban tartott/tart igényt a tapasztalatlan fiatal munkaerőre, még akkor is, ha szakmával rendelkezik, ezért 2010-2011-ben lassú, majd 2012-ben erőteljes növekedést figyelhettünk meg a szakközépiskolákból beáramlók körében.

A gimnáziumi érettségi birtokában munkát kereső fiatalok száma az egyes években 138 és 216 fő között változott. Ezen iskolatípust többnyire a továbbtanulási szándékkal rendelkező fiatalok választják, s a sikertelen felvételt követően keresik fel a munkaügyi kirendeltségeket. Közülük sokan két tanév közötti időtartam hasznos eltöltése miatt különböző kiegészítő képzést vállalnának, míg egy részük az első szakma megszerzésére törekszik. 2012-ben a továbbtanulási lehetőségek jóval szerényebbek lettek, s ez hátrányosan hatott e két csoport helyzetére.

A főiskolán, egyetemen végző hallgatók dinamikus növekedése ellenére a magasan kvalifikált fiatalok az utóbbi években csökkenő számban kérték regisztrálásukat, de a 2012. év számunkra is kedvezőtlennek bizonyult. Általános tapasztalat, hogy a friss diplomás nógrádiak nagy része nem tér vissza lakhelyére, mivel elhelyezkedésükre minimális az esély.

A fiatalok egy része elhelyezkedését vagy támogatott képzését követően újra álláskeresővé válik. A hat munkaügyi kirendeltség az elmúlt hat évben közel 13 ezer visszalépési esetet rögzített. A visszaáramlás növekedése minden végzettségi csoportra jellemző volt, s az elmúlt négy évben 2 000 fő feletti szinten stabilizálódott.

A szakképesítéssel rendelkezők beáramlásának vizsgálata rámutathat azokra a szakterületekre, amelyeken végzők elhelyezkedési nehézséggel küzdenek, munkaerőpiacra történő belépésük, illetve tartós bennmaradásuk korlátozott.

Nógrád megyében az elmúlt négy évben (szakképesítésre vonatkozó részletes adatok 2009-től állnak rendelkezésre) 1 950 fő szakképesítéssel rendelkező pályakezdő kérte a regisztrációját, míg a visszalépési forgalom elérte a 4 266 főt (körülbelül egy személy többször is érintett lehet). Az adatok szerint mindkét csoportban folyamatos volt a létszámbővülést.

28. táblázat

A szakképzett pályakezdők beáramlása Nógrád megyében

Megnevezés	2009		2010		2011		2012	
	Fő	%	Fő	%	Fő	%	Fő	%
Új belépő	409	28,9	423	29,4	475	30,8	643	35,3
Visszalépő	1 005	71,1	1 015	70,6	1 066	69,2	1 180	64,7
Összes belépő	1 414	100,0	1 438	100,0	1 541	100,0	1 823	100,0

Forrás: NMKH MK

A legtöbb fiatal alapkörű iskolai végzettséghez kötött középfokú szakképesítést szerzett tanulmányai végére. Az új belépők között 2012-ben csaknem minden második pályakezdő e csoportba tartozott, számuk egy év alatt 24%-ot meghaladóan emelkedett. A létszám-növekedés döntően a személyi szolgáltatási, vendéglátói, kereskedelmi, idegenforgalmi képzéseknél volt megfigyelhető. 2012-ben kedvezőtlenül alakult a középiskolai végzettséghez kötött középfokú szakképesítéssel, a felsőfokú szakképesítéssel, illetve a diplomával rendelkező új belépők száma is a megyében.

A visszalépők körében is döntően az új belépőkre jellemző tendencia érvényesült. 2012-ben számos fiatal került vissza a nyilvántartásba úgy, hogy nem szerzett egy éves munkatapasztalatot.

2009-2011-ben összességben stagnált a szakképesítéssel munkára váró fiatalok száma, 2012-ben viszont dinamikus emelkedett. Mindez azt jelenti, hogy évekig többnyire ugyanannyian ki is kerültek a nyilvántartásból, mint ahányan beléptek. Minden 6-7. fiatal azonban tartósan „bent ragadt”, legalább egy évig nem talált munkát, illetve nem kapcsolódott be támogatott képzésbe, nem ült vissza az iskolapadba.

A pályakezdők elhelyezkedését számos munkaerő piaci tényező korlátozza:

- a demográfiai csere lelassult;
- a pályakezdők között sok az alacsony iskolai végzettségű képzetlen munkaerő;
- az érettségizettek szellemi tevékenységet szeretnének folytatni, viszont minimális a munkaerő-kereslet e területen;
- a diplomások esetében is telítődött a munkaerőpiac;
- az egyéni vállalkozásokhoz nem rendelkeznek anyagi forrásokkal;
- a fiatalok körében népszerű szakmák egy részére nem vagy a kínálattól messze elmaradó kereslet mutatkozik, de a korábbi hiányszakmákban is nagyon nehéz elhelyezkedni;
- a cégek nagy része elzárkózik a pályakezdők alkalmazásától, a munkaadók a tapasztaltabb munkavállalókat fogadják szívesebben, a fiatalok a két-, vagy többféle szakmában otthonos álláskeresőkként szemben is esélytelenebbek;
- az országszerte beszűkült munkaerőpiac nem kedvez a megyén kívüli elhelyezkedésnek, de az Európai Unió munkaerőpiaca is korlátozottá vált.

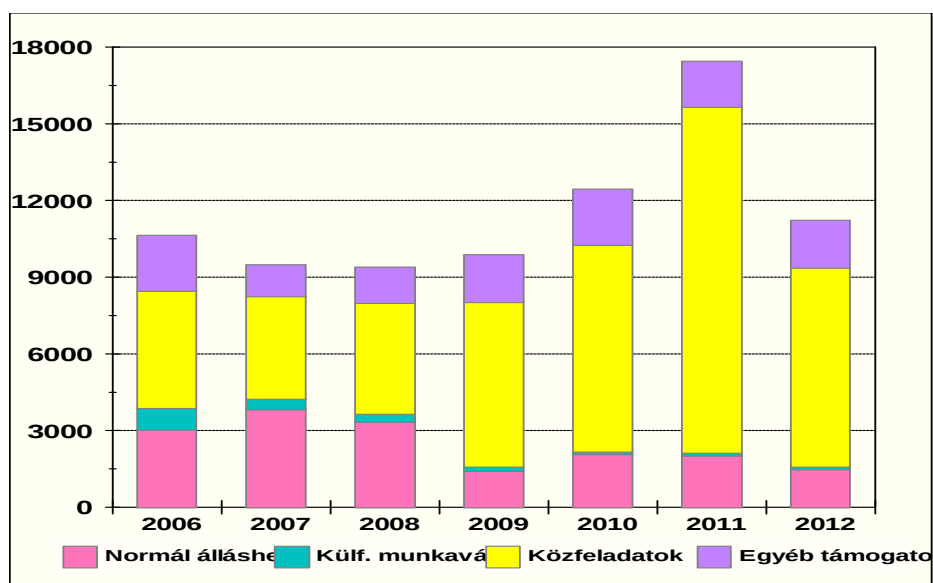
3.11.3. Munkaerő-kereslet Nógrád megyében

A Nógrád megyei foglalkoztatási helyzet elemzéséhez szükséges bemutatni a megye munkaadói által bejelentett, igényelt munkahelyek számát, és annak jellegzetességeit. **Az üres álláshelyek száma 2007-2009-ben alapvetően stagnált, 2010-2011-ben viszont dinamikusan emelkedett, de e kedvező folyamat 2012-ben megtört, s drasztikus visszaesés következett be.** Az elsődleges munkaerőpiacon a gazdasági szektor a kedvezőtlen piaci viszonyok miatt, a költségvetési szféra pedig a működésre fordítható kiadásainak szűkössége miatt lényegesen kevesebb pótlólagos munkaerőre tartott igényt, mint 2011-ben.

A legjobban mégis a közfoglalkoztatáshoz kapcsolódó kereslet intenzív csökkenése rontotta a munkavállalási esélyeket, amit egyrészt a pénzügyi keret szűkössége, másrészt a négyórás foglalkoztatás megszűnése, továbbá az országos programokhoz kapcsolódó illetékességi szabály magyaráz.

15. ábra

Az új álláshelyek számának alakulása Nógrád megyében (fő)

Forrás: NMKH MK

A bejelentett álláshelyek számát alapvetően meghatározzák az állami támogatások. A fenti ábrán, illetve az alábbi táblázatban jól nyomon követhető, hogy a munkaerő-kereslet hosszú távon mért növekedését a támogatott álláshelyek számának gyarapodása okozta.

A támogatás nélküli állások száma a válság kibontakozását követően minimálisra csökkent, és azóta sem történt érdemi változás e területen. Az utóbbi négy év munkaerő-keresletében, illetve annak alakulásában a közfoglalkoztatási lehetőségeknek volt meghatározó szerepe.

29. táblázat

A támogatott és nem támogatott új álláshelyek számának alakulása 2008-2012-ben

Megnevezés	2008	2009	2010	2011	2012	Változás, %	
	fő					2012/2008	2012/2011
Támogatott	5 772	8 294	10 258	15 334	9 640	67,0	-37,1
Nem támogatott	3 758	1 582	2 182	2 109	1 586	-57,8	-24,8
Összes új álláshely	9 530	9 876	12 440	17 443	11 226	17,8	-35,6

Forrás: NMKH MK

30. táblázat

Az év folyamán bejelentett üres álláshelyek számának alakulása Nógrád megyében

Szakképzettségre vonatkozó igény	2008	2009	2010	2011	2012	Változás, %	
	fő					2012/2008	2012/2011
Van	2 444	2 025	2 216	2 761	2 075	-15,1	-24,8
Nincs	7 086	7 851	10 224	14 682	9 151	29,1	-37,7
Összes új álláshely	9 530	9 876	12 440	17 443	11 226	17,8	-35,6

Forrás: NMKH MK

A bejelentett álláshelyek nem csak számukban, hanem összetételükben is jelentősen változtak az elmúlt években. Az álláshelyek jellegéből adódóan **a munkáltatók főként képesítéshez nem kötött munkaköröket kínáltak az álláskeresőknél, melyek 2008 és 2011 között folyamatosan növekedtek, viszont 2012-ben közel 38%-os visszaesést mutattak az adatok.** A szakképzettek esetében a 2009. évi csökkenést követően 2010-2011-ben kedvezően alakult a részükre felajánlott munkalehetőségek száma, viszont 2012-ben csupán a válság elmélyülésének évéhez hasonló kereslet mutatkozott. A 2012-ben bejelentett állások 72,5%-a alacsony iskolai végzettséggel is betölthető volt, 25,3%-a középfokú, 2,2 százaléka pedig felsőfokú végzettséget igényelt.

31. táblázat

A bejelentett üres álláshelyek összetétele az elvárt szakképzettség szintje szerint

Szakképzettségi igény jellege	2008	2009	2010	2011	2012	Változás, %	
	fő					2012/2008	2012/2011
Alacsony iskolai végzettségű munkások	53	92	85	174	85	60,4	-51,1
Alacsony iskolai végzettségű munkásokhoz kötött középfokú szakképesítés	1 815	1 304	1 594	1 845	1 460	-19,6	-20,9
Középfokú végzettségű munkásokhoz kötött középfokú szakképesítés	277	419	369	485	333	20,2	-31,3
Felsőfokú szakképesítések	92	102	76	113	81	-12,0	-28,3
Felsőfokú iskolarendszerű képzés	199	105	92	140	116	-41,7	-17,1
Felsőfokú iskolai végzettségű munkásokhoz kötött felsőfokú szakképesítések	8	3		4		...	...
Összes új álláshely	2 444	2 025	2 216	2 761	2 075	-15,1	-24,8

Forrás: NMKH MK

A következő táblázat a középfokú képesítésekhez kötött álláshelyek közül a legkeresettebb, - legalább 25 főt elérő - szakmákat mutatja be 2012-ben. Számos szakma, munkakör (kőműves, festő és mázoló, lakatos, mezőgazdasági és ipari gép (motor) karbantartója, javítója munka- és termelésszervező, egyéb ügyintéző, általános irodai adminisztrátor) esetében a kereslet egy jelentős részét a másodlagos munkaerőpiac jelezte, ahol az értéktérítő közfoglalkoztatás segítette jövedelemhez a munkaerő-piacról kiszorult szakembereket.

A szakképzett ügyfelek egy részére viszont kifejezetten vagy nagyrészt az elsődleges munkaerő-piac tartott igényt. Döntően a szolgáltatási területek (kereskedelem: bolti eladó, vendéglátás: szakács, pultos, szállítás: tehergépkocsi-vezető), valamint a feldolgozóipar egyes ágazatai (fémalapanyag és fémfeldolgozási termék gyártása, villamos berendezés gyártása, járműgyártás, gép, gépi berendezés gyártása: hegesztő, lángvágó, lakatos, élelmiszer-, ital-, dohánytermék gyártása: pék, édesipari termék-gyártó, húsfeldolgozó, textília, ruházat, bőr és bőrtermék gyártása: szabó varrónő), de az egészségügyi, szociális ellátás (szociális gondozó, szakápoló) is jelentős keresletet mutatott.

32. táblázat

Középfokú szakképesítéshez kötött álláshelyek Nógrád megyében 2012-ben

Megnevezés	Új álláshelyek száma	Ebből közfoglalkoztatás hoz kapcsolódó
5113 Bolti eladó	178	
7511 Kőműves	144	96
3910 Egyéb ügyintéző	100	83
4112 Általános irodai adminisztrátor	100	44
7333 Mezőgazdasági és ipari gép (motor) karbantartója, javítója	85	59
3513 Szociális gondozó, szakgondozó	76	8
7321 Lakatos	68	12
8417 Tehergépkocsi-vezető, kamionsofőr	66	
3161 Munka- és termelésszervező	46	46
7325 Hegesztő, lángvágó	40	1
5134 Szakács	38	1
5133 Pultos	33	
7535 Festő és mázoló	33	21
6212 Fakitermelő (favágó)	31	3
7114 Pék, édesipartermék-gyártó	29	
7212 Szabó, varró	29	
5254 Vagyonőr, testőr	28	
5259 Egyéb személy- és vagyonvédelmi foglalk.	28	25
7111 Húsfeldolgozó	27	
7524 Épületvillamossági szerelő, villanszerelő	25	4

Forrás: NMKH MK

3.11.4. A rövidtávú munkaerő-piaci prognózis 2013-ra vonatkozó előrejelzései

A munkaügyi szervezet 1991 szeptembere óta végez adatfelvételt a munkáltatók körében a munkaerő-piaci prognózishoz. 2012 őszén is sor került a reprezentatív felmérésre a szervezetek 2012., illetve 2013. év végéig kitekintő várakozásait illetően. A prognózishoz 238 nógrádi munkáltató szolgáltatott adatot, köztük a megye legnagyobb vállalkozásai.

A mintába került gazdálkodó egységek statisztikai állományi létszáma 2012. szeptember elején 13 131 fő volt, amit 2013 azonos időszakára 13 324 főre prognosztizáltak, vagyis számottevő létszám-bővítésben továbbra sem gondolkoztak a cégvezetők.

2012. szeptember-októberben a munkáltatók kétharmada úgy vélte, hogy 2013-ban hasonló számban lesznek a dolgozói, mint egy évvel korábban voltak. A létszámkibocsátást prognosztizálók aránya meghaladta a 11%-ot, míg létszámbővítést csaknem minden 4. vállalkozás tervezett.

32. táblázat

A 2013. évi létszámgazdálkodás főbb adatai a cégek információi alapján

Megnevezés	Érintett cégek száma (db)	Érintett létszám (fő)
Munkaviszony megszűnés (elbocsátással együtt)	51	1 006
Létszámfelvétel	67	1 188

Forrás: NMKH MK

Az előző adatok szerint **2013-ban a megkérdezett munkáltatóknál összességében a dolgozói létszám szinten tartásával számoltak, ugyanis 1 188 fős felvétel mellett 1 006 fős elbocsátás, illetve egyéb okra visszavezethető létszámkiáramlás szerepelt terveikben.**

A cégek egy részénél tényleges létszámmozgás nem lesz a jelzett ki-, illetve beáramlás ellenére sem, ugyanis a határozott idejű szerződéssel foglalkoztatottak adatai mind a kilépők, mind a belépők között szerepelnek többnyire. **A legnagyobb létszámmozgást a kereskedelem (bolti eladó, bolti pénztáros, jegypénztáros, húsfeldolgozó, pultfeltöltő, árufeltöltő, vagyonőr) és a feldolgozóipar egyes területein tevékenykedők (hegesztő, lángvágó, lakatos, kézi csomagoló, egyszerű ipari foglalkozású, egyéb termék-összeszerelő, ruházati gép kezelője és gyártósor mellett dolgozó, egyéb, máshova nem sorolható feldolgozóipari gép kezelője, rakodómunkás, mechanikai gép-összeszerelő) prognosztizálták, ott viszont minőségi munkaerő-csere is várható.**

A megye legnagyobb munkáltatóitól származó adatokat is felölelő felmérés alapján **egyelőre nem beszélhetünk a foglalkoztatás érezhető bővüléséről a versenyszférában.**

A kedvezőtlen gazdasági környezetben is van azonban pár vállalkozás, ahol lehetőség nyílik létszámnövelésre. E cégektől kapott információk szerint 48 munkakörnél lehetséges kisebb-nagyobb keresletbővülést prognosztizálni. Az ide tartozó foglalkozások

között 19% közeli azok aránya, amelynél 2013-ban a növekmény 10 fő feletti lehet. Ezek a következők: ruházati gép kezelője, bőrdíszműves, bőröndös, bőrtermék-készítő, -javító, bolti pénztáros, jegy-pénztáros, egyéb termék-összeszerelő, mechanikaigép-összeszerelő, bolti eladó, húsfeldolgozó, lakatos, egyszerű ipari foglalkozású.

Az adatok vizsgálatából kiderült, hogy 24-féle munkakör esetében csak létszámfelvételt jeleztek a vállalatvezetők, melyek nagysága 1 és 36 fő között változik, s döntően szakképzett, illetve felsőfokú végzettségűekre irányul.

A teljesség igénye nélkül ezek a következők: cukrász, festő és mázoló, kéményseprő, épületszerkezet-tisztító, minőségbiztosítási technikus, gépjármű- és motorkarbantartó, -javító, villamos gépek és készülékek műszerésze, javítója, gépészmérnök, villamosmérnök, vegyésztechnikus.

Ezzel egy időben viszont 14-féle olyan munkakör is akad, amelyeknél csak kiáramlás várható, s melyek nagysága 1 és 29 fő között változik. Ezek döntően szellemi foglalkozásúakat érinthetnek, míg a legnagyobb létszám a gyümölcs- és zöldségfeldolgozók, -tartósítók, valamint a pékek, édesipari termék-gyártók közül kerülhet ki.

A válság kiteljesedésével jelentősen csökkent azon cégek száma, aránya, amelyek munkaerőhiányról számoltak be. A megrendelések visszaesése, a termelés csökkentése miatt a vállalkozások többsége kevesebb dolgozóval végzi tevékenységét.

A felméréskor 18 munkáltató tizenötféle munkakört jelölt meg, amit legalább egy hónapja nem tudtak betölteni. A munkaerő-hiánnyal küzdők 47 főt vettek volna fel a betöltetlen álláshelyekre,

A korábbi felmérésekhez hasonlóan a szakképzett dolgozók hiányával szembesültek a legtöbben, de viszonylag magas volt diplomásoknak szóló lehetőségek száma is.

Megyénk területén munkakörönként 1-10 fős munkaerőhiányt jeleztek a cégvezetők, melyek a következő táblázatban láthatók.

33. táblázat

A tartósan betöltetlen álláshelyek száma a válaszadók körében 2012 őszén Nógrád megyében

FEOR	Foglalkozás megnevezése	Tartósan betöltetlen álláshelyekkel rendelkező cégek száma	Tartósan betöltetlen álláshelyek (hiányzó foglalkoztatottak) száma
		(db)	(fő)
2117	Vegyészmérnök	1	1
2118	Gépészmérnök	2	2
2121	Villamosmérnök (energetikai mérnök)	1	2
2122	Villamosmérnök (elektronikai mérnök)	1	1
2137	Minőségbiztosítási mérnök	1	1
2513	Könyvvizsgáló, könyvelő, könyvszakértő	1	1

FEOR	Foglalkozás megnevezése	Tartósan betöltetlen álláshelyekkel rendelkező cégek száma	Tartósan betöltetlen álláshelyek (hiányzó foglalkoztatottak) száma
		(db)	(fő)
3161	Munka- és termelészszerző	1	1
7212	Szabó, varró	1	10
7232	Nyomdász, nyomdai gépmester	1	1
7321	Lakatos	1	2
7323	Forgácsoló	3	4
7334	Mechanikaigép-karbantartó, -javító (műszerész)	1	1
7524	Épületvillamossági szerelő, villanyszerelő	1	10
8126	Papír- és cellulóztermék-gyártó gép kezelője és gyártósor mellett dolgozó	1	2
9331	Egyszerű mezőgazdasági foglalkozású	1	8
Összesen		18	47

Forrás: NMKH MK

A kedvezőtlen piaci, gazdasági körülmények következtében a munkáltatók több mint 60%-a közepes kapacitás-kihasználtsággal működött a felméréskor, s a termékeik iránti keresletet néhány kivétellel alacsony vagy közepes szintűnek minősítették. A 2013. évi várakozásaik is többnyire pesszimisták, a tíz fő feletti vállalkozások 71 %-a nem remélte a termékeik, szolgáltatásaik iránti kereslet bővülését, ezáltal nagyrészt üzleti helyzetük javulását sem, s így 43,2 %-uk ez évre nem tervezett beruházást, fejlesztést. Mindez magyarázatot ad az imént vázolt létszám-alakítási terveknek.

3.11.5. Uniós források a foglalkoztatás bővítésében

A halmozottan hátrányos helyzetű munkavállalók munkaerő-piaci esélyeinek javítása terén egyre nagyobb szerepet töltenek be a hazai társfinanszírozású, de alapvetően uniós források terhére kialakított programok, melyek egy vagy több, jól körülhatárolt álláskeresői réteg munkaerő-piaci helyzetének javítását szolgálják több, egymásra épülő, az egyedi igényekhez, szükségletekhez is lehetőség szerint igazodó támogatási eszköz alkalmazásával.

Nógrád megye területén a Társadalmi Megújulás Operatív Program 1.1 intézkedése keretében több kiemelt program működött, illetve működik, melyek

- a TÁMOP 1.1.1 „Megváltozott munkaképességű emberek rehabilitációjának és foglalkoztatásának elősegítése”
- a TÁMOP 1.1.2 „Decentralizált programok a hátrányos helyzetűek foglalkoztatásáért” és
- a TÁMOP 1.1.3 „Út a munka világába” címet viselték/viselik.

A TÁMOP 1.1.1 és 1.1.3 programok az álláskeresők egy-egy speciális célcsoportjának bevonására adtak lehetőséget – rehabilitációs járadékban részesülő, részleges munkaképesség-csökkenést elszenvedett, megváltozott munkaképességű személyek, illetve rendszeres szociális segélyezettek –, ezért e programok alapvetően a

munkaerőpiacon fokozott hátránnyal küzdők helyzetének javítását szolgálták, a foglalkoztatás bővítésében szerepük elenyésző volt. A *TÁMOP 1.1.2 program ugyanakkor a rendelkezésre álló forrás nagysága és hat célcsoportja révén az álláskeresők számos rétegének nyújtott/nyújt segítséget.*

A 2008. január 1-től 2011. április 30-ig tartó *TÁMOP 1.1.2 program megvalósítása során megyei szinten összesen 1 998 fő, többszörösen hátrányos helyzetű álláskereső bevonására került sor.* 2010 végén befejeződött a bevonási időszak, de a támogatott foglalkoztatások 2011-ben tovább folytatódtak. A program során indított képzésekbe *1 286 fő kapcsolódott be, míg 1 280 főt képzést vagy humánszolgáltatást követően valamilyen támogatás mellett sikerült munkához juttatni, melyhez 1 614,8 millió Ft támogatási összeg kapcsolódott.*

A program keretében kiemelt szerep jutott az egyén helyzetét lényegesen javító, az egyén törekvéseivel és a regionális munkaerőpiaccal összhangban álló képzéseknek. A régiós program képzési kínálata Nógrád megye területén 14 szakmacsoportra, illetve különféle betanító, informatikai és nyelvi képzésekre terjedt ki. A több mint 40-féle szakképzésnek köszönhetően *1 169 fő jutott első vagy a korábbinál hasznosíthatóbb szakmához. Ennek eredményeként szinte második képzésben részt vevő álláskereső elhelyezkedett.*

Az álláskeresők részvételével megvalósított képzéseket az 1. számú melléklet tartalmazza.

A *TÁMOP 1.1.2 projekt szellemiségét és céljait 2011. május eleji indulással az Új Széchenyi Terv keretében a TÁMOP 1.1.2 „Decentralizált programok a hátrányos helyzetűek foglalkoztatásáért (Decentralizált programok a konvergencia régiókban)” című program viszi tovább.* A projekt III. szakaszában a program *eszközeit hat célcsoportra, vagyis a leghátrányosabb helyzetű álláskeresőkre koncentrálja, melyek: alacsony iskolai végzettségűek vagy elavult szakképzettséggel rendelkezők; pályakezdők, fiatalok; 50 év felettiek; GYES-ről, GYED-ről, ápolási díjról visszatérők; FHT-ben részesülők; továbbá tartós munkanélküliséggel veszélyeztetettek.*

Az öt éven átívelő program megvalósítására Nógrád megye közel 3,68 milliárd Ft-ot használhat fel, s ebből közel 4 400 fő bevonását tervezi a Nógrád Megyei Kormányhivatal Munkaügyi Központja, akik a képzések és a támogatott foglalkoztatás révén visszakkerülhetnek, vagy beléphetnek a dolgozók sorába. A programterv szerint a képzéseket a projekt ezen szakaszában is kiemelt figyelem kíséri, s legalább a bevont létszám felét szakképzés megkezdését elősegítő képzés (felzárkóztató képzés), munkáltatói igényre alapozott kompetencia-alapú (betanító) képzés, OKJ szerinti szakképesítést nyújtó képzés, illetve a foglalkoztatás sajátosságait figyelembe vevő specifikus képzési modul valamelyikébe irányíthatják a kirendeltségek az álláskeresők igényeinek figyelembe vételével.

A program kezdetétől 2012 végéig bevont ügyfelek száma elérte a 2 440 főt. Közülük 1 116 fő támogatott képzés résztvevője lett, míg 1 597 fő támogatásunk mellett elhelyezkedett, 19 fő pedig önfoglalkoztatóvá vált (egy személy többféle támogatást is

kaphatott a programelemek egymásra épülésének köszönhetően). A program velejárója a személyre szabott humánszolgáltatás, amelyet minden részt vevőnek biztosított volt.

E program keretein belül valósul meg a „*Munkaerő mobilitás elősegítése*” elnevezésű *pilot programot*. A Győrben aláírt partnerségi megállapodás eredményeként 160 fémipari, főként forgácsoló - borsodi és nógrádi - szakember érkezik a győri és városkörnyéki kis- és középvállalkozáshoz. Számukra a program három hónapos képzéssel indul, amelynek során olyan ismereteket szereznek meg, amelyekre a foglalkoztató vállalatoknak szükségük van.

2011-2012-ben elindult, illetve a 2013-ra tervezett képzések szakirányi szerkezete hasonló a korábbi programszakaszra jellemző struktúrához, de reagálva a direkt munkáltatói igényekre, illetve egy-egy kistérség keresletére új képzések is bekerültek a kínálatba.

Az „*Újra tanulok!*” című *kiemelt projekt* (TÁMOP-2.1.6-12/1-2012-0001) olyan országos jelentőségű program, amelyet a Nemzeti Munkaügyi Hivatal a fővárosi és megyei kormányhivatalokkal közösen valósít meg a 2012. április 23. és a 2015. április 22. közötti időszakban.

A program általános célja a felnőtt lakosság képzettségi színvonalának növelése, a felnőttképzésben résztvevők számának és arányának bővítése, a felnőttek tanulási kedvének javítása, a munkaadók szakképzett munkaerővel való jobb ellátása.

A program keretében

- a Startmunka mintaprogramhoz kapcsolódó mezőgazdasági képzések,
- az országos közfoglalkoztatáshoz kapcsolódó képzések,
- általános képzések, ezen belül elsősorban munkáltatói háttérrel rendelkező képzések

támogatására nyílik lehetőség.

**Nógrád megyében a TÁMOP 1.1.2 program keretében megvalósuló képzések listája
(III. szakasz, 2011-2013. év)**

2011. évi indítás	2012. évi indítás
Alapfokú angol "komplex" típusú nyelvvizsgára felkészítő	7-8 osztály felzárkóztató + erdőművelő
Betegkísérő	Alapfokú angol "komplex" típusú nyelvvizsgára felkészítő
C + CE kat. + GKI	Alapfokú német "komplex" típusú nyelvvizsgára felkészítő
C kat. jogosítvány+GKI	Ápolási asszisztens
CNC forgácsoló	Biztonsági őr + fegyveres biztonsági őr
Erdőművelő+motorfűrész-kezelő	Bolti hentes
Fakitermelő	CNC forgácsoló
Fogyóelektródás védőgázás ívhegesztő+ minősítés	Csontozó munkás
Kerti munkás	Élelmiszer- és vegyiáru-eladó
Középfokú angol "komplex" típusú nyelvvizsgára felkészítő	Fogyóelektródás védőgázás ívhegesztő+ minősítés
Középfokú német "komplex" típusú nyelvvizsgára felkészítő	Informatikai hálózattervező-és üzemeltető
Napenergia hasznosító berendezések szerelése, beüzemelése és szervizelése	Középfokú angol "komplex" típusú nyelvvizsgára felkészítő
Pályázatíró + angol alap	Minősített hegesztő (minősítés AWI)
Pályázatíró+projektmenedzsment	Raktárkezelő + Targoncavezető + hatósági vizsga
Pék	Szakács
Szakács	Számítógép-szerelő, -karbantartó
Számítástechnikai szoftverüzemeltető+AUTO CAD	Szerkezetlakatos
Személyes ügyfélszolgálati asszisztens	Szociális gondozó és ápoló
Szociális gondozó és ápoló	Társadalombiztosítási és bérügyi szakelőadó
Társadalombiztosítási ügyintéző	Textiltermék összeállító
Tisztaság-technológia szakmunkás	Tisztítás-technológiai szakmunkás + Tisztítás-technológiai vezetőüléssel gépkezelő
2013. évi tervezett indítás	
7-8. osztály felzárkóztató	Könnyűszerkezetes Zéró Energiaházak szerelése, beüzemelése, karbantartása
8.osztály felzárkóztató	Középfokú angol "komplex" típusú államilag elismert nyelvvizsgára felkészítő
7-8 osztály felzárkóztató+erdőművelő	Középfokú német "komplex" típusú államilag elismert nyelvvizsgára felkészítő
7-8 osztály felzárkóztató+kerti munkás	Közbeszerzési referens
Anyagbeszerző	Logisztikai ügyintéző
Alapfokú angol "komplex" típusú államilag elismert nyelvvizsgára felkészítő	Mentőápoló
Alapfokú német "komplex" típusú államilag elismert nyelvvizsgára felkészítő	Mezőgazdasági erő-és munkagépkészítő+ Őnjáró betakarítógép kezelője+ Mezőgazdasági és erdészeti gépkészítői engedély
Ács, állványozó	Mérlegképes könyvelő

2013. évi tervezett indítás	
Biztonsági ór+fegyveres biztonsági ór	Minősített hegesztő (minősítés AWI, TÜV minősítés)
Bolti hentes	Minősített hegesztő (Fogyóelektródás eljárás CO TÜV minősítés)
Bördísműves	Pék
CNC-forgácsoló	PLC programozó
C+CE kat. jog.+ GKI	Raktárkezelő+Targoncavezető+hatósági vizsga (3.3.2.4 és 3.3.1.2.típusokra)
C+GKI	Targoncavezető+hatósági vizsga (3.3.2.4 és 3.3.1.2. típusokra)
D kat. jogosítvány+GKI.	Szakács
Élelmiszer-és vegyi áru eladó	Számítógép-szerelő, -karbantartó
Fakitermelő (+erdészeti gépkezelői jogosítvány)	Szárazépítő
Fogyóelektródás védőgázás ívhegesztő+ minősítés	Személyes ügyfélszolgálati asszisztens
Földmunka-, rakodó-és szállítógép kezelő+hatósági (4.5.1.1. típusú hidraulikus gumikerekű homlokrakodó munkagépek kezelésére kiképezve)	Szerkezetlakatos
Gyakorló ápoló	Szobafestő
Gépiró, szövegszerkesztő	Táskajavító
Gépjárművezetői Képesítési igazolvány (GKI)	Szociális gondozó és ápoló
Gyógynövénytermesztő	Társadalombiztosítási és bérügyi szakelőadó
Gyorséttermi- és étel-eladó	Textiltermék összeállító
Hidegburkoló	Tisztítás-technológiai szakmunkás+tisztítás-technológiai vezetőüléssel gépkezelő
Ingatlan fenntartó, karbantartó	Töltőállomás-kezelő
Kisteljesítményű kazán fűtő (max. 2 tonna)	Útépítő-és karbantartógép kezelő+ hatósági vizsga
Kereskedelmi ügyintéző	Veszélyesáru-ügyintéző
Kereskedő, boltvezető	Villanyszerelő
Kőműves	Volfrámlektrodás védőgázás ívhegesztő+ minősítés

4. A megyei szakképzés és a megyei területfejlesztés kapcsolata

A megyei gazdaságfejlesztés és ennek részét képező humánerőforrás tervezés felelőseit és hatásköreit több jelenleg érvényben lévő jogszabály is szabályozza:

- Területfejlesztési koncepció és Területfejlesztési program – megyei önkormányzat (1996.évi XXI. törvény szerint)
- Szakképzés-fejlesztési koncepció – megyei fejlesztési és képzési bizottság (MFKB) (2011. évi CLXXXVII. törvény)
- Köznevelés-fejlesztési terv - Megyei szakképzési terv – Oktatási Hivatal (2011. CX. törvény)

A területfejlesztésről és a területrendezésről szóló **1996. évi XXI. törvény 13.§ (2) bekezdés b) pontja** kimondja: „A megyei önkormányzat kidolgozza és elfogadja a megye hosszú távú területfejlesztési koncepcióját (a továbbiakban: megyei területfejlesztési koncepció), illetve - a megyei területfejlesztési koncepció és területrendezési terv figyelembevételével - a megye fejlesztési programját és az egyes alprogramokat.”

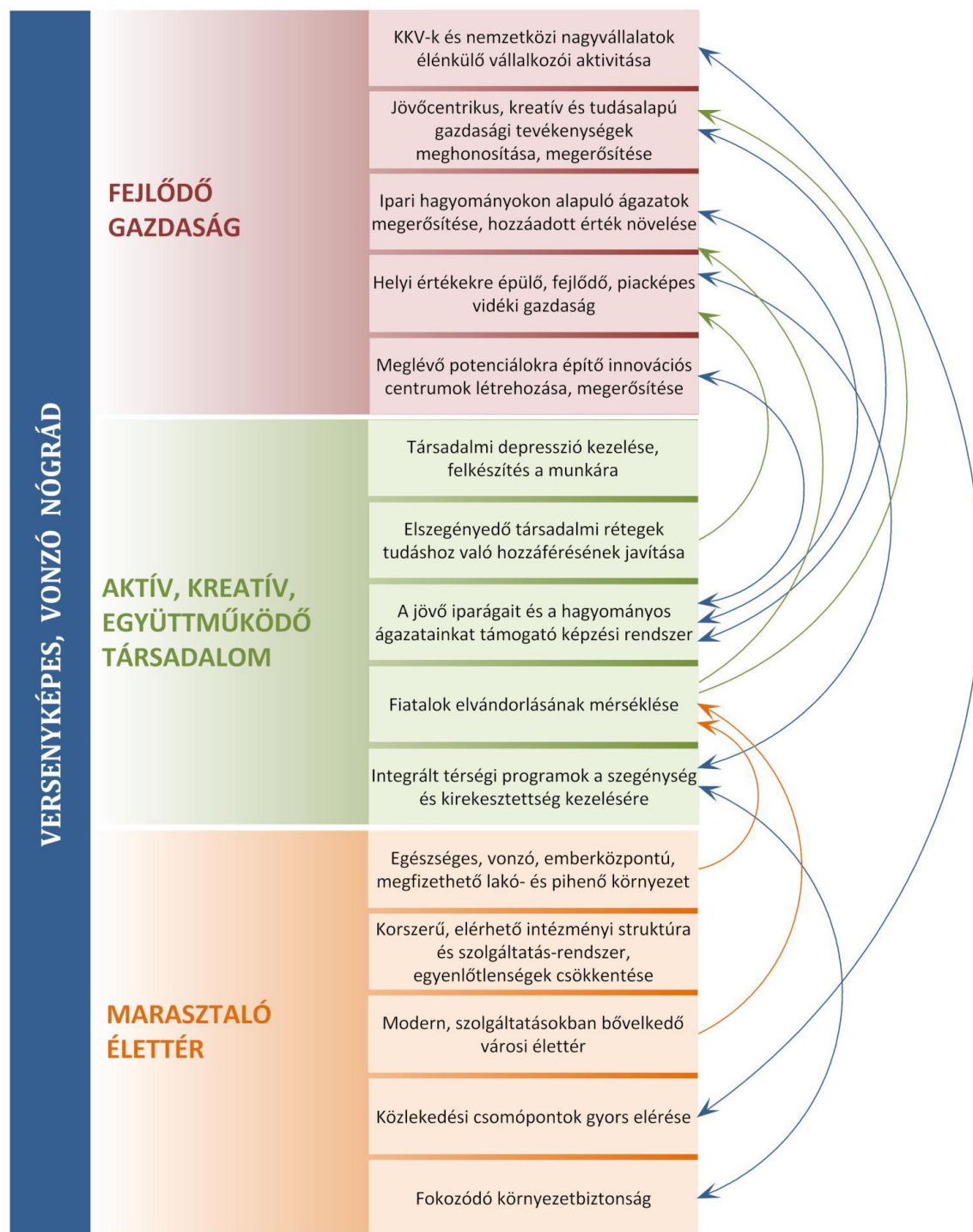
A szakképzésről szóló **2011. évi CLXXXVII. törvény 82.§ a) pontja** a megyei fejlesztési és képzési bizottságok feladatkörébe utalja az iskolarendszerű szakképzés fejlesztésének az adott megyére vonatkozó, a szakképzés irányainak és beiskolázási arányainak rövid és középtávú tervét tartalmazó koncepcióját (**szakképzés-fejlesztési koncepció**), egyúttal azt is kimondja, hogy ez a koncepció a **megyei területfejlesztési koncepció és területfejlesztési program** részét képezi.

Nógrád Megye Önkormányzatának Közgyűlése 2012 novemberében fogadta el a **Nógrád Megyei Területfejlesztési Koncepció** helyzetfeltáró anyagát. Ebben az intézményrendszer feltárása keretében az oktatási rendszerről is szó esik.

Magában a koncepcióban, amit 2013 áprilisában fogad el a megyei közgyűlés, megfogalmazásra kerül

- a jövőkép,
- a célrendszer,
- a térhasználati elvek,
- a megye stratégiai térstruktúrája,
- a fejlesztés eszköz és intézményrendszere.

A területfejlesztési koncepcióban megfogalmazott célok és azok összefüggésrendszere:

A szakképzés-fejlesztés a koncepció alapján a következő célokon és programokon, akciókon keresztül valósulhat meg:

Elszegényedő társadalmi rétegek tudáshoz való hozzáféréseinek javítása

- bentlakásos intézmények fejlesztése az iskola előkészítéstől a középiskoláig („Esély Campus” Program)
- új típusú, a munkahelyi integrálásra orientált felnőttképzési programok elindítása

A jövő iparágait és a hagyományos ágazatainkat támogató képzési rendszer

- kreativitás-fejlesztés az óvodától a főiskoláig
- a megyei szakképzés igazítása a munkaerő-piaci igényekhez
- emelt szintű műszaki, agrár és élelmiszer technikus képzés újraindítása

Fiatalok elvándorlásának mérséklése

- komplex helyi programok a fiatalok megtartására.

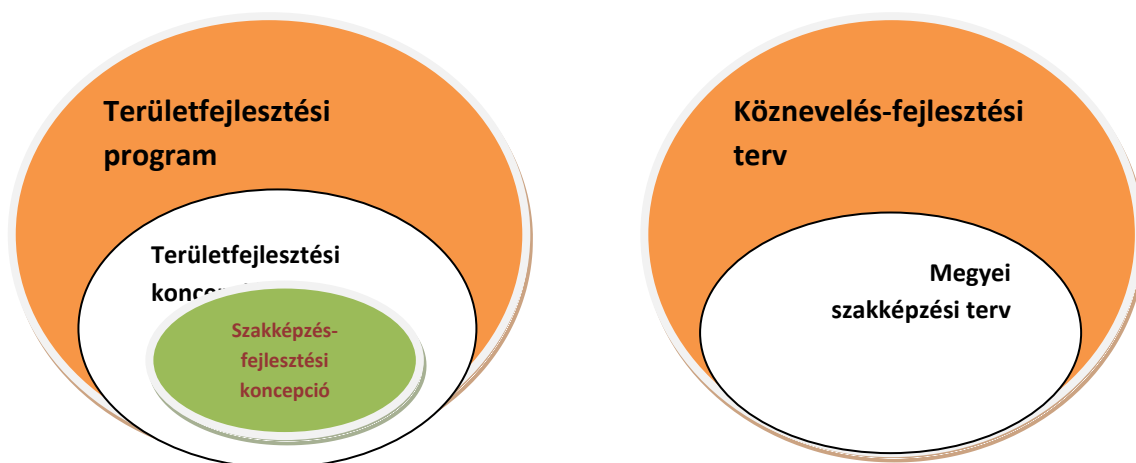
A területfejlesztésről és a területrendezésről szóló **1996. évi XXI. törvény alapján** a területfejlesztési koncepció és területfejlesztési program részét képezi majd a szakképzés-fejlesztési koncepció.

A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. tv. 75.§ (1) bekezdése értelmében, az oktatásért felelős miniszter az Oktatási Hivatal előterjesztése alapján a kormányhivatalok közreműködésével, **megyei szintű bontásban feladat-ellátási, intézményhálózat-működtetési és köznevelés-fejlesztési tervet készít, amelynek része a megyei szakképzési terv. Az OH a megyei szakképzési terv elkészítéséhez beszerzi a szakképzésért és felnőttképzésért felelős miniszter véleményét.**

Az Oktatási Hivatal első alkalommal **2013. április 30-ig** kell, hogy elkészítse a köznevelési fejlesztési tervet. Jelen szakképzés-fejlesztési koncepció alapját képezheti a megyei szakképzési tervnek.

A jogszabályok alapján nem tisztázott a szakképzés-fejlesztési koncepció és a megyei szakképzési terv viszonya. A tervek elkészítésének határidőiről megállapítható, hogy az egyes tervek elkészülésének határidői igen szorosak, és nem épülnek következetesen egymásra:

- Szakképzés-fejlesztési koncepció: nincs jogszabály által meghatározott határidő, a közvetett kapcsolatok figyelembevételével 2013. március 31.
- Területfejlesztési koncepció: 2013. február 28. (1254/2012 Korm. határozat)
- Területfejlesztési program: 2013. március 31. (1254/2012 Korm. határozat)
- Köznevelés-fejlesztési terv: 2013. április 30.

5. A megyei szakképzés és a köznevelési rendszer kapcsolata

Mint a fenti ábrán látható a megyei köznevelés-fejlesztési tervnek része a megyei szakképzési terv. Ez jól szemlélteti a terveken túl a két rendszer kapcsolatát is. Bár némileg kivételezett helyzetben van a köznevelésen belül **a szakképzés**, ettől függetlenül **része a köznevelési rendszernek**. Nagyon nehéz is lenne leválasztani róla, hisz ezer szállal kapcsolódnak össze. Az állami átvétellel pedig szinte lehetetlenné válik az elkülönülés.

Nógrád megyében a két rendszer szoros együttműködését az is erősíti, hogy 2012. december 31-én megszűnt a térségi integrált szakképző központ feladatait ellátó Nógrád Megyei Szakképzés-szervezési Társulás. 2013. január 1-jétől a TISZK feladatokat a szakképző intézmények látják el laza együttműködésben a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ salgótarjáni megyeközponti tankerületének irányításával.

A megyeközponti tankerület lett tehát a TISZK-es szakképző iskolák fenntartója, működtetője (ez még nem eldöntött minden intézmény esetében), valamint a TISZK-es szakmai feladatok irányítója is. A feladatok megvalósításában továbbra is aktívan közreműködnek a TISZK-hez tartozó szakképző iskolák.

A megyeközponti tankerület a fenti feladatokon túl irányítja még a megyei pedagógiai intézetet, a szakszolgálati feladatokat megyei szinten ellátó, valószínűleg összevonásra kerülő szakszolgálati feladatokat ellátó intézményeket, s fenntartóként eljár a salgótarjáni általános iskolák és gimnáziumok ügyeiben. Az tehát világosan látszik, hogy mivel mind a salgótarjáni járásban található általános iskolák, mind a gimnáziumok, mind a szakképző intézmények egy fenntartóhoz kerülnek, s a feladatok is koncentrálódnak, az együttműködés a köznevelési és a szakképzési rendszer között rendkívül szoros lesz a jövőben is.

A járási tankerületek általános iskoláival a szakképző intézmények leginkább a pályaválasztás és a beiskolázás kapcsán kerülnek majd továbbra is kapcsolatba. Miután azonban Nógrád megye igen kis megye, vélhetően a kapcsolat a rendszer ezen elmeivel is fennmarad.

A kapcsolat a két rendszer között azért is szoros lesz, mert az irányítást a szakképző intézmények esetében továbbra is közösen látja el a köznevelési intézményeket irányító Emberi Erőforrás Minisztériuma és a Nemzetgazdasági Minisztérium.

6. SWOT analízis a Nógrád megyei szakképzésre vonatkozóan

Erősségek

Koherens törvényi szabályozás
 Stabil, nagy múltú iskolarendszer
 Megvalósult és folyamatban lévő innovációk, fejlesztések
 Differenciált szakma-struktúra
 Rendelkezésre álló személyi és tárgyi feltételek
 Meglévő kapcsolatok a szakmai gyakorló helyekkel, a gazdasági szférával
 Indokolatlan képzési párhuzamosságok megszüntetése megtörtént
 Az RFKB döntések következetes végrehajtásának eredményeként a képzési kínálat sokban igazodott a munkaerő-piaci kereslethez
 A 18-19 évesek jelentős része iskolai éveit meghosszabbítva szakképzésbe, esetleg felsőfokú szakképzésbe kapcsolódik be
 A tanulószereződéses képzésben részt vevő diákok száma összességében emelkedett az elmúlt években a gazdasági válság ellenére is
 A vállalatok relatíve elégedettek a pályakezdőkkel (országos adat)

Gyengeségek

A kereslet és kínálat összhangja se az iskolarendszerű, se az iskolarendszeren kívüli képzés vonatkozásában nem teremtődött meg teljes egészében
 Bizonyos szakmákban évek óta túlképzés van (pl. fodrász), míg másokat hiányszakmaként jelölünk
 A gyakorlati képzésbe való bekapcsolódás hajlandósága a cégek részéről az előző években visszaesést mutatott
 Az alapfokú szakképzés felé többnyire a gyengébb tanulmányi eredményekkel rendelkező fiatalok nyitottak
 A pályaválasztóknak csak töredéke kerül be szakképző évfolyamra 14-15 éves korában
 A diákok nagy része rendszerint nem a munkaerő-piaci igények, hanem a helyi képzési kínálat alapján választ iskolát, szakmát
 A szakiskolai képzés presztízsvesztése tartós
 A szakiskolákba belépő tanulók átlag alatti iskolázottsági szintje, tanulási szokásai és motiváltsága
 A kínálat nagyrészt a „fiús” szakmákra koncentrálódik, miközben a lányok lehetőségei jelentősen korlátozottak
 A megye lakónépessége több mint két évtizede tartósan fogy
 Alacsony iskolázottsági mutatók
 A roma népesség magas aránya és alacsony iskolázottsága
 Erőteljes eltérések a megyében, gazdasági és oktatási szempontból egyaránt
 Kritikusnak számító foglalkoztatási, munkanélküliségi mutatók
 Többnyire stagnáló, illetve negatív tendenciák a gazdasági folyamatokban
 A munkaviszony keretében dolgozók számának folyamatos csökkenése
 A húzóágazatnak számító gépipar még nem állt talpra
 Az iskolarendszerű oktatásból kiáramló pályakezdő fiatalok elhelyezkedési gondokkal küzdenek
 Az álláskereső pályakezdők összetétele a munkaerő-piaci esélyek szempontjából rendkívül kedvezőtlen
 A foglalkoztatás a versenyszférában sem bővül
 A kistérségek jelentős foglalkoztatási gonddal küzdenek
 A jövedelmek jelentősen elmaradnak az országos átlagtól

Lehetőségek

Az EU oktatáspolitikájában jelentős figyelem fordul a szakképzés felé
 Uniós fejlesztési pénzek felhasználása
 Oktatók, szakoktatók, valamint tanulók EU-s programokban való részvétele
 A közigazgatási és oktatási reform hatékonyságnövelő megvalósítása
 Szakmai kapcsolatok erősítése a vállalkozásokkal
 A megye határain túlnyúló oktatási vonzás
 Határmenti együttműködések kiépítése
 Intézmény integráció megvalósítása múltbéli kapcsolatokra alapozva
 Túlkereslet kielégítése egyes szakmákban
 Tanulószerződések számának növelése
 A szakiskolák presztízsvesztésének megállítása
 A munkaerő-piaci igényekhez igazodó képzések indítása
 A munkaügyi szervezet tapasztalatainak felhasználása a pályaválasztásban, pályaaorientációban
 Támogatások kihelyezésével a kkv-k foglalkoztatásban, munkahelyteremtésben betöltött pozíciójának erősítése
 A jogszabály-változásoktól függően:
 - a jelenlegi TISZK-ek új helyének, feladatának és mozgásterének meghatározása
 - szakmai felügyeleti rendszer kialakítása a képzés minőségének biztosítása érdekében
 - valós adatokat rögzítő, hiteles pályakövetési rendszer kialakítása
 - a legjobb arányban elhelyezkedő pályakezdőket képző intézmények, valamint pedagógusok és szakoktatók elismerése
 - a szakképző intézményekben dolgozó pedagógusok, szakoktatók képzésének és továbbképzésének központi támogatása
 - átfogó, központi program a szakképző intézményekben bekövetkező lemorzsolódás mértékének csökkentése érdekében
 - a lemorzsolódás csökkentésében élen járó szakképző intézmények „jó gyakorlatainak” összegyűjtése, intézményesítése
 - központi támogatás biztosítása azon gazdálkodó szervezetek részére, amelyek folyamatosan és jelentős számban biztosítanak gyakorlati képzési lehetőséget, és tanulószerződést a fiatalok számára
 - a pályakezdő pedagógusok számára központi szabályozás a tekintetben, hogy a gyakornoki éveiket szakképző intézményekben töltsék

Veszélyek

A gazdasági válság általánosságban veszélyt hordoz a szakképzés számára a munkahelyteremtés területén
 A gazdasági válság bizonyos gazdasági szektorok tartós leépüléséhez vezethet, amely jelentősen kihat az egyes oktatás-képzési profilokra, intézményekre
 A megyén belüli térségi, kistérségi, települési különbségek további növekedése
 A roma népesség növekvő aránya, iskoláztatási mutatóik romlása
 Eltartottak növekvő aránya
 Nógrád megye lakosságának korösszetétele az országosnál kedvezőtlenebb, így a demográfiai öregedés folyamata intenzívebb, mint más megyékben
 Alacsony tanulási motivációk, tanulási nehézségek, magas lemorzsolódási arány
 A intézmény racionalizálás negatív hatást válthat ki
 A középiskolás korosztály létszámcsökkenése kapacitás fölösleget eredményez
 Hátrányos helyzetű csoportok egyre inkább marginalizálódnak, a társadalmi feszültségek nőnek
 Megfelelő munkahelyek hiányában, alacsony jövedelmek mellett a képzett munkaerő elvándorlásának mértéke nő
 Az alacsony jövedelmek miatt egyes szakmákban munkaerő-hiány alakul ki
 A gazdaságpolitikai tényezők kedvezőtlen alakulása miatt a befektetési érdeklődés alacsony marad a hátrányos helyzetű kistérségekben és településeken
 A képzőhelyek, valamint a tanulószerződések száma és számaránya nem növekszik
 A gyakorlati oktatáshoz megfelelő képzettségű és végzettségű szakoktatók száma csökken, oktató hiány keletkezik
 Csökken a tanulólétszám a középfokú köznevelési és szakképző intézményekben, elsősorban a szakiskolákban
 A szakképző intézmények nevelőtestületeiben 5-10 éven belül létszámhiány lép fel
 Az ösztöndíjrendszer megszüntetésével csökken a hiány-szakképesítésekben tanulók száma
 A fiatalok körében népszerű szakmák egy részére nem, vagy a kínálattól messze elmaradó kereslet mutatkozik a munkaerő-piacon
 A cégek nagy része elzárkózik a pályakezdekők alkalmazásától, a munkaadók a tapasztaltabb munkavállalókat fogadják szívesebben, a fiatalok a két-, vagy többféle szakmában otthonos álláskeresőkkal szemben is esélytelenebbek
 Az országszerte beszűkült munkaerőpiac nem kedvez a megyén kívüli elhelyezkedésnek, de az Európai Unió munkaerőpiaca is korlátozottá vált

IV. Konceptió

1. Nógrád megye szakképzés-fejlesztési koncepciója

Nógrád megye szakképzés-fejlesztési koncepciójának célja, hogy a Nógrád megye területén szakképzési tevékenységet folytató szervezetek, személyek számára irányt mutasson, hogy meghatározza a megye szakképzése szempontjából fontosnak, követendőnek tartott alapelveket, célokat.

A koncepcióban lefektetett alapelvek és irányok minden esetben összhangban vannak az európai uniós és az országos fejlesztési elvekkel, azok térségi szinten történő eredményes alkalmazását, megvalósítását szolgálják.

A koncepció hatálya, szerkezete

Területi hatálya:

Nógrád megye területe

Intézményi hatálya:

Nógrád megye területén bejegyzett, illetve ott szakképzési tevékenységet folytató, vagy azzal kapcsolatban álló intézmények, állami, önkormányzati szervezetek, gazdasági kamarák, gazdasági és munkavállalói szervezetek, vállalkozások és civil szervezetek

Tárgyi hatálya:

Az iskolarendszerű szakképzés és felnőttképzés.

Időbeni hatálya:

A koncepció hatálya 2020-ig tart, felülvizsgálata, módosítása leggyakrabban 5 évente történhet

A stratégia szerkezete:

A stratégia szerkezetileg három szintre tagolódik:

- stratégiai és
- rövid távú célok
- feladatok

A stratégiai célok:

A célok szintjén a stratégia átfogó, általános módon jelöli ki azt az irányt, melyet az alternatívák közül kiválasztva prioritásnak tart, és a stratégia hatálya alá tartozó szervezetek számára követendőként határoz meg.

Rövid távú célok:

A rövidtávú célok a stratégiai célokban megfogalmazott irányok megvalósításához szükséges feladatok, lépések, programok kijelölését tartalmazzák.

Feladatok:

A stratégiai feladatok a célok végrehajtásának konkrét lépésekre való lebontását jelentik. A feladatok tartalmazzák a célok eléréséhez szükséges akciókat, pilot projekteket, együttműködési és egyeztetési fórumok kialakítását, melyek működtetésével a jövőkében megfogalmazott eredmény elérhető.

2. Jövőkép

Vonzó, mindenki számára nyitott, aktuális, elérhető, életpálya-orientált, rugalmas és innovatív szakképzési rendszer megteremtése Nógrád megyében.

3. A Nógrád megyei szakképzés 2020. évi helyzetére vonatkozó átfogó elképzelés

2020-ra el kell érni, hogy a Nógrád megyei szakképzés az alábbiakat nyújtsa a szakképzésbe bekapcsolódók számára:

Vonzó és mindenki számára nyitott szakképzés magasan kvalifikált tanárokkal és szakoktatókkal, magas színvonalú infrastruktúrával, korszerű létesítményekkel

A munkaerő-piaci igények alapján folyamatosan megújuló, széles és gazdag kínálatot nyújtó rugalmas rendszer, mely lehetőséget ad a különböző oktatási és képzési alrendszerek (iskolai oktatás, szakképzés, felsőoktatás, felnőttoktatás) közötti átjárásra, és amely lehetővé teszi a nem formális és az informális tanulás, többek között a munkavégzés során szerzett kompetenciák elismerését

Szegregációmentes, befogadó oktatási környezet és módszertani gyakorlat

Magas színvonalú szakmai alapképzés, mely kulcskompetenciákat és szakmai kompetenciákat egyaránt biztosít a képzésben résztvevők számára

Könnyen hozzáférhető és életpálya-orientált szakmai továbbképzés, amely elősegíti a kompetenciák fejlesztését és az életpálya-váltást

Könnyen elérhető és magas színvonalú, koherens hálózatot képező tájékoztató, pályaorientációs, tanácsadó szolgálatok és pályakövetési rendszer

Újfajta tanítási/tanulási kultúrák (új pedagógusszerepek, minőségkultúra)

4. Stratégiai célok

- I. **A szakképzés és a gazdaság összhangjának megteremtése**
- II. **Az egész életen át tartó tanulás feltételeinek megteremtése**
- III. **Esélyegyenlőség biztosítása**
- IV. **Mobilitás növelése**
- V. **A szakképzés minőségének és hatékonyságának javítása**

5. Stratégiai célok kifejtése, operatív célok, feladatok

I. Szakképzés és gazdaság összhangjának megteremtése

Kihívások:

Olyan szakképzési rendszert kell megteremteni a megyében, ami mind struktúrájában, mind tartalmában eleget tesz a munkaerő-piaci igényeknek. El kell érni továbbá, hogy a végzett tanulók jelentős része lehetőleg Nógrád megyében és tanult szakmájában helyezkedjen el.

A stratégiai cél részletes kifejtése:

A jól működő szakképzés előfeltétele a rövid, valamint a középtávú munkaerő-piaci igények megjelenítése, ezek nyomon követése. Bár a jelenlegi válság nagyfokú bizonytalanságot okoz az előrejelzések területén, a szakképzett munkaerőre vonatkozó - a szakképzési struktúra folyamatos fejlesztését elősegítő - előrejelzések nélkülözhetetlenek. A minél megfelelőbb alkalmazkodást biztosító munkaerő-piaci információkat folyamatos adatgyűjtéssel, ezek elemzésével szükséges elérni. Ezeket a munkaerő-piaci információkat a szakképző iskolák és a felnőttképző intézmények visszacsatolhatják, s szükség szerint beépíthetik fejlesztési, képzési terveikbe.

A Cedefop előrejelzései a következő évtizedben szükséges készségekről azt mutatják, hogy **a technológiai változások következtében megnő majd a magas és a középszintű képzettséggel rendelkező személyek iránti kereslet**, és ennek az alacsonyán képzettek látják a kárát. Azokhoz a foglalkozásokhoz is, amelyek korábban jobbra alacsony szintű készségeket tettek szükségessé, egyre inkább középszintű vagy akár magas szintű képzettségre lesz szükség. Ez azt jelenti, hogy az alacsony szintű formális képesítéssel rendelkező – vagy képesítéssel egyáltalán nem rendelkező – emberek a jövőben egyre nehezebben találnak majd munkát. Egyre több jel mutat a foglalkoztatás polarizálódására is, ami azt jelenti, hogy a magas képzettségű munkavállalók bére nő, míg az alacsony képzettségű vagy képzettség nélküli munkavállalóké csökken. Ezt a tényt szükséges figyelembe venni mind a következő években zajló pályaaorientációs tevékenységben, mind a képzési struktúra kialakításában.

A gazdaság és a szakképzés összhangját a szakképzés tartalmának vonatkozásában is meg kell teremteni. A gazdálkodó szervezetek részéről általánosan elhangzó kifogás, hogy a végzett tanulók szakmai ismeretei nincsenek összhangban a gazdaság igényeivel. A tantervek, tananyagok gyakran nem tartanak lépést a technológiai fejlődéssel, és a tanulók nem rendelkeznek megfelelő, munkahelyi környezetben szerzett gyakorlati ismerettel. Fenti probléma orvoslását célozzák az új szakképzési törvény rendelkezései és a bevezetésre kerülő új kerettantervek.

A jövőre nézve figyelemmel kell azonban lennünk arra is, hogy a mai tanulók és diákok 2020-ban még karrierjük elején állnak majd, és legalább 30 év lesz még hátra szakmai pályafutásukból. Egyesek közülük olyan foglalkozásokat folytatnak majd, amelyek ma még nem léteznek, mások pedig olyanokat, amelyek eltűnőben vannak. Ahhoz, hogy a szakképzés által nyújtott ismeretek hosszú távon szorosabban kapcsolódjanak a változó munkaerő-piaci igényekhez, **jobban meg kell értenünk az újonnan megjelenő ágazatokat és készségeket, valamint a meglévő foglalkozásokban beálló változásokat.** Az érdekeltekkel együttműködve rendszeresen felül kell vizsgálnunk a foglalkoztatási és oktatási/képzési előírásokat, amelyek meghatározzák az adott bizonyítvány vagy diploma birtokosával szemben támasztható elvárásokat. Ez szorosabb együttműködést feltételez az igényelt készségek előrejelzésével aktívan foglalkozó érdekeltek között.

A szakképzés infrastruktúráját és módszereit is rendszeresen ki kell igazítanunk annak érdekében, hogy lépést tudjunk tartani az új termelési technológiák és munkaszervezés irányába történő elmozdulással.

A környezetbarát gazdaságra történő áttérés olyan nagy horderejű tendencia, amely számos munkahelyen és ágazatban van hatással a készségekre. A szükséges készségek között számos olyan van, amelyekre a jelenleg is létező foglalkozásokban is szükség van. Ez tulajdonképpen azt jelenti, hogy a munkaerő-piac a kialakulófélben lévő általános **környezetbarát készségek** (pl. mennyiségének csökkentése és az energiahatékonyság fokozása) és az egyedi készségek egyensúlyát követeli meg. Éppúgy, ahogyan ma mindenkinek rendelkeznie kell információs és kommunikációs technológiai készségekkel, a jövőben csaknem minden munkahelyen megkövetelik majd a környezetbarát készségeket.

Az összhang a szakképzés és a gazdaság között területi vonatkozásban sem teremtdött meg kellő mértékben. Ezért a végzett diákok gyakran elhagyják a megyét, hogy szakmájukban tudjanak elhelyezkedni, vagy nem a végzettségüknek megfelelően vállalnak munkát. Cél tehát, hogy a **megyei szakképzés elsősorban a megyei gazdaság igényei szerint alakítsa képzési struktúráját**, másodsorban vegye csak figyelembe az országos, illetve a világviszonylatban megfogalmazott munkaerő-piaci igényeket.

Nemcsak a hazai szakpolitika sarkköve, de az Európai Unió szakképzési politikájának is hangsúlyos elvárása a **hatékony pályaaorientációs és pályakövetési rendszer kialakítása**, illetve fejlesztése. A munkaerő-piaci információs hiányok, illetve a jelenben nagyon erősen jelen lévő piaci bizonytalanságok csökkentésének legfontosabb eszköze a pályaaorientációs, valamint a pályakövetési rendszerek kiépítése, fejlesztése, s különösen a pályakövetési rendszer esetében a meglévő, valamint kialakításra váró pályakövetési rendszerek összekapcsolása.

A gazdaság és a szakképzés közötti összhang megteremtése érdekében ki kell alakítani, s folyamatosan működtetni kell a **szakképzés és a gazdaság közötti információcsere fórumait és szervezeti formáit**.

Operatív célok:

1. Olyan szakképzési struktúra kialakítása, ami leképezi a megyei gazdaság igényeit
2. A képzési kínálat koncentrációja
3. Komplex munkaerő-piaci információk beépítése a szakképzés-tervezésbe és a folyamatok követésébe
4. A szakképzés és a gazdaság közötti információcsere fórumainak, szervezeti formáinak megteremtése
5. A szakképzés tartalmának folyamatos felülvizsgálata, korszerűsítése
6. A helyi felnőttképzés teljesítményének javítása, minőségének fejlesztése
7. EU-s és hazai finanszírozású iskolarendszeren kívüli szakképzések munkaerő-piaci relevanciájának megteremtése
8. Pályakövetési rendszer létrehozása és működtetése
9. A pályaaorientációs tevékenység kiszélesítése és elmélyítése
10. Adminisztratív terhektől mentes ösztönző rendszer kidolgozása, hogy a duális képzés megerősödhessen, általánossá válhasson
11. A gyakorlati képzőhelyek számának radikális növelése
12. Tanulószerződések általánossá tétele
13. A végzett tanulók továbbfoglalkoztatását támogató programok kidolgozása
14. A gyakorlati oktatók folyamatos képzése, képzésük korszerűsítése
15. Mesterképzés kiterjesztése a hatékony gyakorlati képzés érdekében

Feladatok:

1. A szakképzésben érintett szervezetekkel közös szempontrendszerű adatbázisok megtervezése, együttműködés az adatszolgáltatásban
2. Munkaadói-munkavállalói adatbázisok létrehozása a munkaerő-kínálat és munkaerő-igény összevetésére
3. A munkaerő-piaci és képzési adatok folyamatos adatelemzése és visszacsatolása
4. Folyamatos együttműködés az adatgyűjtésben, adatelemzésben a kamarákkal, gazdasági érdekképviselői szervezetekkel, munkavállalói szervezetekkel
5. Konvertálható ismereteket tartalmazó tananyagok kidolgozása
6. Akkreditált felnőttképzési és kompetenciafejlesztő programok kidolgozása

7. Az OKJ és a tananyagok folyamatos felülvizsgálata, módosítási javaslatok jelzése a kijelölt szervek felé
8. Pályaorientációs, pályaválasztási tanácsadók rendszerének összehangolása, folyamatos működtetése a megyében

II. Egész életen át tartó tanulás feltételeinek megteremtése

Kihívások: Európa és Nógrád megye jövője is attól függ, hogy polgárai milyen mértékben lesznek képesek szembenézni a gazdasági és társadalmi kihívásokkal. Minél inkább magukévá teszik Nógrád megye lakói az egész életen át tartó tanulás eszméjét, s minél nagyobb mértékben megszerzik az egész életen át tartó tanuláshoz szükséges kompetenciákat, annál rugalmasabban tudnak majd alkalmazkodni a kihívásokhoz, annál inkább nő versenyképességük és foglalkoztathatóságuk, annál aktívabb állampolgárai lesznek a társadalomnak.

A stratégiai cél részletes kifejtése:

Az egész életen át tartó tanulás központi szerepet tölt be a versenyképesség, a foglalkoztathatóság, a társadalmi befogadás, az aktív állampolgárság és a személyes fejlődés fejlesztésének tekintetében, és hozzájárul ahhoz, hogy mindenki egyenlő mértékben részesüljön a tudástársadalom társadalmi és gazdasági előnyeiből.

Az egész életen át tartó tanulás egy **új tanulási kultúra** kialakítását, a **kompetencia alapú oktatás** elterjesztését helyezi a középpontba. Felöleli a korai szocializációtól és az iskoláskor előtti neveléstől a munkavállalás szempontjából aktív életkor utánig az egyén teljes életciklusát. Mindenki számára hozzáférést kíván biztosítani a tanuláshoz, így a **tanulás iskolán kívüli formáit** is magába foglalja. Tehát tanulásnak tekinti az iskolarendszerű formális kereteken belüli tanuláson túl, a hétköznapi élet bármely más színterén - például médián keresztül, a munkahelyen vagy a családban - történő személyiségformáló tapasztalatszerzést is.

Az egész életen át tartó tanulás elterjedésével egyfelől rövidtávon kezelni lehet a jelenlegi oktatási rendszer strukturális problémáit a munkaerő-piaci elvárások azonnali kielégítése érdekében (felnőttképzésben való növekvő részvétel, alacsony képzettségűek képzése- és továbbképzése, 55 év felettiak képzése), másfelől hosszú távon elő lehet segíteni egy **kompetencia-alapú képzésre épülő új tanulási kultúra** kialakítását.

Az egész életre kiterjedő tanulási kultúra szem előtt tartja az oktatási szektor többoldalú céljait: a személyes fejlődést, tudásfejlesztést, gazdasági, társadalmi és kulturális célkitűzések megvalósítását, valamint figyelembe veszi azt a tényt is, hogy az egyén különböző életszakaszaiban az ezen célok közötti fontossági sorrend változik.

Az egész életen át tartó tanulás kompetenciáinak kialakításához az oktatási és képzési rendszer számos területén szükséges fejlesztő lépéseket tenni. Ilyenek pl.

- az **alapkészségek** (olvasás, írás, matematikai kompetenciák) és **kulcskompetenciák fejlesztése** (beleértve idegen-nyelvi ismeretek, számítógépes ismeretek, állampolgári ismeretek, vállalkozói készségek, stb.),

- **az egész életen át tartó pályaorientáció és pályatanácsadás rendszerének fejlesztése,**
- **tanulási lehetőségek kiszélesítése és a végzettségek elismerése - beszámítás rendszerének kiépítése** (beleértve munkahelyi tanulás, alternatív tanulási formák, távoktatás),
- **szakképzés, felsőoktatás és felnőttképzés továbbfejlesztése** munkaerő-piaci és egyéni igényekhez alkalmazkodva,
- **tanuláshoz való hozzáférés szélesítése** minden korosztály és társadalmi csoport számára, különös tekintettel a tanulás szempontjából hátrányos helyzetű és a munkaerő-piaci szempontból veszélyeztetett csoportokra.

A jövőben az európai munkaerő-piacnak szembesülnie kell a társadalom elöregedésével és a fiatalok számának csökkenésével is. Ennél fogva a felnőttektől – és különösen az idősebb munkavállalóktól – fokozott mértékben várják majd el, hogy szakmai továbbképzés keretében frissítsék készségeiket és kompetenciáikat, valamint szélesítsék azok körét. Az egész életen át tartó tanulásra tehát a jövőben még a jelenleginél fokozottabb igény mutatkozik majd. Ez azt jelenti, hogy a tananyag átadási módjának rugalmasabb kialakítására, személyre szabott képzési kínálatra, valamint a nem formális és az informális tanulás validálásának jól megalapozott rendszereire lesz szükségünk. Az információs és kommunikációs technológiában (IKT) rejlő lehetőséget ki lehet használni arra, hogy a **távoktatás** segítségével fellelődjön a felnőttoktatást és -képzést.

A felnőttkori tanulásra az utóbbi években helyezett egyre nagyobb hangsúly további források bevonását teszi szükségessé a képzésbe. A gazdasági visszaesés következtében nem szabad csökkenteni a szakképzésbe történő befektetéseket. A költségvetési megszorítások miatt újszerű megoldásokat kell találni annak érdekében, hogy a szakképzés és felnőttképzés fenntartható finanszírozásban részesüljön, és hogy a források elkülönítése és elosztása hatékonyan és méltányosan történjen.

Operatív célok:

1. A tanulási lehetőségek elérhetővé tétele a társadalom minden tagja számára
2. Olyan tanulási kultúra megteremtése, amely motiválja a (potenciális) tanulókat, növeli a részvételi arányokat, és igazolja annak szükségességét, hogy a tanulás minden korosztály számára fontos
3. A kreativitás, versenyképesség, foglalkoztathatóság előmozdítása, valamint a vállalkozói szellem erősítése
4. Az alapkészségek és kulcskompetenciák elsajátításának előmozdítása a teljes oktatási és képzési rendszerben
5. „Értékes és értő tanulás” eszméjének elterjesztése
6. Előzetes tudás elismertetése, beszámítás rendszerének kiépítése
7. Az átláthatóság és a tanulási rendszerek egységességének javítása
8. Az életpályamenedzsment-készségek elsajátításának ösztönzése

9. Pályaorientációs, pálya-tanácsadási szolgáltatások minőségének javítása
10. A nyelvtanulás és a nyelvi sokszínűség ösztönzése, eredményességének javítása
11. Az információs és kommunikációs technológiában rejlő oktatási lehetőségek minél szélesebb körben való kihasználásának ösztönzése
12. A szakképzés fenntartható finanszírozásának biztosítása

Feladatok:

1. Pályaorientációs és pálya-tanácsadási szolgáltatások elérhetővé tétele, különösen a hátrányos helyzetben lévő csoportok számára.
2. Az európai szintű tanulási lehetőségekkel foglalkozó internetes portál megismertetése az érdeklődők minél szélesebb körével
3. Nemzeti, regionális és helyi szintű partnerségi kapcsolatok kialakítása a közigazgatási szervekkel, valamint partnerség kialakítása az oktatási szolgáltatásokat nyújtó intézmények (iskolák, egyetemek stb.) és a tágabb értelemben vett civil társadalom között (vállalkozások, szociális partnerek, helyi társulások stb.)
4. Koordináció és együttműködés az egész életen át tartó tanulásban érintett szereplők között minden lehetséges szinten
5. A polgárok és a munkaerő-piac igényeinek meghatározása a tudásalapú társadalommal összefüggésben
6. Innovatív pedagógiai kutatás támogatása tanárok, oktatók számára
7. A tanulás elérhetőbbé tétele minél több munkahelyen létrehozott oktatási központ megnyitásával és a munkahelyi tanulás megkönnyítésével
8. Különleges intézkedések az egész életen át tartó tanulás érdekében a hátrányos helyzetű rétegek számára, beleértve a fogyatékkal élőket, a kisebbségeket és a vidéki közösségeket
9. Értékelési és minőségellenőrzési mechanizmusok bevezetése

III. Esélyegyenlőség biztosítása

Kihívások: Nógrád megyében is biztosítani kell a művelődéshez való jog esélyegyenlőség alapján való gyakorlását. Csökkenteni kell továbbá az iskolai kudarcot és a kimaradást a szakképzésben, valamint el kell érni, hogy az iskolarendszerből lemorzsolódott, szakképzettséggel nem rendelkezők második esélyt kapjanak, visszatérjenek a szakképzésbe, majd a munkaerő-piacra, elősegítve ezzel társadalmi felzárkózásukat, integrációjukat.

A stratégiai cél részletes kifejtése:

A mélyszegénység, az iskolázatlanság, a munkanélküliség és a roma népesség integrációja a magyar társadalom legégetőbb kérdései közé tartoznak. Ehhez a helyzethez nagyban hozzájárul, hogy a magyar közoktatási rendszerből az egyes korosztályok közel harmada kerül ki úgy, hogy nem rendelkezik a foglalkoztathatóságához alapvetően szükséges kompetenciákkal. Ez jelentős részben annak tudható be, hogy **Magyarországon a közoktatás egyenlőtlen esélyeket biztosít az eltérő társadalmi háttérű tanulóknak.**

Miután megyénkben kiemelkedően magas a mélyszegénységben élő, iskolázatlan felnőtt lakosság, valamint a roma népesség aránya, s ebből következőleg a hátrányos helyzetű és a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók száma, ezért nálunk több szempontból is rendkívüli jelentősége van az oktatási esélyegyenlőség biztosításának.

Az oktatási esélyegyenlőség fogalmának két dimenziója:

- Az **igazságosság**, amely annak biztosítását jelenti, hogy a személyes és társadalmi körülmények (pl. nem, társadalmi-gazdasági helyzet, etnikai származás) ne jelentsenek akadályt az oktatási lehetőségek kihasználásában.
- A **befogadás**, amely azt jelenti, hogy mindenki számára biztosított legyen az oktatás alapvető szintje (pl. hogy mindenki képes legyen olvasni, írni és egyszerű számításokat elvégezni).

A két dimenzió szorosan kapcsolódik: az iskolai kudarc kezelése segít leküzdeni a társadalmi hátrányokat, amelyek gyakran okoznak iskolai kudarcot.

Az oktatási esélyegyenlőség a következő szempontokból bír jelentőséggel a társadalom és az egyén életében:

- Az igazságos és befogadó oktatás az egyik leghatásosabb eszköz a társadalom egyenlőbbé és méltányosabbá tételére.
- A jobb iskolázottsággal általában magasabb jövedelem, jobb egészség, hosszabb élet, sikeresebb családi élet és állampolgári részvétel jár együtt.
- Az oktatási kudarc hosszú távú társadalmi és pénzügyi költségei magasak (egészségügy, szociális támogatás, közbiztonság).
- Az oktatási esélyegyenlőség erősíti a társadalmi összetartozást és bizalmat, alapvető eszköz a leszakadó társadalmi rétegek problémáinak kezelésében.

Az oktatáspolitikát az alábbi eszközökkel tud hatni az oktatási esélyegyenlőségre:

- az oktatási rendszer felépítésének szabályozásával,
- az iskolai és iskolán kívüli gyakorlatok befolyásolásával,
- az erőforrás-elosztás rendszerén keresztül.

A társadalmi leszakadás elleni fellépés eszközei közül a tanulási, beilleszkedési nehézségekkel küzdő, gyakran általános iskolai végzettséggel sem rendelkező fiatalok számára a **fejlesztő programok** teremthetik meg a szakképzésbe való bekapcsolódás lehetőségét. Ezt a célt szolgálják az ún. **HÍD programok** is. A HÍD I. segítségével az általános iskolát befejező, de középfokra felvételt nem nyerő tanulók kerülhetnek jobb helyzetbe a megismételt felvételi esetén. A HÍD II. pedig befejezetlen általános iskolai tanulmányok esetében is lehetőséget teremthet rész-szakképzettség megszerzésére.

A felzárkóztatásra szoruló és a lemorzsolódott tanulók között magas arányban vannak jelen a roma származású tanulók. Mind ez ideig nem született olyan oktatáspolitikai koncepció, amely a cigány gyermekek iskolai sikertelensége mögött álló problémák mindegyikére (hátrányos megkülönböztetés, szociális helyzet, kisebbségi jogok, az oktatás minősége) stratégiaileg átgondolt választ kínált volna. Az oktatáspolitikai dokumentumok többségét az jellemzi, hogy a problémáknak csak egyik vagy másik elemét hangsúlyozzák, miközben nem fordítanak figyelmet a többire. Pedig a probléma csak komplexen kezelhető. Az oktatáspolitikai eszközrendszernek a cigány tanulók szempontjából három kiemelkedően fontos elemét szükséges megemlíteni. Az első a határozott **antidiszkriminációs politika**, mely magában foglalja a hátrányos megkülönböztetésnek a jelenleginél hatékonyabb és az oktatás szereplői által könnyen értelmezhető tilalmát, a megfelelő garanciákat tartalmazó eljárási szabályok kialakítását és a tilalom megszegésének szankcionálását; az oktatási diszkrimináció minden rejtett vagy nyílt, intézményesült formájának folyamatos és intézményesült monitoringját; valamint a szegregáció és más, hátrányos megkülönböztetésnek minősülő iskolai gyakorlatok megszüntetésének feltételeit biztosítani hivatott célprogramok elindítását. A második a **kisebbségi jogok biztosítása az oktatásban**, mely magában foglalja a cigány közösségek és szervezetek bevonását az oktatási/szakképzési rendszer kialakításába és az ezzel kapcsolatos döntések meghozatalába; a cigány nyelvek és a cigány kultúra oktatásának igényekhez igazodó kínálatát, s mindezt kiegészítve a többségi oktatás multikulturális jellegének erősítésével. A harmadik a nem kis részben a cigány kisebbséghez tartozásból fakadó, **a rossz szociális és gazdasági pozíciók által okozott esélykülönbségek enyhítését szolgáló támogatások rendszere**, mely alapvetően az oktatáshoz kapcsolódó jóléti szolgáltatásokat nyújt. Előző oktatáspolitikai eszközök megvalósításával, biztosításával e tanulókat is hozzá lehet/kell segíteni a szakmai képzettség megszerzéséhez.

Biztosítani kell az esélyegyenlőséget az oktatásban un. **speciális nevelési igényű (SNI) tanulók** számára is. A következő, 2020-ig tartó fejlesztési időszakban emelkednie kell azon fogyatékos tanulók arányának a megyében, akik a közoktatási intézmények többségi középiskoláiban, szakképző intézményeiben tanulnak. További cél, hogy lakóhelyükön, vagy lakóhelyük közelében, családjukban élve részesüljenek képességeiknek és érdeklődésüknek megfelelő nevelésben, fejlesztésben, oktatásban, illetve képzésben. Ezzel a megyei közoktatásban megalapozható a befogadó iskolahálózat, ahol bővül a SNI tanulók eredményes fejlesztését ellátó közoktatási intézmények kínálata.

Ennek érdekében:

- a **gyógypedagógiai intézmények és az integrációt vállaló, befogadó intézmények között** napi szintű **együttműködések kiépítése** szükséges, ahol a gyógypedagógia intézmények szakemberei segítik a befogadó intézményeket az integrációs programjaik kialakításában, szervezik, támogatják és/vagy ellátják a speciális feladatokat, a szükséges kiegészítő szolgáltatásokat és a supervíziót;
- erre építve és ezt a munkát támogatandó működtetni kell a TISZK keretében kidolgozott **SNI-s tanulók szakképzéshez jutását támogató rendszert**,

- a befogadó intézmények pedagógusai számára folyamatos **továbbképzéseket** kell szervezni;
- fontos, hogy a már sikeresen működő integrációs programokra támaszkodva **integrációra felkészítő, gyakorlatorientált képzési programokat** dolgozzanak ki az erre vállalkozó szakemberek, intézményi közösségek;
- a képzési programok fejlesztését ki kell egészíteni **tartalom- és eszközfejlesztéssel**, illetve a szükséges tárgyi feltételek biztosításával.

A sajátos nevelési igényű tanulók esélyegyenlősége érdekében tett lépések, a tervezett helyi együttműködések, innovációk az együttnevelés szélesebb körű és gyorsabb elterjedését segítik. A pedagógiai szemléletváltás hatására, az esélyegyenlőséget biztosító nyitott, befogadóvá vált intézmények reményeink szerint képesek lesznek az eltérő képességek kezelésére, a sajátos nevelési igényű tanulók inklúziójának eredményes megvalósítására. Ez pedig biztosíthatja majd az SNI-s tanulók számára a munkaerő-piac által igényelt ismeretekhez, kompetenciákhoz való hozzájutást, azaz a különböző fogyatékkal élő emberek társadalmi integrációjának alapját.

Foglalkozni kell a **területi leszakadás** problémájával is. Bár Nógrád megye általánosságban is hátrányos helyzetű térségnek számít, bizonyos települései még az átlagnál is rosszabb értékeket produkálnak pl. az iskolázottság, a foglalkoztatás és a munkanélküliség tekintetében. Leghátrányosabb helyzetű kistérségünk a bátonyterenyei. E területek lakossága számára kiemelt jelentőséggel bír, hogy hozzáférnek-e az un. fejlesztő programokhoz és a betanító vagy szakképzettséget biztosító iskolarendszerű és iskolarendszeren kívüli képzésekhez. Esetükben, szegénységük okán, a különbségek csökkentésében figyelmet érdemlő szerepet játszik a fizikai elérhetőség is.

A területi leszakadást mérséklő, pozitív tényezőként tarthatjuk számon a **határmenti kapcsolatok**at. A megye sajátos helyzetéből következően a határ mentén élő, magyar anyanyelvű szlovák állampolgárok is potenciális szereplői lehetnek a megyei szakképzésnek. Hasonló szerepet tulajdoníthatunk a megyehatáron túlról érkező tanulóknak is. A programalkotás folyamatában célszerű tekintettel lenni a szomszédos megyék kis- és középvárosainak Nógrád megyére gyakorolt hatásaira is.

Az oktatási egyenlőtlenségekkel kapcsolatos problémák összetettsége miatt ez ügyben nincsenek "csodafegyverek", s a célt is csak összetetten lehet meghatározni. Az összetett cél: **az oktatási szolgáltatásokhoz való hozzáférés megkönnyítése, a jelenleginél differenciáltabb pedagógiai gyakorlat kialakítása és a tanulási eredményekben mutatkozó egyenlőtlenségek mérséklése**. Az alaptétel pedig a következő: bármilyen iskolai szintű változás eléréséhez a célok világos meghatározásából, a megfelelő szabályozási környezet kialakításából, az eredmények folyamatos méréséből és értékeléséből, a szereplők képzéséből, valamint célirányosan eljuttatott aktív fejlesztő és ösztönző hatású finanszírozási támogatások biztosításából álló "csomag" kialakítására van szükség.

Operatív célok:

1. A társadalmi különbségek csökkentése a szakképzés fejlesztésének, irányításának aktív eszközeivel, az esélyegyenlőség kiteljesítése a szakképzésben a nemek, etnikai csoportok, fogyatékkal élők és hátrányos helyzetűek számára

2. Személyre szabott és könnyen hozzáférhető képzések biztosítása
3. A középfokú oktatásban vonzó választási lehetőségek biztosítása
4. A lemorzsolódás megelőzése
5. Második esély biztosítása a tanulmányok folytatására, az oktatás hasznából való részesülésre
6. Az iskola és az otthon közötti kapcsolat erősítése, hogy minél inkább csökkenjen a lemorzsolódás, az iskolai kudarc
7. Erőforrások biztosítása a leginkább rászoruló tanulók képzéséhez, hogy a szegényebb közösségek legalább olyan szintű ellátást kapjanak, mint a jómódúak
8. Szegregációmentes, befogadó oktatási környezet és módszertani gyakorlat létrehozása
9. Az együttnevelés sikerét erősítő programok széleskörű terjesztése
10. Eredmények disszeminációja és fenntarthatóságának megalapozása

Feladatok:

1. A HÍD jellegű programok támogatása
2. Kidolgozott, rendszeres segítség nyújtása az iskolában lemaradóknak
3. Hátrányos helyzetű szülők támogatása gyermekeik tanulásának segítésében, hogy csökkenjen az évismétlés, a lemorzsolódás
4. Évismétlés arányának csökkentése az iskolák ösztönzésének megváltoztatásával, alternatív megoldások támogatásával
5. Az iskolai szociális munka megerősítése
6. Pedagógusképzési programok kifejlesztése és bevezetésének támogatása az inkluzív nevelés megvalósítása érdekében;
7. Speciális, az esélyegyenlőség érvényesítését támogató pedagógus-továbbképzési programok és szakértői képzések kifejlesztése és megvalósítása
8. A társadalmi érzékenységet, ill. az integrációs oktatás iránti pozitív hozzáállást növelő képzések kidolgozása és megvalósítása a helyi döntéshozók, a fenntartók képviselői és nem pedagógus szakemberek számára
9. Az integrált oktatás know-how-jának kifejlesztése, módszertani adatbank létrehozása, működtetése, hiánypótló szakirodalom kiadása
10. Kutatási programok, prevenciós módszerek és modellek kidolgozása az idő előtti iskolaelhagyás megelőzésére és a lemorzsolódás kockázatának korai felismerésére
11. A fejlesztéseket és a fejlesztések eredményeinek fenntarthatóságát támogató kutatások, eredményességi vizsgálatok folytatása

12. Olyan pedagógiai elvek, módszertani és tanulásszervezési eljárások megismertetése, amelyek a hatékony együttnevelést szolgálják
13. Az iskolai és képzőhelyi kultúra és környezet átalakítása a tanulók egyenlő lehetőségeinek és aktív részvételének biztosítására
14. Új módszerek kidolgozása az idő előtti iskolaelhagyás megelőzésére és a lemorzsolódás kockázatának korai felismerésére.

IV. Mobilitás növelése

Kihívások: A tudásalapú társadalom kihívásainak való megfelelés a munkaerő fokozott alkalmazkodását kívánja meg a Nógrád megyében élőkől is. Az oktatás és képzés rendszerének ezért Nógrád megyében is biztosítania kell, hogy a szakképzésből kikerülők foglalkoztatás szempontjából meghatározó, mobilitást növelő kompetenciái kialakuljanak, s a munkavállalók életük nagy részében a munkaerő-piac aktív szereplői maradhassanak, s szabadon mozoghassanak a tanulási formák, a munkahelyek, a régiók és az országok között.

A stratégiai cél részletes kifejtése:

Annál nyitottabb valamely társadalom, minél kisebb az eltérés a különböző rétegekből származók mobilitási esélyei, arányszámai között.

Azokban a társadalmakban, amelyekben az iskolák a társadalom minden tagja számára elérhetőek, **az iskolarendszer olyan társadalmi lift szerepét tölti be**, amely a társadalom legalsó szintjétől a legfelső felé halad, tehát az iskola jelenti a vertikális mobilitás egyik legfontosabb csatornáját. Ez igen sokféle formában jelenik meg. Egyetemi vagy főiskolai végzettség nélkül gyakorlatilag nem lehet magasabb állami és egyéb pozícióba jutni; és megfordítva: egy kitűnő bizonyítványokkal rendelkező diplomás a származásától és családi háttérétől függetlenül is szép karriert csinálhat, és befolyásos tisztségekhez juthat.

A magyar társadalomban az iskola szerepe a társadalmi mobilitás irányításában megerősödött, és – bár az oktatás demokratizálásával párhuzamosan lényegesen csökkentek az oktatás terén érvényesülő társadalmi egyenlőtlenségek – a különböző társadalmi helyzetű családok gyermekeinek iskolai pályafutásában ma is lényeges különbségek vannak, **a társadalmi származás jelenleg is erősen befolyásolja a megszerzett iskolai végzettség szintjét**. A vezetőik és értelmiségiek gyermekeit a gimnáziumokban és szakközépiskolákban találjuk a legnagyobb arányban, míg a munkások, mezőgazdasági fizikai dolgozók és a hátrányos helyzetű családok gyermekei jellemzően a szakiskolákban vannak túlsúlyban. A lemorzsolódás, az iskolai kudarc ebben az iskolatípusban és e családok gyermekeinél a legnagyobb arányú. Ugyanakkor az e családokból származó fiatalok esetében jellemzően a szakképzés nyújtja a társadalmi felemelkedés egyetlen lehetőségét is. Éppen ezért fontos, hogy e fiatalok mindenféle megkülönböztetés, szegregáció nélkül vehessenek részt a szakképzésben, s minél nagyobb százalékuk kerüljön ki a munkaerő-piacra piacképes szaktudással, s mobilitást növelő kompetenciákkal a birtokában.

Az oktatásból kimaradókat, ill. a munkanélkülieket is be-, illetve vissza kell vezetni a munkaerő-piacra, számukra második esélyt kell biztosítani felnőtt- és un. posztgraduális képzések révén.

Ily módon állandóan nő az oktatás jelentősége és nem kis részben a felnőtt- és posztgraduális képzések stratégiai fontossága is.

Az oktatás korai szintjén **a társadalmi egyenlőtlenségek eredményeként jelentkező szelekciós mechanizmus hibái azonban nem kompenzálhatók teljes mértékben a későbbi, felnőtt- és posztgraduális képzésekkel.** Ez ok miatt **kiemelkedő figyelmet kell fordítani az iskolarendszerű szakképzés megerősítésére, a rendszerben az átjárhatóság biztosítására, és a lemorzsolódás megelőzésére.** Az Európa 2020 stratégia a következő célt tűzte ki: *„az oktatásban, képzésben nem részesülő, legfeljebb alsó középfokú végzettséggel rendelkező (18-24 év közötti) fiatalok, az ún. „korai iskolaelhagyók” arányát 2020-ig 10 százalék alá kell csökkenteni” (Európa 2020)*

Miután a gazdasági világválság eredményeként az utóbbi években Magyarországon igen jelentős a pályakezdő munkanélküliek aránya, szembe kell nézni azzal a ténnyel is, hogy a szakképzettséget szerzett fiatalok közül sokan az ország más régiójában vagy külföldön keresik a boldogulásukat. Nemzetközi és hazai felmérések tapasztalatai alapján az országok közötti szabad mozgáshoz, a külföldi munkavállaláshoz egyértelműen **erősíteni kell a tanulók szakmai idegen nyelv-tudását, a technológia fejlődés megfelelő követéséhez pedig az informatika és a digitális ismeretek – legalább – alkalmazás szintű elsajátíttatását.**

Ösztönözni kell továbbá a fiatalok vállalkozó válását, ill. segíteni kell az ehhez szükséges ismeretek megszerzését.

Előzőeken túl a tanulóknak meg kell ismerniük az „élethosszig tartó tanulás” fogalmát, fel kell ismerniük annak jelentőségét, meg kell szerezniük az ehhez szükséges kompetenciákat.

Operatív célok:

1. A megye és a nemzetgazdaság igényeinek kielégítésére egyaránt alkalmas, rugalmas, a foglalkoztathatóságot elősegítő szakképzési struktúra kialakítása, működtetése a hosszú távú foglalkoztatás megalapozása érdekében
2. A munka világához való pozitív viszonyulás kifejlesztése, amit az EU mobilitási programjában való részvétel támogat
3. A szakképzésben részt vevő tanulók és oktatók határokon átnyúló mobilitásának előmozdítása és ösztönözése
4. Idegen nyelvi kompetenciák fejlesztése
5. Munkaviszonyban állók folyamatos képzése
6. Önálló vállalkozás indításához szükséges kompetenciák fejlesztése
7. E-learning, IKT elterjesztése
8. A Europass rendszer minél szélesebb körben történő elterjesztése
9. A szakiskolai képzés utáni szakmai továbbtanulás lehetőségének megteremtése

10. A szakmai képzés során megszerzett ismeretek magasabb szintű tanulmányokba történő beszámítása
11. A rendszerből szakképzettség nélkül kiesett tanulók minél nagyobb %-át vissza kell vezetni a szakképzésbe, onnan pedig továbbirányítani a munkaerő-piacra

Feladatok:

1. Növelni kell az iskolarendszeren kívüli szakképzésben résztvevő felnőttek létszámát
2. A felnőttképzési programok lehetőség szerint tartalmazzanak informatikai és nyelvi és kulcskompetencia-fejlesztő modulokat
3. A gazdálkodó szervezetek számára lehetőséget kell teremteni újra, hogy a szakképzési hozzájárulásuk egy részét dolgozóik képzésére fordíthassák
4. Kezdeményezni kell az intézményvezetők továbbképzését, a szakmai tanár- és szakoktató-képzés, -továbbképzés rendszerének továbbfejlesztését, hogy biztosítani lehessen az IKT szakképzésben való teljes körű bevezetését, megteremtve ezzel a lehetőséget a hatékony oktatási módszerek, tanulásirányítási rendszerek bevezetéséhez is
5. Növelni kell az EU államokkal közösen megvalósított képzési projektek számát, hogy minél többen vehessenek részt az EU tagállamaiban szakmai gyakorlaton
6. „Vállalkozási iskolák” létrehozása

V. A szakképzés minőségének és hatékonyságának javítása

Kihívás: El kell érni, hogy a megyében olyan, az európai szinten meghatározott és elfogadott közös minőségi követelményeknek megfelelő szakképzési rendszer jöjjön létre, amely biztosítja a munkaerő jobb foglalkoztathatóságát, mobilitását, valamint növeli a térség versenyképességét.

A stratégiai cél részletes kifejtése:

Az Európai Tanács 2000 márciusában tartott lisszaboni ülészaka elismerte a magas színvonalú szakoktatás és szakképzés kialakításának fontosságát a társadalmi befogadás, a kohézió, a mobilitás, a foglalkoztathatóság és a versenyképesség javítása tekintetében.

Bár az ezredforduló óta a magyar szakképzésben számtalan reformot hajtottak végre a képzés hatékonyságának és színvonalának emelése érdekében, jelen időpontban is számtalan kritika illeti a rendszert. Elkerülhetetlen tehát, hogy a szakképzés-fejlesztési koncepció e vonatkozásokban is fogalmazzon meg célokat.

Magyarországon a Nemzeti Fejlesztési Terv keretében is több program foglalkozott a minőségfejlesztéssel. Azonban a szak- és felnőttképző intézmények számára nem volt felület és lehetőség arra, hogy minőségirányítási rendszerüket/önértékelésüket egységes kereteken belül megmutathassák. **A szak- és felnőttképző intézmények működéséből és képzési kínálatából eredő különbségek pedig gátat szabtak az egyenrangú,**

megbízható megmérettetésnek, az eredmények bemutathatóságának és széles körű megismertetésének. A hatékonyság és az eredményesség felmérése mindkét képzési szervezetre vonatkozóan és egymáshoz képest is komoly nehézségeket okozott, illetve okoz még ma is. Egy olyan formai és tartalmi követelményrendszer kidolgozása vált tehát szükségessé, amely egységesíti és összehangolja a jelenleg működtetett rendszereket. Ennek értelmében szükség volt az egységes minőségkép, minőségtudat, egységes minőségirányítási rendszer kialakítására.

A fenti szakmai szükségletek és hiányok megoldására Európai Unió forrásból 2008. és 2011. között a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézetben a „A képzés tartalmának és minőségének javítása” TÁMOP 2.2.1-08/1-2008-0002 projekt keretében megtörtént az **Egységes Szakképzési Minőségirányítási Keretrendszer** (továbbiakban: ESZMK) kidolgozása az EU jogszabályban leírt követelmények alapján. A rendszer létrehozásának célja az volt, hogy az Európai Szakképzési Minőségbiztosítási Referencia Keretrendszerhez igazodóan egységesítse és összehangolja a szak- és felnőttképzés terén jelenleg működtetett minőségirányítási rendszereket, elősegítve ezzel az intézmények eredményességének és hatékonyságának jobb megítélését, valamint összehasonlíthatóságát.

Jelenleg az a cél, hogy lehetőleg minden szak- és felnőttképzést folytató intézményben, Nógrád megyében is, megtörténjen ennek, az intézmények ön- és külső értékelését is magában foglaló minőségirányítási keretrendszernek, eredményes intézményi bevezetése. A szakképzés problémáinak áttekintése alapján egyértelmű, hogy a versenyképesség és a munkaerő-piaci esélyek szempontjából hátrányos tényezők leküzdésének egyik alapvető feltétele a **szakképzési rendszer hatékonyságának** a növelése. Néhány szempont, amely a szakképzés hatékonyságának mérése szempontjából hasznos:

- a szakképzés kínálata mennyiben veszi figyelembe a munkaerő-piac igényeit; a képzések során valóban olyan ismereteket és készségeket lehet-e elsajátítani, amelyek elősegíthetik a tudásalapú társadalom megteremtését, illetve a munkaerő-piacon
- a végzettség megszerzésének időpontjában keresett szakmákban ténylegesen hasznosíthatók és alkalmazhatók-e;
- földrajzilag hogyan oszlik meg a szakképzés kínálata; van-e lehetőség szakképzési programokba bekapcsolódni olyan területeken, ahol az országos átlagnál magasabb a munkanélküliség, illetve a lakosság iskolai végzettsége az országos átlagnál alacsonyabb;
- az iskolaköteles fiatalok hány százaléka vesz részt valamilyen szakképzésben; mi motiválja a szakképzésben történő részvételt;
- a szakképzésben résztvevők hány százaléka fejezi be a képzést; hányan szereznek bizonyítvánnyal igazolt végzettséget, mennyiben javul az idegennyelv-ismeret; milyen az esetleges lemorzsolódás aránya, ennek milyen okai vannak;
- a szakképzést sikeresen elvégzők a képzés befejezését követően mennyi idővel tudnak valamely munkahelyen elhelyezkedni; az elhelyezkedésben mennyire játszott szerepet a képzés eredményeként megszerzett végzettség; a

mindennapi munka során mennyiben tudja hasznosítani a szakképzés keretében megszerzett ismereteket;

- hogyan viszonyulnak egymáshoz a szakképzés biztosításával együtt járó költségek és a képzettség megszerzéséből eredő haszon; a képzésből származó ismeretek munkaerő-piaci haszna, a képzettség eredményeként történő elhelyezkedésből származó jövedelem.

A fenti szempontok természetesen nem egyenként és egymástól elkülönítve, hanem összességükben lehetnek alkalmasak arra, hogy képet adjanak egy adott szakképzési rendszer működésének hatékonyságáról. A hatékonyság méréséhez szükséges a **megbízható statisztikai adatszolgáltatási és nyilvántartási rendszer működése**, vagyis az, hogy hiteles információk álljanak rendelkezésre a képzések indításáról és befejezéséről, a résztvevők számáról vagy a munkaerő-piaci elhelyezkedés arányairól.

A szakképzési helyzetképek összehasonlítása alapján megállapítható: ahhoz, hogy Nógrád megye lépést tudjon tartani az ország, a világ fejlődőképesebb térségeivel, mindenképpen szükséges az **oktatásra szánt erőforrások lehető leghatékonyabb felhasználása**. Ugyanakkor szem előtt kell tartani, hogy az emberek csak akkor fogják konzisztens módon megtervezni egész életükre szólóan a tanulási tevékenységüket, ha akarnak tanulni. A tanulást nem akarják majd folytatni, ha életük korai szakaszában a tanulás során kudarcok érték őket és személyes tapasztalataik negatívak. Akkor sem akarnak majd tanulni, ha a gyakorlatban nem tudják kihasználni a számukra megfelelő tanulási lehetőségeket azok időzítése, ütemezése, helyszíne vagy anyagi terhei miatt. Nem lesz meg a motiváció az olyan tanulásban való részvételre, amelynek tartalma és módszere nem veszi figyelembe megfelelő módon kulturális perspektíváikat és korábbi élettapasztalatukat. És végül nem akarnak majd időt, energiát és pénzt fektetni a továbbtanulásba, ha az általuk elsajátított tudást, készséget és szakértelmet nem ismerik el érzékelhető módon, tekintet nélkül arra, hogy a tanulást önigazolási vágyból vagy munkahelyi előmenetel céljából folytatták.

A szakképzés, illetve az egész életen át tartó tanulás sikeres megvalósításának kulcsa az egyéni motiváltság és a tanulási lehetőségek széles skálájának biztosítása. A tanulás iránti igényt ugyanúgy növelni kell, mint a kínálatot, különösen azok körében, akik a legkevésbé látják a tanulás és a képzés hasznát. Mindenki számára lehetővé kell tenni, hogy egy szabadon választott, nyitott tanulási pályát követhessen, és ne kényszerüljön előre meghatározott ösvényen haladni az adott cél elérése érdekében. Tehát az oktatási és képzési rendszereket kell az egyéni szükségletekhez és igényekhez igazítani és nem fordítva. Az egyének szintjén van tehát szükség tanulást ösztönző intézkedések kidolgozására, meghozatalára.

Operatív célok:

1. A közös minőségbiztosítási megközelítés révén a szakképzés fenntarthatóságának és magas színvonalának biztosítása
2. Versenyképes, mérhető, átlátható, megismerhető, konzisztens szakképzési rendszer kialakítása

3. A szak- és felnőttképzésben működtetett minőségirányítási rendszerek egységesítése és összehangolása
4. Az egyének szintjén tanulást ösztönző intézkedések kidolgozása
5. Az oktatáshoz és képzéshez való hozzáférés növelése
6. Az egész életen át tartó tanulás intézményi kereteinek kiépítése
7. Az oktatási információs, vezetési, pályaaorientációs és tanácsadási rendszerek fejlesztése
8. A lemorzsolódók arányának csökkentése
9. A kutatás-fejlesztés humán erőforrásainak fejlesztése
10. Az oktatási és képzési infrastruktúra fejlesztése a fenti célok szolgálatában
11. Az IKT infrastruktúra fejlesztése

Feladatok:

1. ESZMK bevezetése a megye szakképző intézményeiben
2. A tanári önképzés, továbbképzés segítése és koordinálása
3. Új képzési formák fejlesztése (távoktatás, e-learning)
4. Az NFA képzési alaprészből nyújtott támogatások felhasználása
5. A szakképzéshez kapcsolódó hazai és EU-s források feltérképezése
6. A szakképzés komplex erőforrástérképének megrajzolása
7. A források felhasználásának hatékonyabbá tétele, a feladatellátás volumenéhez illeszkedő intézményhálózat üzemeltetése
8. A jelenlegi kapacitások strukturáltabb és oktatásgazdaságilag jobb kihasználása
9. A gyakorlati oktatás színvonalának növelése állami források biztosításával